

KVÜÕA LAHINGUKOOL

SÕDURI KÄSIRAAMAT

Võru 2015

Toimetaja: Tanel Aldošin

Fotod: Andres Lumi, Lahingukool

Keeleorrektuur: Elo Säre

Küljendus ja tehniline toimetamine: Roland Jaagomann

KVÜÕA VÕVK 2015

Hea lugeja!

Eesti Vabariigi ettevalmistus sõjaliseks kaitseks toetub üldisele ajateenistuskohustusele. Täna kestab ajateenistus Eesti Kaitseväes vähemalt kaheksa kuud. Siis õpitakse instruktorite käe all sõduritarkusi, mida kogu teenistuse jooksul praktiseeritakse ja täiendatakse. Kuid inimene kipub ikka aeg-ajalt asju unustama ning ega sõdurgi erand pole. Seega annab käesolev käsiraamat võimaluse ununema kippuvaid teadmisi üle korrata. Samuti võib see vajalikul hetkel käepärast olles ülesannete täitmisel tähtsaks õlekõrreks osutada.

Tänapäeva sõjapidamine on muutunud väga tehniliseks ja nii võiks väita, et inimesel ei ole lahinguväljale enam asja. Tegelik sündmuste käik näitab aga, et siiani käivitab tehnilised abivahendid inimese mõtte- ja lihasjõud. Tulirelvad ei ole raalide eest taandunud, üleüldisest tehisintellekti võidukäigust rääkimata.

Täna ja lähitulevikuski on määravaks inimese tahe ning oskused. Üheks viimase aja põhioskuseks on määratust infohulgast vajaliku leidmine. Emakeelse sõduri käsiraamatu olemasolu on hädavajalik selleks, et sõduri väljaõpe oleks paremal tasemel.

Kordamine on tarkuse ema.

“Sõduri käsiraamatu” koostajad

Parandusettepanekud on oodatud e-posti aadressile: soduri.opik@mil.ee

SISUKORD

1. ÜLDINE	5
1.1 RIIETUS	5
1.2 RELVASTUS	8
1.3 RELVA KANDMISE VIISID	13
1.4 TRANSPORDIVAHENDID	14
1.5 RAHVUSVAHELINE SÕJAÕIGUS	20
2. VÄLIOSKUSED	22
2.1 SÕDURIVARUSTUSE PAKKIMINE	22
2.2 KAUGUSTE MÄÄRAMINE	31
2.3 MOONDMINE	36
2.4 SIHTMÄRKIDE OSUTAMINE	42
2.5 TULEKAART	44
2.6 TULELIIGID JA LASKEASENDID	46
2.7 KÄSIGRANAATIDE KASUTAMINE	49
2.8 IMITATSIOONIVAHENDITE KASUTAMINE	53
2.9 VARJUMINE JA VARJATUD LIIKUMINE	58
2.10 ETTEVALMISTUS LAHINGUKS	63
2.11 SÕDURI LIIKUMISVIISID	64
2.12 PAIKNEMINE	71
2.13 KÄEMÄRGID	75
2.14 TINGMÄRGID	81
3. PIONEER	83
3.1 TULEPOSITSION	83
3.2 MIINID	88
4. KAITSEVAHENDID	92
4.1 TBK-KAITSEVAHENDID	92
5. SIDE	97
5.1 RAADIOSIDE JA -JAAMAD	97
5.2 TRAATSIDE	104
5.3 ALTERNATIIVSIDE	112
6. KAART JA SELLE KASUTAMINE	114
7. HÜGIEEN JA ESMAABI	128
8. TAKTIKALINE VASTANE "PUNANE"	134
9. LISAD	139
9.1 EESTI KAITSEVÄE EMBLEEMID JA MÄRGID	139
9.2 EESTI KAITSEVÄE AUASTMETUNNUSED	142
9.3 EESTI VABARIIGI HÜMNI SÕNAD	147
9.4 KEHALISTE VÕIMETE KONTROLLTESTI NORMATIIVID	148
9.5 KUTSE ÕPPEKOGUNEMISELE (näidis)	155
9.6 MOBILISATSIOONIKÄSK (näidis)	156
9.7 TEATIS SÕJAAJA AMETIKOHALE MÄÄRAMISEST (näidis)	157

1. ÜLDINE

1.1 RIIETUS

Kasutatud on “Kaitseväelase ja Kaitseliidu liikme vormiriietuse ja eraldusmärkide kandmise korda”, mille Kaitseväe juhataja kinnitas 18. märtsil 2010. aastal.

SUVISED VÄLIVORMI KOMPLEKTID

Välivormi komplekt nr 1 (pilt 1.1)

Kantakse teenistusülesannete täitmisel soojal ajal.

Vormikomplekti nr 1 kuuluvad:

- välivormi müts,
- välivormi püksid, poolsaapad,
- T-särk.

Pilt 1.1

Välivormi komplekt nr 2 (pilt 1.2)

Välivormi baaskomplekt. Lubatakse kanda kõigil juhtudel, mil on ette nähtud välivormi kandmine.

Vormikomplekti nr 2 kuuluvad:

- välivormi müts,
- välivormi jakk ja püksid,
- poolsaapad või kummikud.

Pilt 1.2

Välivormi komplekt nr 3 (pilt 1.3)

Kantakse jahedal ajal, mil ei ole veel vajalik talvise välivormi jope kandmine.

Vormikomplekti nr 3 kuuluvad:

- välivormi müts,
- välivormi jakk ja püksid,
- sooja aluspesu särk või sviiter,
- poolsaapad või kummikud,
- sõrmkindad (vajadusel).

Pilt 1.3

TALVISED VÄLIVORMI KOMPLEKTID

Välivormi komplekt nr 4 (pilt 1.4)

Vormikomplekt voodrita talvise välivormi jopega. Kantakse jahedal ajal.

Vormikomplekti nr 4 kuuluvad:

- välivormi müts,
- välivormi jakk ja püksid,
- sooja aluspesu särk või sviiter,
- talvise välivormi jope (soojendusvoodrita),
- poolsaapad või kummikud,
- sõrmkindad.

Välivormi komplekt nr 5 (pilt 1.4)

Vormikomplekt voodriga talvise välivormi jopega ja suvise välivormi mütsiga. Kantakse varakevadel või hilissügisel.

Vormikomplekti nr 5 kuuluvad:

- välivormi müts,
- välivormi püksid,
- sooja aluspesu särk või sviiter,
- talvise välivormi jope,
- poolsaapad või kummikud,
- sõrmkindad.

Pilt 1.4

Välivormi komplekt nr 6 (pilt 1.5)

Talvine välivormikomplekt saabastega.

Vormikomplekti nr 6 kuuluvad:

- talvise välivormi müts,
- välivormi püksid,
- sooja aluspesu särk või sviiter,
- talvise välivormi jope,
- poolsaapad või kummikud,
- sõrm- või labakindad.

Pilt 1.5.

Välivormi komplekt nr 7 (pilt 1.6)

Talvine välivormikomplekt kummikutega.

Vormikomplekti nr 7 kuuluvad:

- talvise välivormi müts;
- talvise välivormi jope ja püksid;
- sooja aluspesu särk või sviiter;
- poolsaapad või kummikud;
- sõrm- või labakindad.

Pilt 1.6

1.2 RELVASTUS

Selles alapeatükis on esitatud valik Eesti Kaitseväes kasutusel olevast relvastusest. Andmed on võetud relvaõpikutest.

PÜSTOLID

Püstol USP

Relv on lihtsa konstruktsiooniga, kuid kogenumatul laskjal tuleb jälgida, et käsi ei jääks pärast lasku tagasiliikuva kelgu ette.

Püstoli USP andmed on järgmised:

- kaliiber 9 mm
- padrun 9 x 19 mm, salves 15 padrunit
- sihikuline laskekaugus 50 m
- relva kaal koos laetud salvega 960 g
- relva pikkus 194 mm
- relva kõrgus 136 mm
- kuuli algkiirus 350 m/s

Pilt 1.7

Püstol PM

Relv on äärmiselt lihtsa konstruktsiooniga, kuid kogenumatul laskjal tuleb jälgida, et käsi ei jääks pärast lasku tagasiliikuva kelgu ette.

Püstoli PM andmed on järgmised:

- kaliiber 9 mm
- padrun 9 x 18 mm, salves 8 padrunit
- sihikuline laskekaugus 50 m
- relva kaal koos laetud salvega 806 g
- relva pikkus 160 mm
- relva kõrgus 127 mm
- kuuli algkiirus 315 m/s

Pilt 1.7a

AUTOMAADID

Automaat Galil AR

Pilt 1.8

Automaat AK-4 (G3)

Pilt 1.9

	Galil AR	AK-4
kaliiber	5,56 mm	7,62 mm
padrun	5,56 × 45 mm	7,62 × 51 mm
salve maht	35 padrunit	20 padrunit
laadimata relva kaal	3,95 kg	4,4 kg
relva pikkus	979 mm	1025 mm
efektiivne laskekaugus	300 m	400 m
sihikuline laskekaugus	300 ja 500 m	500 m

KUULIPILDUJAD

Kuulipilduja MG-3

Pilt 1.10

Kuulipilduja KSP-58

Pilt 1.11

	MG-3	KSP-58
kaliiber	7,62 mm	7,62 mm
padrun	7,62 × 51 mm	7,62 × 51 mm
relva kaal	11,5 kg	11,4 kg
relva pikkus	1225 mm	1275 mm
efektiivne laskekaugus	600 m	600 m
sihikuline laskekaugus	1200 m	1400 m

Raskekuulipilduja Browning M2

Pilt 1.12

kaliiber	12,7 mm
padrun	12,7 x 99 mm
kuuli algkiirus	930 m/s
relva üldpikkus	1651 mm
vintraua pikkus	1143 mm
vintide arv	8 parempoolset
tehniline laskekiirus	450–600 lasku minutis
efektiivne laskekaugus	1500 m
sihikuline laskekaugus	1800 m

Täpsuspüss M14-TP1

Pilt 1.13

kaliiber	7,62 mm
padrun	7,62 x 51
efektiivne laskekaugus	700 m
optilise sihiku suurendus (Schmidt & Bender)	3-12 x 50
pikkus	1121 mm
raua pikkus	558 mm
kaal koos optikaga	5,8 kg
salve maht	20 padrunit

TANKITÖRJEGRANAADIHEITJAD

Tankitörjegranaadiheitja Carl Gustav M2

Pilt 1.14

Carl Gustav M3

Pilt 1.15

		CG M2	CG M3
kaliiber		84 mm	84 mm
relva kaal		14 kg	9,5 kg
relva pikkus		1130 mm	1130 mm
mehaanilise sihikuga	seisev sihtmärk	200 m	200 m
	liikuv sihtmärk	150 m	150 m
optilise sihikuga	seisev sihtmärk	300 m	300 m
	liikuv sihtmärk	200 m	200 m

1.3 RELVA KANDMISE VIISID

Pilt 1.18. Relv rippes

Pilt 1.19. Relv käel

Pilt 1.20. Relv käes

Pilt 1.21. Relv rippes

Pilt 1.22. Relv käel

Pilt 1.23. Relv kaelas

1.4 TRANSPORDIVAHENDID

Valik Eesti Kaitseväes kasutusel olevatest transpordivahenditest.

VEOAUTO DAF 4440 / 4442

Pilt 1.24. Veoauto DAF YAL 4442

TEHNILISED ANDMED

Sõiduki tüüp/pealisehitus	DAF YAL 4440 madel	DAF YAL 4442 madel
Väljalaskeaasta	1982	1992
Pikkus, mm	7190	7300
Laius, mm	2425	2425
Kõrgus, mm	3419	3420
Kandevõime, kg	4000	4000
Täismass, kg	10840	11750
Telgede arv, tk	2	2
Teljekoormus alates eesmisest, kg	6000/6500	6115/6880
Mootori töömaht, cm ³	6170	6242
Mootori võimsus, kW	108	132
Mootori kütus	Diisell	Diisell
Kütusepaagi maht, L	200	200
Suurim lubatud kiirus, km/h	87	87

VEOAUTO MB1017A

Pilt 1.26. Maastikuauto MB 1017A

TEHNILISED ANDMED

Sõiduki tüüp/pealisehitus	MB 1017A model	MB 1017A kallur
Väljalaskeaasta	1973–1988	1973–1988
Pikkus, mm	7220	6565
Laius, mm	2500	2500
Kõrgus, mm	2900	2880
Kandevõime, kg	5400	5240
Täismass, kg	12200	12200
Telgede arv, tk	2	2
Teljekoormus alates eesmisest, kg	4800/7800	4800/7800
Mootori töömaht. cm ³	5675	5675
Mootori võimsus, kW	127	127
Mootori kütus	Diisel	Diisel
Kütusepaagi maht, L	135	135
Suurim lubatud kiirus, km/h	87	87

MAASTIKUAUTO MB G250/G290

Pilt 1.27. Maastikuauto G250

TEHNILISED ANDMED

Sõiduki tüüp/pealisehitus	MB G250 maastur	MB G290 maastur	MB G290 furgoon
Väljalaskeaasta	1993	1994	1994
Pikkus, mm	4320	4165	5290
Laius, mm	1690	1700	1930
Kõrgus, mm	1877	1980	2740
Kandevõime, kg	515	750	825
Täismass, kg	2700	2850	3700
Telgede arv, tk	2	2	
Teljekoormus alates eesmisest, kg	1200/1600	1300/1800	1450/2300
Mootori töömaht, cm ³	2497	2874	2874
Mootori võimsus, kW	68	70	70
Mootori kütus	Diisel	Diisel	Diisel
Kütusepaagi maht, L	98	98	98
Suurim lubatud kiirus, km/h	120	120	120

VEOAUTO MB UNIMOG U1300/U1700

Pilt 1.28. Veoauto MB UNIMOG 1300L

TEHNILISED ANDMED

Sõiduki tüüp/pealisehitus	U1300L madel	U1700 meditsiin
Väljalaskeaasta	1976–1988	1976–1988
Pikkus, mm	5590	5600
Laius, mm	2320	2300
Kõrgus, mm	2830	2980
Kandevõime, kg	2250	1250
Täismass, kg	7500	7500
Telgede arv, tk	2	2
Teljekoormus alates eesmisest, kg	4000/4000	4000/4000
Mootori töömaht. cm ³	5636	5636
Mootori võimsus, kW	96	124
Mootori kütus	Diisel	Diisel
Kütusepaagi maht, L	160	160
Suurim lubatud kiirus, km/h	80	80

SOOMUSTRANSPORTÖÖR SISU XA 180 EST

Pilt 1.29. Soomustransportöör SISU XA 180 EST

TEHNILISED ANDMED

Sõiduki tüüp/pealisehitus	SISU XA180EST	SISU XA188
Väljalaskeaasta	1988	1999
Pikkus, mm	7360	7520
Laius, mm	2900	2930
Kõrgus, mm	3080	3080
Kandevõime, kg	2500	3000
Täismass, kg	16000	23000
Telgede arv, tk	3	3
Teljekoormus alates eesmisest, kg	3 x 7500	3 x 8500
Mootori töömaht, cm ³	6600	7400
Mootori võimsus, kW	176	202
Mootori kütus	Düüsel	Düüsel
Kütusepaagi maht, L	2 x 150	2 x 145
Suurim lubatud kiirus, km/h	95	95

VEOAUTO MAN 4610/4620/4640

Pilt 1.30. Veoauto MAN 4640

Pilt 1.30a. Veoauto MAN 4610

TEHNILISED ANDMED

Sõiduki tüüp/pealisehitus	MAN 4610 madel	MAN 4620 madel	MAN 4640 madel
Väljalaskeaasta	1980	1978	1980
Pikkus, mm	8015	8620	10120
Laius, mm	2500	2500	2500
Kõrgus, mm	3470	3517	2906
Kandevõime, kg	4630	7400	11600
Täismass, kg	14300	19100	25400
Telgede arv, tk	2	3	4
Teljekoormus alates eesmisest, kg	6500 /8100	3 x 6500	2 x 5950 2 x 6950
Mootori töömaht. cm ³	12800	12800	12800
Mootori võimsus, kW	188	235	235
Mootori kütus		Diiseli	Diiseli
Kütusepaagi maht, L		270	270
Suurim lubatud kiirus, km/h	90	90	90

1.5 RAHVUSVAHELINE SÕJAÕIGUS

Rahvusvahelise sõjaõiguse järgimise eesmärk on tagada tsiviilisikute ja objektide puutumatus ning kombatantide inimõigused lahingus. Koostamisel on aluseks võetud Genfi ja Haagi konventsioon ning nende lisaprotokollid.

ÜLDISED REEGLID:

- Võitle ainult kombatantidega (relvajõududesse kuuluvad isikud, välja arvatud meditsiinipersonal ja vaimulikud). Nemad on võitlejad ehk lahingutegevusest osavõtjad ning neid eristab vormiriietus, äratuntav tunnusmärk või avalik relva kandmine.
- Ründage ainult sõjalisi objekte (sõdurid, sõjaväeasutused, transpordivahendid, positsioonid ja taktikaliselt olulised maastikuosad).
- Sästa tsiviilisikuid ja -objekte (tsiviilisikud on need, kes ei kuulu relvajõudude koosseisu; tsiviilobjektid on objektid, mida ei kasutata sõjalisel otstarbel).
- Ära tekita suuremat kahju, kui seda nõuab ülesande täitmine.
- Ära ründa allpool välja toodud märkidega objekte ja isikuid, kui neid ei kasutata lahingutegevuseks või kui teisiti ei ole kästud.

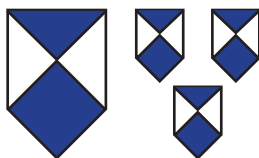

Pilt 1.31. Meditsiiniteenistus ja vaimulikud

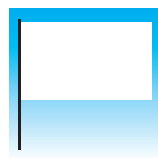
Pilt 1.32.

Tsiviilkaitse objekt*
(nt pommivarjend)

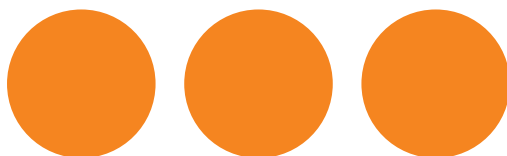
Pilt 1.33.

Kultuuriobjektid

Pilt 1.35.

Valge lipp – vaerahulipp

Pilt 1.34. Ohtlikud rajatised

*Toim. Andmed pärinevad: http://en.wikipedia.org/wiki/Protective_sign

KÄITUMINE RAHVUSVAHELISE SÕJAÕIGUSE PÕHIMÕTETE JÄRGI

Haavatud vastased:

- Kogu haavatud vastased kokku ja käitu nendega samadel alustel kui sõjavangidega, kuid arvestades vigastuse iseloomu.
- Osuta neile esmaabi.
- Kanna haavatutest ette jaoülemale, kes annab nad üle rühmavanemale.
- Austa kõigi poolte meditsiinitöötajaid, -varustust ja -rajatise, juhul kui neid ei kasutata lahingutegevuses.

Sõjavangid:

- Säasta sõjavangide elu.
- Kohtle neid vastavalt sõjavangide kohtlemise reeglitele.
- Kanna sõjavangidest ette jaoülemale, kes annab nad üle rühmavanemale.

Tsiviilisikud:

- Suhtu tsiviilisikutesse lugupidavalt.
- Kohtle oma võimuses olevaid isikuid inimlikult.
- Kaitse neid ülekohtu eest, kättemaksuaktid ja pantvangide võtmine on keelatud.
- Austa tsiviilisikute vara, ära kahjusta ega varasta seda.
- Kanna nende kohalviibimisest ette jaoülemale.

Langenud:

- Langenutelt võid eemaldada ainult relvad, neid röövida on keelatud.
- Kanna vastaspoole langenutest ette jaoülemale.

Relvastus ja laskemoon:

- On keelatud muuta laskemoona ja relvastust rohkem vigastusi tekitavaks.

Käitumine sõjavangina:

- Ole rahulik ja täida kõik käsud ning korraldused, mis ei ole seadusega vastuolus.
- Ära anna oma tegutsemisega põhjust arvata, et soovid põgeneda või sooritada kallaletungi.
- Kasuta võimalust edastada Punase Risti teateid.
- Edasta ülekuulamisel ainult oma nimi, vanus, auaste ja isikukood.
- Jälgi, et sinu isiklik vara ja kaitsevahendid sulle tagastataks.
- Ära edasta teavet, mis võiks viidata oma üksuste tegutsemisele, asukohale või suurusele.
- Ära edasta ülemate või kaasvõitlejate isikuandmeid (isegi mitte nime).
- Kui vajalik, kasuta oma õigust saada meditsiinilist abi.
- **Ära unusta, et ka sõjavangina jääd sa siiski Eesti Kaitseväge sõduriks.**

2. VÄLIOSKUSED

2.1 SÕDURIVARUSTUSE PAKKIMINE

Aluseks on võetud sõduri baaskursuse õppekava 9. peatükk "Välioskused, instruktori käsiraamat" (kinnitatud 29. jaanuaril 2003 Kaitseväge juhataja käskkirjaga nr 30).

RAKMED

Vöörihm

Vöörihmu on kolmes eri pikkuses (rihma parempoolses esiosas asub number I-III).

Traksid

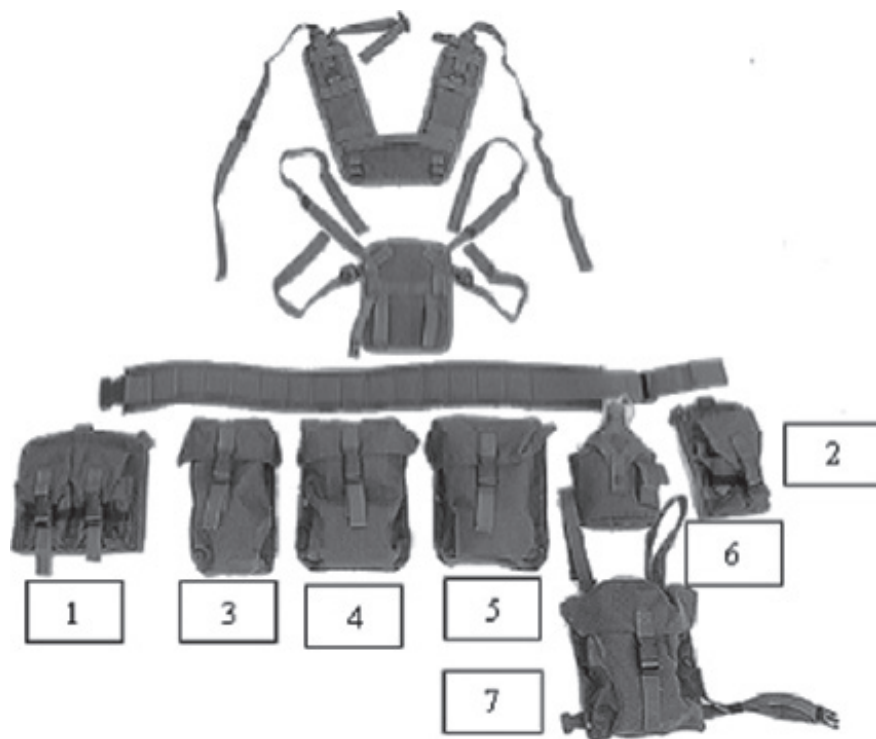
Traksid koosnevad kas ühest või kahest osast, sõltuvalt rakmete mudelist.

Trakside külge saab kinnitada 1-2 seljakoti küljetaskut (seljale), kuhu paigutatakse kogu ülesande täitmiseks vajalik varustus.

Taskud

Vöörihmal asetseb (vt pilt 2.1):

- vasakul pool kaks salvetaskut, kummaski taskus kaks salve (nr 1, kasutusel kaks mudelit);
- vihmaülikonnatasku, kus hoitakse vihmaülikonda ja kuivi riideid (kui mahub, vastavalt aastaajale) (nr 3 ja nr 5);
- katelokitasku, mis mahutab ka priimuse ja toidunõud (nr 4);
- veepudelitasku; (nr 6)
- paremal pool salvetasku kahele salvele (nr 2);
- gaasimaskitasku paremal jalal, vasakukäelisel vasakul jalal, kinnitatakse rakmete ja jala külge (püstolikandjatel on gaasimaskitasku vasakul pool, nr 7).

Pilt 2.1. Vöörihm, traksid ja rakmed

Rakmete komplekteerimine

1. Rakmete rihm pane läbi traksid alumise parempoolse aasa.

Pilt 2.2. Traksid

2. Kinnita katelokitasku rihmale ja pane rihm läbi trakside alumise vasakpoolse aasa, nii et katelokitasku aas jääb trakside alumiste aasade vahele.
3. Aseta paigale vasak ja parem tasku, pannes rihma läbi taskute aasade.

Pilt 2.3

4. Kinnita veepudelitasku ja salvetaskud.

Pilt 2.4

Pilt 2.5

5. Gaasimaskitasku vasak rihm aseta läbi rihma aasa. Rihm aseta läbi pudeli aasa ja seejärel pane gaasimaskitasku parempoolne rihm läbi rakmete rihma aasa. Kinnita gaasimaskitasku rihmad.

Pilt 2.6

6. Viimasena kinnita ja tee parajaks trakside ülemine osa.

Pilt 2.7

Pilt 2.8

Pilt 2.9

Pilt 2.10

Olenevalt ülesandest on võimalik rakmeid komplekteerida erineval viisil.

SÕDURIVARUSTUS

Lahinguvarustus

Varustus, mis on sõduril kaasas, kui kantakse rakmeid:

- relv,
- kiiver koos kiivrikatte ja kummiga ,
- rakmed,
- salved (vastavalt vajadusele),
- käsigranaadid (kui on; vastavalt mahutavusele),
- moondamisvärvid (vastavalt aastaajale),
- labidas (kui on ülesande täitmiseks vajalik),
- joogipudel,
- gaasimask,
- katelok, priimus ja piiritus,
- sööginõud,
- nõör,
- taskulamp,
- relva puhastuspinal,
- kuivmoon (vastavalt vajadusele; seljakoti küljetaskutes),
- nuga (kinnitatud vöörihma külge),
- tuletegemisvahendid (veekindlalt pakitud),
- kompass (välivormi rinnataskus),
- väike liivakott,
- muu varustus olenevalt saadud ülesandest.

SELJAKOTT

Seljakoti osad

Pilt 2.11

Seljakotil on järgmised osad:

- seljakotiklapp koos kinnitusrihmadega (nr 2),
- klapikott (nr 1 ja nr 2),
- seljakotiklapi all asuv tasku (nr 3),
- vasak ja parem küljekott (nr 4 ja nr 5),
- suur põhikott (nr 6),
- alusmati kinnitusrihmad (nr 7),
- põhikoti alumine osa (nr 8),
- põhikoti alumise osa rihmad (nr 9).

Varustuse pakkimine seljakotti

Põhikoti alumisse ossa (nr 8):

- saapad või kummikud (vastavalt aastaajale),
- saabaste puhastus- ja hooldusvahendid,
- tagavarapatareid (vastavalt vajadusele).

Põhikoti ülemisse ossa (nr 6):

- magamiskott (vastavalt aastaajale),
- tagavaravormi komplekt,
- kampsun/polo (vastavalt aastaajale),
- kiivrialune müts.

Vasakpoolsesse küljekotti (nr 4):

- pesu (vastavalt aastaajale),
- hügieenitarbed,
- riideparanduskomplekt,
- 2 käterätti,
- tualettpaber,
- 2 paari villaseid sokke (vastavalt aastaajale),
- 2 paari puuvillaseid sokke.

Parempoolsesse küljekotti (nr 5):

- kindad (olenevalt aastaajast),
- telkmantel,
- kuivmoon.

Klapikotti:

Muu varustus vastavalt vajadusele. Magamismatt kinnitatakse rihmadega seljakoti peale (vt pilt 2.12). Seljakotti ja rakmeid koos kandes peavad rakmed olema piisavalt madalal ning seljakoti alumine osa peab toetuma rakmetele, see kergendab kandmist (vt pilt 2.13).

Pilt 2.12

Pilt 2.13

VARUSTUSE JA RIETUSE KASUTAMINE

Seljakotist ja rakmetest võetakse välja ainult need asjad, mida parasjagu vajatakse. Kõik muu on pakitud.

Riietumisel tuleb lähtuda alati ilmastikust ja ülesande iseloomust:

- rännakuks riietuda kergelt;
- kaitsepositsioonidel riietuda soojalt;
- vihmaülikonna kasutamisel peab arvestama, et kileülikond on demaskeeriv element;
- üks komplekt riietusest peab olema kuiv ja kasutatakse ainult puhkeajal.

VARUSTUSE HOOLDUS:

- Rakmeid, seljakotti ja riided kuivatatakse ja puhastatakse riideharjaga.
- Saapaid kuivatatakse, puhastatakse ja viksitakse.
- Relva hooldatakse.
- Katkisi riideid parandatakse, kasutatud pesu pakitakse puhtast eraldi.
- Saapaid viksitakse vähemalt kord päevas.
- Suuremaid esemeid kuivatatakse kas ahju või lõkke kõrval, väiksemaid esemeid võib kuivatada magamiskotis magamise ajal.

LISAINFORMATSIOON

- Enne välja minekut kontrolli kõiki rihmu, lukke, klambreid, haake, pandlaid jms.
- Hoia rakmed ja seljakott võimalusel kuiva ja puhtana.
- Tähtis on hoida seljakoti seljaosa kuivana, selleks pööra see seljast võtmise järel allapoole või vastu puud. Võimalusel hoia seljakott kohas, kus vihm peale ei saja.
- Rakmete ja seljakoti märgumisel kipuvad need kokku tõmbuma, seepärast võib olla vaja neid kohendada.
- Kasuta kõiki välja antud rihmu ja sulgureid. Need, mida sa parajasti ei kasuta, peaksid olema kindlalt ära pakitud.
- Katkised rakmed ja seljakott paranda võimaluse korral ise riideparanduskomplekti abil. Alati on kasulik kaasas kanda musta kleplinti või nõõri.
- Rakmed on tehtud nii, et nad kannatavad välja ka üsna karmi kohtlemise. Kui rakmeid õigesti hooldada, täidavad need oma otstarvet ning peavad kaua vastu.
- Tagavaravormi võib panna magamiskotti, sest kui seljas kantav vorm saab märjaks, siis magama minnes saad selle kuiva vormi vastu vahetada. Hommikul pane märg vorm uuesti selga.
- Magamiskott topi kotti kokku rullimata, et häire korral saaksid seljakoti kiiremini pakitud. Magamiskott kuivab niiviisi paremini.
- Muretse endale riidest kotid hügieeni-, saapapuhastus- ja riideparandustarvetele.
- Seljakotti ja rakmeid koos kandes peavad rakmed olema piisavalt madalal ja seljakoti alumine osa peab toetuma rakmetele, see kergendab kandmist.

2.2 KAUGUSTE MÄÄRAMINE

Kauguste määramise eesmärk on tagada sõduri täpne tuletegevus ning arusaam läbitud vahemaa pikkusest.

Kaugusi saab määrata järgmiselt:

- sammupaaridega,
- poolitamise abil,
- võrdluse abil,
- objekti väljanägemise järgi.

Kaugusi on võimalik mõõta veel:

- binokliga,
- laser- või stereokaugusmõõtjaga.

Kauguse määramise meetodi valib sõdur ise, arvestades olusid ja võimalusi.

SAMMUPAARIDEGA

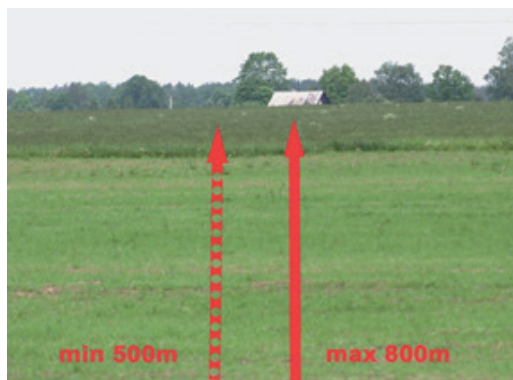
Iga sõdur peab teadma mitu sammupaari ta teeb 100 m kohta erinevates maastikuoludes kõndides ja joostes. Sammupaaride arvu teades on võimalik arvutada läbitud vahemaad.

Näide. Kõndides laugel ja kergesti läbitaval maastikul on keskmiselt sõduril sammupaare kuuskümmend.

POOLITAMISE ABIL

Hinnatakse võimalik maksimaalne ja minimaalne kaugus objektini. Nende kahe arvu keskmine ongi tõenäoline kaugus objektini.

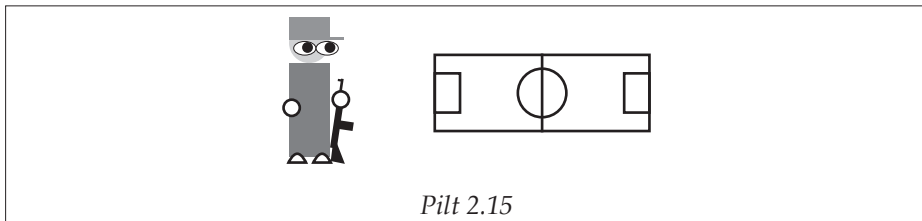
Näide. Maksimaalne kaugus 800 m, minimaalne kaugus 500 m (pilt 2.14). Tõenäoline kaugus $(800 \text{ m} + 500 \text{ m}) / 2 = 650 \text{ m}$.

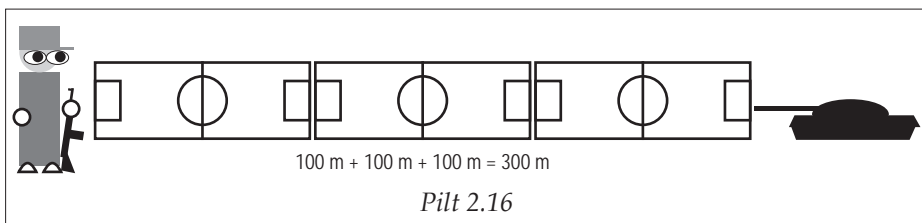
Pilt 2.14

VÕRDLUSE ABIL

Selle meetodi kasutamiseks peab sõduril olema juba eelnev ettekujutus, milline näeb välja näiteks 100 m pikkune vahemaa. On siis selleks tuttavlik 100 m pikkune staadioni jooksurada, jalgpalli väljaku või mõne muu talle kindlalt teada oleva objekti suurus. Seda teades saab võrrelda, kui palju selliseid pikkusühikuid mahub vaatluspunkti ja vaadeldava objekti vahele.

Näide. Jalgpalliväljaku pikkus on üldjuhul 100 m (pilt 2.15), oletatav vahemaa on 300 m (pilt 2.16).

OBJEKTI VÄLJANÄGEMISE JÄRGI

Selle meetodi kasutamiseks peab sõdur teadma, kui palju ta näeb vaadeldava objekti detaile erinevatel kaugustel (100–600 m, pilt 2.17).

Näide:

100 m – kõik üksikasjad on selgelt näha;

200 m – kõik üksikasjad selgelt näha, nahavärv ja varustus on äratuntavad;

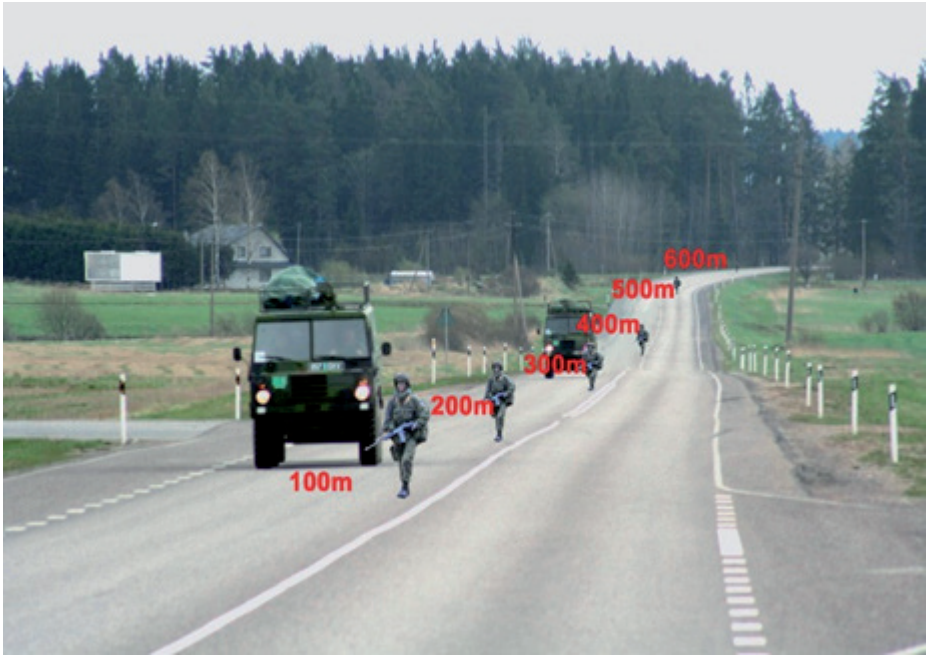
300 m – keha piirjooned on selged, näovärv hästi nähtav, ülejäänud üksikasjad ähmased;

400 m – keha piirjooned selged, ülejäänud üksikasjad ähmased;

500 m – keha piirjooned hajusad, pea pole enam eristatav;

600 m – keha kiilukujuline, pea pole nähtav.

Pilt 2.17

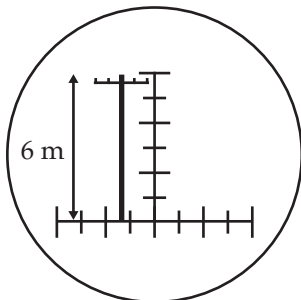
BINOKLIGA

Kauguse määramiseks on vaja teada objekti kõrgust meetrites. Binokliga mõõdetakse eseme nurksuurus tuhandikes.

Nende andmete järgi arvutatakse kaugus kilomeetrites järgmise valemi alusel:

$$\text{kaugus (km)} = \frac{\text{objekti kõrgus (m)}}{\text{nurksuurus (tuhandik)}}$$

Näide. Telefoniposti kõrgus 6 m, mõõdetud nurk 00-30.

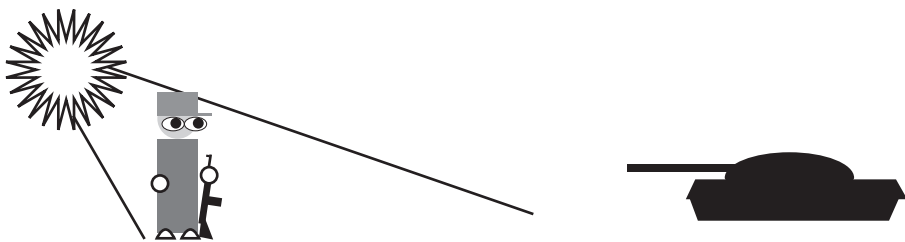

$$\text{kaugus} = \frac{6}{30} = 0,2 \text{ km}$$

KAUGUSE MÄÄRAMIST RASKENDAVAD ASJAOLUD

Vaadeldav objekt tundub asuvat lähemal siis, kui:

1. valgus paistab vaatleja selja tagant;

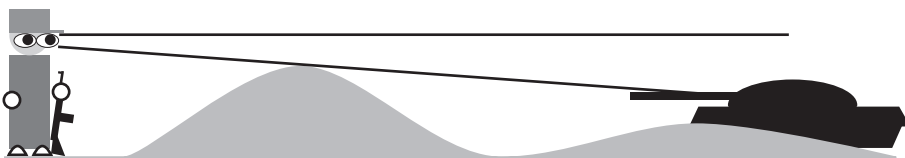
Pilt 2.18

2. vaadeldav objekt on suurem kui seda ümbritsevad esemed;

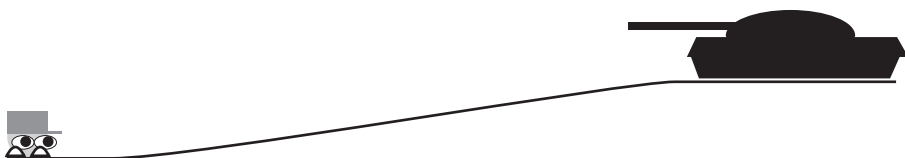
Pilt 2.19

3. ala vaatleja ja vaadeldava objekti vahel on varjatud;

Pilt 2.20

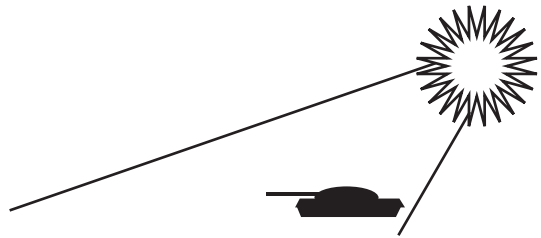
4. vaadeldav objekt asub kõrgemal kui vaatleja.

Pilt 2.21

Vaadeldav objekt tundub asuvat kaugemal siis, kui:

1. valgus on halb või paistab vaatelejale silma;

Pilt 2.22

2. vaadeldav objekt on väiksem kui seda ümbritsevad esemed;

Pilt 2.23

3. vaateleja lamab maas.

Pilt 2.24

2.3 MOONDAMINE

Vastane otsib sind. Ära tee seda talle lihtsaks, sulandu kokku ümbrusega.

SIND PALJASTAVAD:

kuju, siluett, välispind, vari, korrapära, liikumine ja heli.

Kuju. Sõduri juures tunneb selgelt ära kehakuju, kiivri ümara ülaserava ja sirge alaserva.

Pilt 2.25

Siluett. Objekti siluett on nähtav, kui see on teist värvi taustal.

Pilt 2.26

Välispind. Ümbritsevast erinev värv on selgelt nähtav.

Pilt 2.27

Vari. Vari võib reeta sinu asukohta.

Pilt 2.28

Korrapära. Korrapärane paigutus maastikul viitab inimtegevusele.

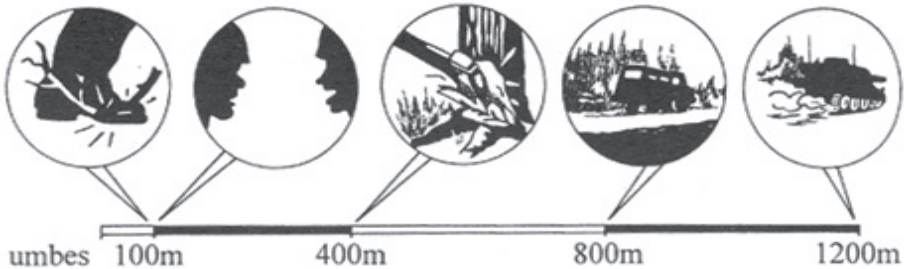
Pilt 2.29

Liikumine. Liikuvad objektid on kergemini avastatavad.

Pilt 2.30

Heli. Keskkonda mittekuuluv heli paljastab sind.

Pilt 2.31

Paki varustus korralikult!

MOONDAMINE

Moondamine on kuju, silueti, välispinna ning teatud määral varju ja äratuntavate kontrastide vältimine ja hajutamine.

Sõduri põhimoondamisvahend on laiguline välivorm (pilt 2.32). Talvisel ajal kasutatakse talvist moondamisülikonda (pilt 2.33). Moondamist täiendatakse erivärvide ja looduslike materjalidega.

Sõdur muundab end enne lahingülesannet täitma asumist. Vajadusel täiustab sõdur muundamist lahingülesande täitmise ajal, arvestades maastikuolusid.

Pilt 2.32

Pilt 2.33

Moonda:

- näo ja käte nahavärv,
- kiiver,

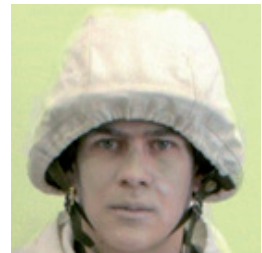
- varustus,
- relv.

NÄO JA KÄTE NAHAVÄRV

Näo ja käte nahk värvi roheliseks (suvel) või halliks (talvel), kasutades muundamisvärve, tahma, pori või põletatud korki. Kõrgemad kohad näol kata tumedama värviga ja ühenda triipudega.

Pilt 2.33a

Pilt 2.33b

KIIVER

Kinnita kiivrile kate ja kummipael. Nende abil kinnita kiivri külge oksad või muu moondamine (pilt 2.34), et varjata äratuntavat kuju. Talvel kata kiiver valge riidega (pilt 2.35).

Pilt 2.34

Pilt 2.35

VARUSTUS

Kehakuju muutmiseks kinnita nõõride või kummipaelte abil maskeering varustusele (pilt 2.36). Pea silmas, et ei oleks takistatud ligipääs varustusele ja säiliks liikumisvabadus.

Pilt 2.36

RELV

Reeglina on relv rohelist või musta värvi ning seda eraldi ei moondata. Kui ülesanne nõuab relva moondamist, kinnita relvale moondamisvärvi riie (pilt 2.37), kleeplint või oksad. Moondamine ei tohi segada relva käsitemist ega liikuvate relvaosade tööd.

Pilt 2.37

Jälgi, et moondamine:

- on kinnitatud korralikult,
- vastab ümbrusele,
- ei ole korrapärane,
- on piisav (pilt 2.38).

Pilt 2.38

2.4 SIHTMÄRKIDE OSUTAMINE

LASKESEKTOR

Selleks, et kogu allüksuse vastutusala oleks kaetud vaatluse ja tulega, määratakse igale sõdurile oma laskesektor.

Laskesektor on sõdurile vaatluseks ja tulistamiseks määratud maastikulõik.

Laskemoona efektiivsemaks kasutamiseks ning sihtmärkide avastamiseks, osutamiseks ja hävitamiseks peab iga sõdur tundma oma laskesektorisse jäävat maa-ala.

Sihtmärgi osutamise meetodid:

- laskesektori järgi,
- orientiiride järgi,
- kella numbrilaua järgi,
- liikumisel, liikumissuund kell 12,
- trasseeriva laskemoona abil,
- käe ja sõrmede abil.

Laskesektori järgi

Seda meetodit kasutatakse hästi nähtavate sihtmärkide osutamisel. Antakse kaugus, vaatlussuund ja sihtmärgi kirjeldus.

Kasutatakse järgmisi termineid (pilt 2.39):

- sektori telgjoon – sihtmärgid, mis asuvad telgjoonel või selle vahetus läheduses;
- vasakul või paremal – sihtmärgid, mis asuvad telgjoonest 1600 tuhandiku kaugusel;
- pisut, veerand, pool või kolmveerand ja vasakul või paremal – sihtmärgid, mis asuvad telgjoone ja sektori vasaku või parema ääre vahel.

Orientiiride järgi

Halvemini nähtavate sihtmärkide osutamiseks võib koos otsese meetodiga kasutada orientiire ning täpsustuseks sõnu ülalpool või allpool.

Näiteks:

“300 – metsatukk (orientiir) – pisut paremal – väike põõsas” (sihtmärk)

“200 – metsatukk (orientiir) – pisut paremal ja allpool – värav” (sihtmärk)

Liikumisel, liikumissuund kell 12

Kasutatakse liikumisel, kui pole kasutada orientiire. Sihtmärgi osutamisel antakse suund lähtuvalt liikumissuunast, mis on sel juhul alati kell 12, kaugus vaenlaseni ja kui on, siis ka täpsustav orientiir. Ehk kui vaenlane ründab paremalt küljelt, on suunaks kell 3.

Näiteks: “kell üks – 150 – üksik kask –” (pilt 2.40)

Laskesektori järgi

Pilt 2.39

Liikumisel, liikumissuund kell 12

Pilt 2.40

Trasseeriva laskemoona abil

Eriti keeruliste sihtmärkide osutamiseks on kasulikuks abivahendiks trasseeriv laskemoon. Antakse sihtmärgi kaugus ja piirkond, tulistatakse trasseeriv kuul ning selle tabamust kasutatakse orientiirina.

Näiteks: “200 – pool paremale – heki kaugem ots – jälgi trasserit – vastane”

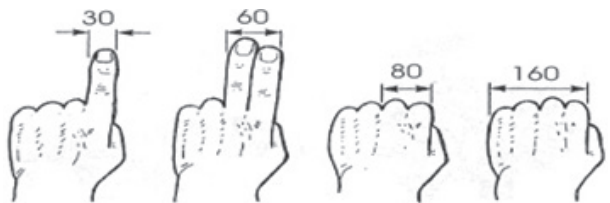
Käe ja sõrmede abil

Kaugemal asuvate raskemate sihtmärkide osutamiseks võib kasutada orientiire koos käenurgaga. Igaüks peab teadma, millisele nurgale tema käed ning sõrmed vastavad, sest käte ja sõrmede suurus ning kaugus silmadest on inimestel erinev. Et tulemused oleksid võimalikult täpsed, peab oma käe täielikult välja sirutama, nii et käsi ja sõrmed oleksid iga kord silmast ühel ja samal kaugusel. Peopesa olgu suunatud sihtmärgiala poole.

Näiteks: “300 – metsatukk – 60 tuhandikku paremal – üksik puu” (pilt 2.41)

Pilt 2.41

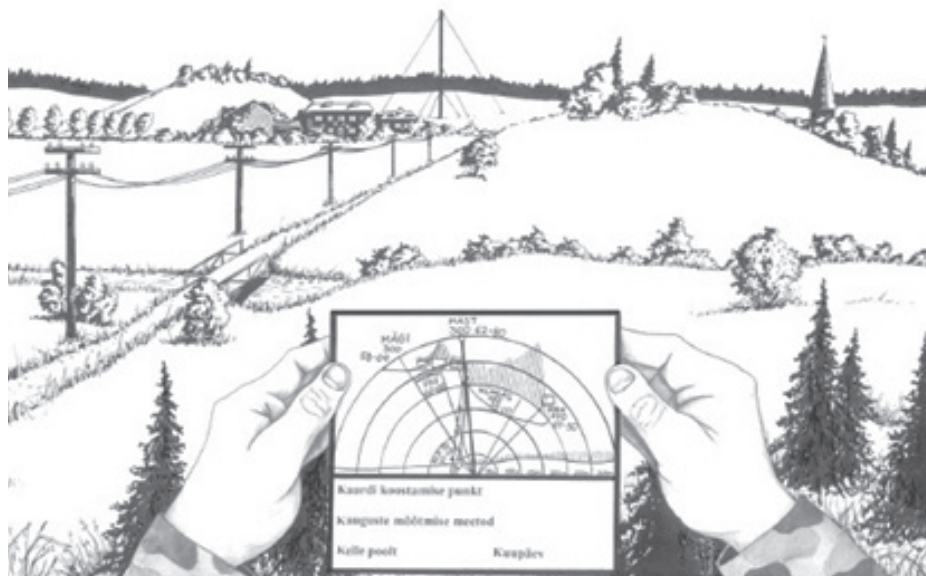

Mõned keskmised käenurgad

2.5 TULEKAART

Iga sõdur peab oma tulepositsiooni kohta koostama tulekaardi. Tulekaart tagab, et jao tulejuhtimine ja tulekontroll on efektiivne. Samuti aitab see sõduril saavutada maksimaalse lasketäpsuse.

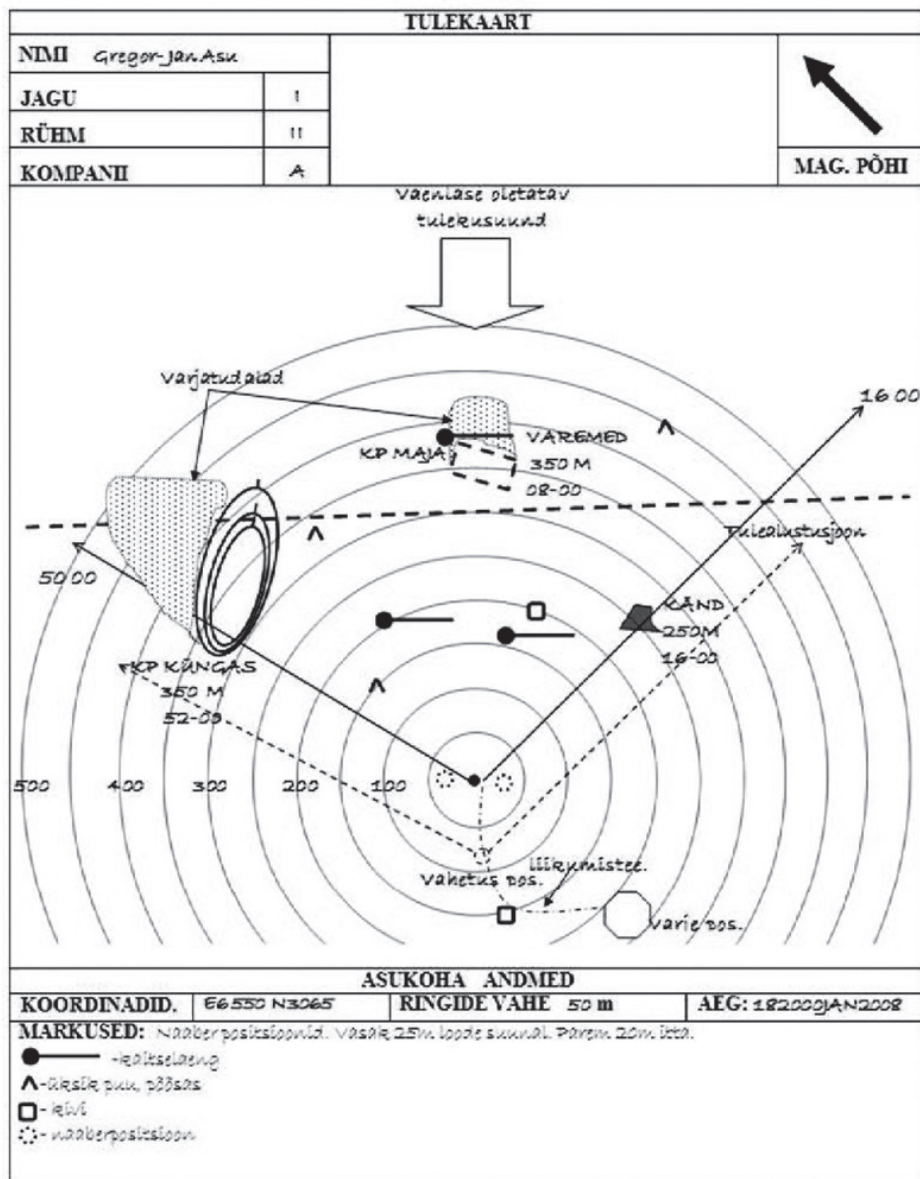
Tulekaart koostatakse positsioonile hargnemisel (pilt 2.45) ning seda täiustatakse vastavalt laekuvale teabele.

Pilt 2.45

TULEKAARDI KOOSTAMISE JÄRJEKORD (pilt 2.46)

- oma asukoht (koordinaadid, kirjeldus)
- põhjasuund
- kaugusjooned kuni 500 meetrit
- selgesti eristatavad orientiirid (suund ja kaugus nendeni)
- vaenlase oletatav tulekusuund
- laskesektori piirid
- tulealustusjoon
- koondtule punktid
- laskesektoris asuvad omad üksused ja objektid, k.a tõkked, miiniväljad ja positsioonid
- kuupäev ja kellaeg
- koostaja auaste ja nimi

Pilt 2.46

2.6 TULELIIGID JA LASKEASENDID

TULELIIGID

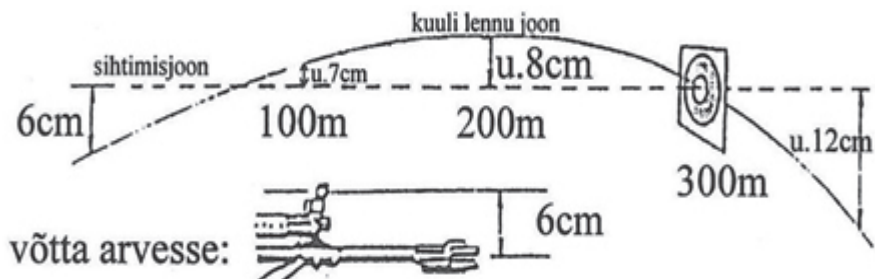
- Üksiklasud: kasutatakse tavaliselt eesmärgiga hoida vaenlast mahasurutuna, laskekiiruseks 10 lasku minutis.
- Kiirtuli: kasutatakse vastase mahasurumiseks või ründava vastase peatamiseks, lastakse üksiklaskudega, laskekiiruseks on 30 sihitud lasku minutis.
- Automaattuli: kasutatakse lähivõitluses, rünnaku viimases etapis, tõrjudes tagasi vaenlase massilist rünnakut lähidistsantsil, linnalahingus, kaevikute ja punktite puhastamisel, kasutatakse ainult lühikesi valanguid (2-3 lasku).

KÄSKLUS "SEIS!"

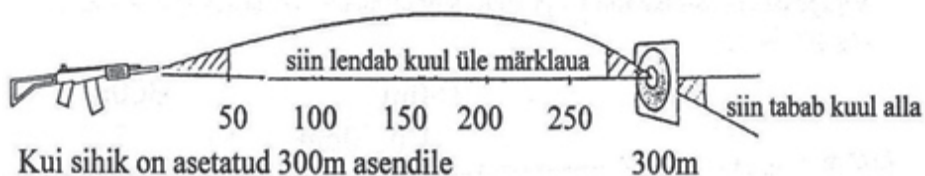
Ohtliku olukorra tekkimisel laskeharjutuse ajal on laskjad ja teised kohalolijad kohustatud peatama laskmise käsklusega "SEIS!" järgmistel juhtudel:

- avastatakse ohtlik viga;
- ohualal märgatakse liikumist, mis ei seostu laskmisega;
- tulekahju puhkemisel;
- tõkestusmeeskonna või püsikindlustatud punkri meeskonnaga side katkemisel;
- õnnetusjuhtumi korral.

KUULI LENNUTRAJEKTOOR

Pilt 2.47

Pilt 2.48

Laskeasend lamades

Pilt 2.49

Pilt 2.49a

Kiire põlvelt laskeasend

Pilt 2.50

Pilt 2.50a

Küünarnukitoega põlvelt laskeasend

Pilt 2.51

Pilt 2.52

Laskeasend püsti

Pilt 2.53

Pilt 2.53a

2.7 KÄSIGRANAATIDE KASUTAMINE

KÄSIGRANAATIDE HEITMINE

Käsigranaati heidetakse:

- lamades (pilt 2.54, ründekäsigranaat);
- varje tagant põlvelt (pilt 2.55, ründe- ja kaitsekäsigranaat);
- kaevikust (pilt 2.56, kõik käsigranaadi liigid).

Pilt 2.54

Pilt 2.55

Pilt 2.56

Sõduri tegevus käsigranaadi heitmisel

- Viib granaadi lahingasendisse.
- Heidab granaadi.
- Varjub.
- Jätkab pärast plahvatust lahingtegevust.

Lahingupaari tegevus käsigranaadi heitmisel

Sihtmärgist umbes 20–25 m kaugusel annab **lahingupaari vanem** käskluse:

“Kata, heidan granaadi!”

Katja kinnitab käsust arusaamist käsklusega **“Katan!”**, katab heitja tegevust.

Heitja viib granaadi lahingasendisse, annab käskluse **“Heidan!”**. Lahingupaar varjub, pärast plahvatust jätkatakse vastase hävitamist käsitulirelvadega.

SUITSUGRANAATIDE KASUTAMINE

Kasutatakse:

- ümberhargnemise, eemaldumise, hoolduse, manöövri või täienduse katteks;
- vastase ümberhargnemise, tulejuhtimise, vaatluse või hoolduse häirimiseks.

Suitsugranaadi kasutamisel peab arvestama:

- tuule suunda;
- allüksuse hargnemise paiknemist.

Tegevus suitsugranaadi kasutamisel:

- Vii suitsugranaat lahingasendisse.
- Suitsukatte tekkides jätkka ülesande täitmist.
- Lahingupaarisisesed käsklused samad kui käsigranaadi heitmisel.

KÄSIGRANAADID

Pilt. 2 57

Pilt. 2 58

Nimetus	Käsigranaat m56
tüüp	fugassgranaat (ründeotstarbeline)
lõhkeaine tüüp	TNT
lõhkeaine kogus	190 g
kogupikkus	100 mm
kogukaal	580 g
värvus	pruun
märgistus	kollane ring
kildude toime	kuni 25 m

Pilt 2.59

Nimetus	F-1
tüüp	kildgranaat (kaitseotstarbeline)
lõhkeaine tüüp	TNT
lõhkeaine kogus	60 g
kogupikkus	124 mm
kogukaal	600 g
värvus	tumeroheline/helepruun
kildude toime	kuni 200 m

2.8 IMITATSIOONIVAHENDITE KASUTAMINE

Valgustusrakettide Para Illum 300m ja Para Illum 1000m kasutamine

Pilt 2.60

NB! Ära eemalda raketi ülemises otsas olevat kummist korki!

1. Hoida raketti 45° nurga all väljasirutatud kätega.
2. Pööra turvarõngast paremale (päripäeva), kuni "F" (fire) on kohakuti turvalülitiga.
3. Tõmba turvalüliti täielikult alla. "S" (safe) peab olema täielikult kaetud ning turvalüliti alt tuleb nähtavale punane täpp.
4. Korrigeeeri suunda. Pööra turvarõngast vasakule (vastupäeva) ca 90° kuni rakett aktiveerub.

Tõrke korral hoida raketti edasi ca 30 sekundit laskesuunas. Seejärel käitu vastavalt kehtestatud reeglitele.

Para Illum 300m on välimuselt ja kasutuselt identne valgustusraketiga Para Illum 1000m.

Tegevus tõrke korral

1. Tõrke korral hoia raketti ca 30 sekundit laskesuunas.
2. Et muuta valgustusrakett utiliseerimiseks ohutuks, pööra käepidet veelikord 90° (veerand ringi) vasakule kuni kuuled klõpsatust, käepide on nüüd lukustatud.
3. Vii turvarõngal olevad noolekesed >> kohakuti turvalülitiga.
4. Kasutades pöialt lükka turvalülitit ülespoole seni, kuni see peatub.
5. Pööra turvarõngast vasakule, kuni turvarõngal olev kolmnurk ▲ on kohakuti turvalülitiga.

Vahend on nüüd ohutu ja valmis üleandmiseks.

Pea meeles:

- Alati tuleb veenduda, et laskmise suunas ei ole takistusi.
- Enne raketi kasutamist peab alati tutvuma selle kasutusjuhendiga.

Treeningkäsigranaadi CN69 kasutamine

Pilt 2.62

Kaitseastmete eemaldamine:

1. Eemalda kaitseriiv.
2. Eemalda kaitsesplint tõmmates rõngast.
3. Viska treeningkäsigranaat.

Kui kaitseriiv on eemaldatud aktiveerub süüteelement, mis põleb 4-5 sekundit, seejärel granaat lõhkeb (peale lõhkemist tuleb suitsu mõni sekund).

Pea meeles:

- Kontrolli kaitseriivi ja kaitsesplinti ohutuse eesmärgil.
- Käitu/kasuta samamoodi nagu lahinggranaati.
- Enne kasutamist vaata alati kasutusjuhendit.

Kattesuitsukäsigranaadi RDG-2 ja SG-90 kasutamine

Kasutatakse sarnaselt kaitse-/ründe käsigranaadiga. Granaati hoia paremas või vasakus käes selliselt, et päästikuhoob oleks surutud vastu granaadi korpust. Vaba käega eemalda transpordikaitseplint (keerates seda päripäeva ja seejärel tõmba), heida granaat soovitud suunas vähemalt 10-20 m kaugusele alla-/ristituult.

*Pildil on SG-90
Pilt 2.62a*

*Pildil on RDG-2
Pilt 2.62b*

- Harjutusalale transporditakse granaadid tehase pakendis.
- Kasutamisel kannu kaitsekindaid ja kaitseprille.
- Siseruumides kasutamine ilma gaasimaskita on keelatud.

Tõrke esinemisel oota 15 minutit ohutus kauguses (5 m), seejärel märgista tõrkunud granaadi asukoht ja teavita oma ülemat või harjutuse läbiviijat.

Ala puhastamisel (toiminud granaatide jääkidest) kasuta ühekordseid kummi- kindaid.

Jäägid vii harjutusvälja kogumispunkti.

Suitsuküünal 4 kasutamine

1. Ava kaas kasutades avajat.

Pilt 2.66

Suitsuküünla sütik

Pilt 2.67

2. Keera sütik suitsuküünlale ja eemalda sütiku kaitsepeid.

Pilt 2.68

3. Suitsuküünla aktiveerimiseks tõmba sütiku musta korki üles.

Pilt 2.69

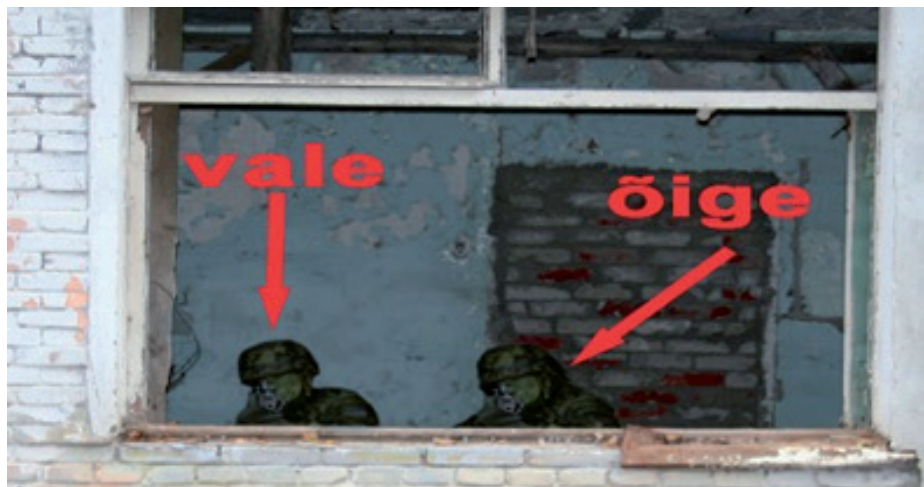
2.9 VARJUMINE JA VARJATUD LIIKUMINE

Varja ennast vastase vaatluse eest.

- Vaatle varje kõrvalt või läbi selle (pilt 2.70).
- Üle varje vaatle ainult muu võimaluse puudumisel ning kontrolli, et taust oleks õige (pilt 2.72).

Pilt 2.70

Pilt 2.72

- Võimalusel vali positsioon varjus (pildid 2.73 ja 2.74).
- Väldi eraldi asuvat või selgelt eristatavat varjet.
- Varje taga asuv taust peab olema sobiv.

Pilt 2.73. Õige

Pilt 2.74. Vale

- Avadest vaatlemisel ära seisa ava keskel (pilt 2.75), vaid servas (pilt 2.76).
- Ära seisa ava ääres (pilt 2.77), vaid tagapool ruumi varjus (pilt 2.78).

Pilt 2.75

Pilt 2.76

- Varjesse sisenemisel ja sealt väljumisel liigu ettevaatlikult, väldi järske liigutusi.

Pilt 2.77

Pilt 2.78

Ära reeda ennast oma liikumisega – liigu varjatult!

- Väldi lagedaid alasid (pilt 2.79).
- Väldi kaardilt selgesti eristatavaid suuremaid orientiire.
- Vali liikumiseks õige taust (pilt 2.80).
- Liigu ettevaatlikult, hoidu järskudest liigutustest (pilt 2.81).
- Kasuta pimedust, halba ilma.

Pilt 2.79

Pilt 2.80

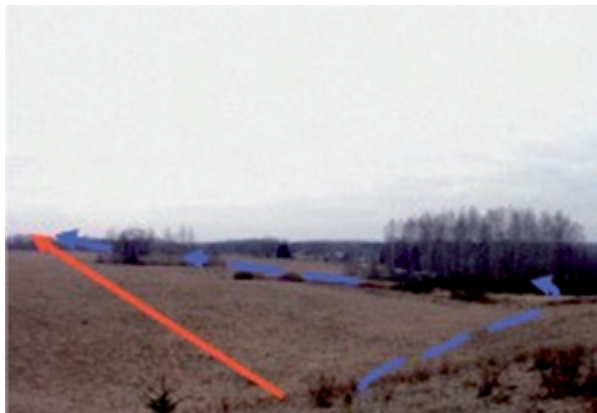

Pilt 2.81

- Väldi mägede tippe ja orgude põhju (pilt 2.82). Mäe ületamisel on figuuri raske varjata. Orgude põhjad on samuti liikumiseks liiga ettearvatavad ning vaenlasel on neid kerge mineerida.
- Liikumisteed kindla jaha varjetega osadeks, kust oleks võimalik vaadelda ning vajadusel kaitsta end vastase vaatluse ja tule eest (pilt 2.83).

Pilt 2.82

Pilt 2.83

- Jälgi, et oleksid kaitstud õhuvaatluse eest.
- Talvisel ajal kasuta jälgede varjamiseks õhuvaatluse eest loomaradu ja vanu jälgi.
- Päeval ajal väldi võimalusel teede kasutamist.
- Öisel ajal kasuta väiksemaid teid ja radu.
- Öisel ajal kasuta valgust ainult juhul, kui oled varjunud ja kaetud telkmantliga.

2.10 ETTEVALMISTUS LAHINGUKS

Lahinguks ettevalmistamata sõdur on lahinguväljal kasutu.

Eri lahinguliikide puhul antakse sõdurile lisavahendeid või lisalaskemoona, kuid see määratakse vastavate käskude-korraldustega.

SÕDURI ETTEVALMISTUSED LAHINGUKS

Kontrolli:

- varustuse olemasolu, kättesaadavust ja pakitust;
- relva puhtust, töökorda ja seisundit;
- laskemoona puhtust, hulka (poole salve täpsusega), salvede kättesaadavust;
- erilaskemoona (valgustusrakettide, suitsu jms) puhtust, hulka, kättesaadavust;
- erivahendite (raadiote, linnavõitluse ronimisvahendite jms) olemasolu, töökorda, kättesaadavust;
- moondamise korrektsust ja vastavust maastikule.

Hooldus:

- varustuse ümberpakkimine, et see vastaks varustuse pakkimise nõuetele;
- vajadusel relva puhastamine ja laadimine vähemalt poole ulatuses täidetud salvega;
- laskemoona puhastamine, laskemoona laadimine salvedesse;
- erilaskemoona puhastamine;
- erivahendite töökorda seadmine (patareide vahetus raadiotel jne);
- individuaalse moondamise teostamine;
- vajadusel esmaabi endale või lahingupaarilisele.

Ettekanded jaoülemale:

- tehakse jao võitlejate numbrite järjekorras;
- varustuse puudused (võib ära jätta, kui puudusi ei esine);
- laskemoon (poole salve täpsusega);
- erilaskemoon (tükiarvuliselt);
- erivahendite olukord;
- haavad, vigastused.

Näide. Nr 1; 5 ja pool salve laskemoona; 3 käsigranaati ja 1 suitsugranaat; raadiojaam töökorras; vigastusi ei ole.

NB! Jaoülemale kantakse ette vaikselt.

2.11 SÕDURI LIIKUMISVIISID

Kui liikumisviisi ei ole kästnud, peab sõdur selle ise valima, arvestades maastiku ja olukorda.

KÄIMINE (pilt 2.84)

Kasutatakse:

- vastase ohu puudumise korral;
- kui maastik pakub piisavalt varjet;
- rännakul;
- kui ei ole kiire.

Relva hoitakse vastavalt vajadusele kas käes, kaelas või küljel.

Pilt 2.84

JOOKSMINE RELV ÕLAS

(pilt 2.85)

Kasutatakse:

- kui on kiire;
- lagendike ja teede ületamisel;
- eemaldumisel.

Pilt 2.85

HIILIMINE (pilt 2.86)

Kasutatakse:

- patrullis;
- kui maastik pakub piisavalt varjet;
- kui on vaja jõuda vastasele märkamatult lähedale

Jälgi, et (pilt 2.86):

- relv on käes;
- kaba õlas;
- vintraud on suunatud sinna, kuhu ise vaatad;
- mõlemad silmad on lahti;
- jälgiksid ümbritsevat maastikku.

Pilt 2.86

Hiilimistehnika:

Variant 1:

- Jalg tõstetakse üles.
- Kõigepealt asetatakse maha kand.
- Seejärel jala välimine serv (pilt 2.87).
- Viimasena pannakse maha jalatald (pilt 2.88).

Kasutatakse heinasel maastikul, kõval pinnasel ja teedel liikudes.

Pilt 2.87

Pilt 2.88

Variant 2:

- Jalg tõstetakse üles.
- Asetatakse maha varbad (pilt 2.90).
- Viimasena pannakse maha kand (pilt 2.91).
- Varbaid edasi lükates puhastatakse maapind.

Kasutatakse metsas, kui maas on oksi, ja talvel lumes liikudes.

Välidi:

- liiga pikki samme;
- ainult ees oleva ja jalgeesise maastiku jälgimist;
- jalgade lohistamist (tõsta jalad piisavalt kõrgele).

Pilt 2.90

Pilt 2.91

KÄPUKIL KÄIMINE (pilt 2.92)

Kasutatakse:

- vastase ohu korral;
- kui maastik ei paku varjet;
- liikumisel kõrges heinas, madalas võsas, pilliroos või madala varje taga.

Käimistehnika:

- ollakse neljakäpukil;
- relva rihm on kaela ja käe tagant läbi pandud;
- relv toetub käte peale;
- sellest asendist on hea üle minna roomamisele.

Jälgi, et:

- relva rihm oleks õige pikkusega;
- pilk oleks suunatud eesolevale maastikule.

Välidi:

- vale pikkusega relvarihma;
- ainult enese ette vahtimist;
- liigset müra liikumisel.

Pilt 2.92

KÄPUKIL KÄIMINE RELV ÕLAS (pilt 2.93)

Kasutatakse:

- suure vaenlase ohu korral;
- kui maastik ei paku piisavalt varjet;
- liikumisel kõrges heinas, madalas võsas, pilliroos või madala varje taga.
- ollakse käpukil, toetutakse vasakule käele;
- parem käsi hoiab relva püstolkäepidemest ja surub pära õlga;
- vintraud on suunatud otse ette.

Jälgi, et pilk oleks suunatud eesolevale maastikule.

Välidi:

- ainult enese ette vahtimist;
- liigset müra liikumisel.

Pilt 2.93

ROOMAMINE

Kasutatakse:

- vastase tule all liikumisel;
- kui maastik ei paku varjet.

Erinevad roomamistehnikad

Kõrge roomamine (pilt 2.94):

- Ole kõhuli maas.
- Üks käsi hoiab laesäärest.
- Teine käsi hoiab püstol käepidemest.
- Salv on suunatud endast eemale.
- Toetutakse küünarnukki-dele, millega tõmmatakse end edasi.
- Jalad on vastu maad ning lükkavad keha edasi.

Kasutatakse madalas heinas ning madalate varjete taga liikumisel.

Pilt 2.94

Jälgi, et:

- pilk oleks suunatud ette;
- relva rihm ei lohiseks järgi;
- seljakott ei oleks seljas;
- vintraua suue ei satuks vastu maad.

Madal roomamine (pilt 2.95):

- Ole kõhuli.
- Rind ja pea vastu maad.
- Käed on keha kõrval kõverdatud.
- Ühe käega hoi a relva rihmast eesmise kinnituse juurest.
- Toeta relv käsivarrele.
- Vaba käega tõuka enese eest prahti kõrvale.
- Jalgade abil tõuka ennast edasi.

Kasutatakse:

maastikul, mis ei paku mitte mingit varjet, ja vaenlase tule all liikumisel.

Vead:

- jalad tõusevad liialt kõrgele;
- relva rihm lohiseb mööda maad;
- seljakott on seljas.

Pilt 2.95

SÖÖSTHÜPPED

Kasutatakse: vastase väheefektiivse tule all liikumiseks.

On kiireim ja ohutuim liikumisviis lahinguväljal.

Mida jälgida:

- Kontrolli, et relv oleks laetud (pilt 2.96).
- Vali sööstu teekond ja koht, kuhu tahad jõuda.
- Vali sööstmiseks sobiv hetk ja võta hea lähteasend (pilt 2.97).

Pilt 2.96

Pilt 2.97

- Enne sööstu vajadusel tulista (võib teha lahingupaariline).
- Hakka liikuma ootamatult.
- Relv liigub koos parema käega puusale.
- Aja ennast vasakule käele püsti (pilt 2.98).
- Söösta madalalt ja liigu siksakis (pilt 2.99).

Pilt 2.98

Pilt 2.99

Sööstu pikkus sõltub vastase tule tugevusest ja eesolevast varjatud kohast. Sööstu pikkuseks on tavaliselt 3–4 sammu.

- Visku vaadatud kohta ja maandu vasakule käele.
- Rooma varju, valmistu uueks sööstuks ja kata lahingupaarilist (pildid 2.100 ja 2.101).

Pilt 2.100

Pilt 2.101

Paarikaupa liikudes tuleb kindlasti meeles pidada, et kui üks sõdur liigub, siis teine samal ajal katab teda (pildid 2.103 ja 2.104).

Pilt 2.103

Pilt 2.104

2.12 PAIKNEMINE

Paiknemisalal majutatakse allüksus jaotelki. Sõdur peab suutma vajadusel püstitada ajutise majutuse telkmantlitest.

TELGIS MAJUTAMISEL PEAB ARVESTAMA JÄRGMISEID PÕHIMÕTTEID:

- Prügiauk, välikäimla ning isikliku hügieeni koht rajatakse vähemalt 50 m kaugusele telgist.
- Moondamiseks ja telgipõhja katmiseks vajalikud looduslikud materjalid korjatakse oma positsioonide tagant, vähemalt 50 m telgist.
- Riiete kuivatusnõõrid paigutatakse telgiraami külge, ahjust vähemalt ühe meetri kaugusele. Varustuse ahjul kuivatamine on KEELATUD.
- Küttepuude asetatakse ahjust vähemalt 0,5 meetri kaugusele; igas telgis peab olema vesi esmaseks tule kustutamiseks.
- Parasjagu kasutuseeta varustus paigutatakse telgi seina äärde maskeerimisvõrgu alla ja kaetakse võimalusel veekindla kattega.
- Lahingrakmed võetakse telki kaasa ja on koguaeg käepärast.
- Igas telgis peab olema määratud üks ahjuvalvur, kes vastutab tuleohutuse ja ahju kütmise eest.
- relvad laetakse enne telki sisenemist tühjaks ja padrunisalv eraldatakse.

Moondamisega tõhustatakse üksuse ja tegevuse varjatust, raskendades vastasel objektide avastamist.

TELGI MOONDAMINE

Telk tuleb paigutada varjulisse kohta. Telgiava peab olema vaatluse suhtes ohtu suunas. Nähtavale jääv telgi osa maskeeritakse maskeerimisvõrguga (pilt 2.105). Telgi tavalise kuju muutmiseks toesta maskeerimisvõrk altpoolt puuokstega. Kogu varustus paiguta telki või maskeerimisvõrgu alla. Telgi juures liikumiseks kasuta ainult kindlaid radasid, mis on varjatud õhuvaatluse eest.

Pilt 2.105

Transpordivahendi moondamine

Transpordivahendi paigutamisel maastikule tuleb ära kasutada looduslikke varjeid ja ehitisi. Suurte pindade piirjoonte muutmiseks kasuta maskeerimisvõrku, toestades seda altpoolt puuokstega (pilt 2.106). Peegeldumise vältimiseks peab katma maskeerimisvõruga sõiduki peeglid, aknad ja muud läikivad osad.

Pilt 2.106

AJUTISE MAJUTUSE PÜSTITAMINE TELKMANTLIST

Tähtis on end kaitsta loodusjõudude eest, sest ebasoodsates ilmastikuoludes võib kehatemperatuur langeda ohtlikult madalale. Märja ilmaga saab kõige paremini kehasoojust säilitada kandes kuube ja pükse, mis on veekindlad. Sama eesmärki võib teenida telkmantlist valmistatud peavari.

Metsane maa-ala

Metsastel aladel on soovitatav valida telgi ehitamiseks üks kahest võimalikust meetodist.

1. meetod (pilt 2.107)

Kinnita telkmantli nurkadesse nõõrid või kummipaelad. Leia kaks teineteisest sobival kaugusel olevat puud ja kinnita kummagi puu külge telkmantli üks nurk. Kinnitus peab olema umbes poole meetri kõrgusel, et tekiks kallak. Tõmba ülejäänud kaks nurka maapinna poole ja kinnita need vaiade või puude külge. Kapuuts seo kinni, et vihm varjualusesse ei sajak. Teine telkmantel laota maha. Kaeva telgi ümber väike kraav, mis vihmavee eemale juhüb.

Pilt 2.107

2. meetod (pilt 2.108)

Murra telkmantel keskelt kokku, pane sealt läbi nõör või kummipael ja kinnita mõlemad otsad puu külge. Telkmantli nurgad kinnita vaiade abil. Telgi suu jäta sinnapoole, kust vastane võib tõenäoliselt rünnata. Sel juhul saad kiiresti rünnakule reageerida. Telgi piirjooned ja kuju moonda puukoste ja lehestikuga.

Avatud maa-ala

Moodusta kahest kepest A-kujuline karkass (pilt 2.109). Selle külge riputa telkmantel nii, et see ulatub maapinnani. Kinnita ääred vaiadega. Teine telkmantel laota maha telgi põhjaks ja kaeva vihmaveekraav. Niisugune telk on üsna väike, kuid tema eeliseks on see, et ta on madal ja seega kergesti varjatav. Telgi suu jäta sinnapoole, kust vastane võib tõenäoliselt rünnata. Sel juhul saad kiiresti rünnakule reageerida. Telgi piirjooned ja kuju moonda puukoste ja lehestikuga.

Pilt 2.108

Pilt 2.109

TEGEVUS TUGIPUNKTI VALVES

Julgestaja peab teadma:

- oma positsiooni asukohta;
- ülema asukohta;
- kui kasutatakse raadiot, siis sageduste ja kutsungite muutumist;
- vastast puudutavaid andmeid;
- vaatlusala;
- teiste tunnimeeste asukohti;
- miiniväljade ja tõkete asukohti;
- tegevust häire korral;
- häireandmise viisi;
- tunnussõna ja selle vahetamise aega;
- tule avamise korda;
- alal liikuvaid oma üksusi;
- vahetuse aega;
- kuidas tegutseda keemiahäire korral.

Julgestaja püsib varjatuna ja jälgib vaatlusala vastavalt vaatlemisreeglitele.

Allüksuse paiknemiskoha julgestaja tegevus juhul, kui läheneb üksus, mis on väiksem kui pooljagu:

- Jää varjatuks.
- Kui on olemas raadioühendus, tee ettekanne ülemale.
- Lase läheneda kuuldekaugusele, kuid ainult nii kaugele, et isik ei saaks positsioonile joosta (u 50 m). Seejärel anna käsklus "Seis, käed üles!".
- Anna käsklus "Üks edasi!" ja hoia lähenejat sihikul, kuid jälgi samas ülejäänud gruppi.
- Lase isikul läheneda nii lähedale, et teda võimalik põhjalikult vaadelda (u 25 m) ja anna vaikselt käsklus "Seis!".
- Kui isik on vaatluse järgi mõnest oma üksusest, ütle tunnussõna esimene pool. Korda ainult tugeva tuule korral.
- Kui vastus on õige, kutsu isik positsioonile, käsi varjuda ja kutsu edasi ülejäänud üksus. Esimesena tulnud isik peab oma üksuse üle lugema ja kontrollima ning edastama üksuse andmed tunnimehele.
- Kui vastus on vale, hoia lähenejad sihikul ja anna vaikselt häire. Edasi tuleb tegutseda vastavalt jaoülemale käskudele.
- Sisenenud üksustest tuleb kanda ette jaoülemale ("üksus - ülem - aeg - edasine tegevus"). Näiteks: "Kompanii luuregrupp - nooremseersant Savi - 23.15 - lõpetasid luure - liikusid juhtimispunkti".
- Kui lähenev grupp ei täida tunnimehe käsku teist korda, peab tunnimees tegutsema vastavalt tule avamise korrale.

Allüksuse paiknemiskoha julgestaja tegevus, kui läheneb tundmatu üksus, mis on suurem kui pooljagu:

- Anna vaikselt, vastavalt kästud korrale häire.
- Kui jaoülem jõuab positsioonile tee ettekanne, mis sisaldab üksust, asukohta ja tegevust. Näiteks: "Jalaväerühm - suunas 50-00 - liikusid teeristi poole".

TUNNUSSÕNA KASUTAMINE

- Tunnussõna kehtestatakse ööpäevaks.
- Tunnussõna määrab allüksuse ülem.
- Tunnussõna koosneb küsimusest ja vastusest, milleks võib olla sõnapaar või arvude summa.
- Tunnimees küsib - tulija vastab.
- Tunnussõna öeldakse vaikse häälega.
- Tunnussõna korratakse ainult tugeva tuule puhul.

Näide 1. Tunnussõnaks on sõnapaar "Oscar - Charlie". Küsija ütleb: "Oscar". Isik, kelle käest küsitakse, peab vastama: "Charlie".

Näide 2. Tunnussõnaks on numbrikombinatsioon üksteist. Küsija ütleb: "Kuus." Isik kelle käest küsitakse peab vastama: "Viis."

NB! Ära kasuta tunnussõna numbrikombinatsioonina paarisarve.

2.13 KÄEMÄRGID

Käemärgid on universaalsed leppemärgid, mille abil on võimalik suhelda. Erinevad üksused võivad kasutada üksuse ülesandest lähtuvalt lisakäemärke. Peatüki koostamisel on võetud aluseks Valdo Veski 6. põhikursuse lõputöö “Käemärkide-alane väljaõpe kaitseväes”, mille juhendaja oli leitnant Arti Levandi.

Käemärke kasutatakse:

- kui vahemaad on pikad (nt rännakul);
- kui on vaja tegutseda vaikselt (nt patrull, varitsus jne);
- kui müra tõttu on sõnaline käskimine raske;
- muudel juhtudel, kui valitseb võimalik kontaktioht vastasega.

Tähelepanu saamiseks on neli võimalikku moodust:

- üks tugev vile (ainult lahinguolukorras);
- sõrmenips;
- koputus sõrmenukkidega vastu püssipära;
- vaikne vile.

Käemärkide edastamisel tuleb arvestada, et:

- käemärki edastatakse alati selle käega, milles pole relva;
- relv on alati suunatud vastase poole;

Nähes käemärki, peab sõdur:

- käemärki dubleerima;
- veenduma, et ees, taga või kõrval liikuvad sõdurid seda nägid
- ning tegutsema kästud moel.

KÄEMÄRGID

Pilt 2.110. Tähelepanu

Pilt 2.111. Marss (marss marss kaks korda)

Pilt 2.112. Suund

Pilt 2.113. Ahelik.

Pilt 2.113a Ahelik

Pilt 2.114. Järjestikku

Pilt 2.114a. Järjestikku

Pilt 2.115. Noolepea

Pilt 2.115a. Noolepea

Pilt 2.116. Maleruutu

Pilt 2.116a. Maleruutu

Pilt 2.117. Pikivahe

Pilt 2.118. Takistus

Pilt 2.119. Kogunemiskoht

Pilt 2.120. Õhuhäire

Pilt 2.121. Vaata

Pilt 2.122. Kuula

Pilt 2.123. Ohvitser

Pilt 2.124. Allohvitser

Pilt 2.125. Kõigil koguneda

Pilt 2.126. Allüksuste ülematel koguneda

Pilt 2.127. Seis

Pilt 2.128. Valmis/Vaenlast ei ole

Pilt 2.129. Ei ole valmis/Vaenlane

Pilt 2.130. Positsioonidele

Pilt 2.131. Miinid

Pilt 2.132. Luure

Käemärki näidatakse alati vaba käega.

KÄEMÄRGID TRANSPORDI JUHATAMISEKS

Transporti tuleb juhatada käemärkidega olukorras, kus juhil on vaateväli piiratud, valitseb pimedus või ollakse sunnitud manööverdama kitsastes oludes. Transporti juhataja peab olema autojuhile hästi näha ja kõik käemärgid tuleb edastada kiirustamata ja korrektselt.

Materjali koostamisel on aluseks võetud NATO dokument APP-14 25.01.2007.

Käemärgi kirjeldus: Liiguta küünarnukkidest käsi enda ees paralleelselt üles-alla, nagu tõmbaks autot enda poole.

Käemärgi tähendus: EDASI LIIGU ETTE

Käemärgi kirjeldus: Liiguta käsi enda ees paralleelselt (peopesad auto poole), nagu tõukaksid autot endast eemale.

Käemärgi tähendus: TAGASI

Käemärgi kirjeldus: Liiguta kätt edasi-tagasi küljele, kõverdades seda küünarnukist. Kui seisad autojuhi ees ja liigutad paremat kätt, tähendab see, et tuleb pöörata paremale ning kui vasakut kätt, siis tuleb pöörata vasakule.

Käemärgi tähendus: PÖÖRA PAREMALE või VASAKULE

Käemärgi kirjeldus: Aseta peopesad vastastikku ning näita peopesade vahega palju on autol maad takistuseni. Vastavalt auto liikumisele vii ka peopesasid teineteisele lähemale. Peopesad koos tähendab, et auto on takistuseni jõudnud.

Käemärgi tähendus: KAUGUS TÕKKEST

Käemärgi kirjeldus: Tõsta ühe või mõlema käe peopesad auto suunas vertikaalselt üles.

Käemärgi tähendus: STOPP

Käemärgi kirjeldus: Tõsta käed pea kohal risti, peopesad auto suunas.

Käemärgi tähendus: HÄDAPEATUMINE

Käemärgi kirjeldus: Liiguta paremat labakätt üle kõri.
Käemärgi tähendus: SEISKA MOOTOR

Käemärgi kirjeldus: Liiguta patareivalgust lõua ja vöö vahel üles-alla.
Käemärgi tähendus: EDASI

Käemärgi kirjeldus: Vilguta patareivalgust vöökõrgusel.
Käemärgi tähendus: TAGASI

Käemärgi kirjeldus: Liiguta patareivalgust ringikujuliselt rinna ees. Kellaosutite liikumise suunas – pööra paremale. Vastupidises suunas – vasakule.
Käemärgi tähendus: PÖÖRA VASAKULE või PAREMALE

Käemärgi kirjeldus: Kustuta patareivalgus või kata kinni.
Käemärgi tähendus: STOPP

2.14 TINGMÄRGID

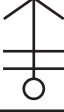

	üksikvõitleja (jalaväelane)	 jaotilema abi (jalaväelane)
	jaotilem (jalaväelane)	

Üksuse suuruse tähised

Tingmärk	Liitlane	Vaenlane
Lahingupaar/ meeskond		
Jagu		
Poolrühm		
Rühm		
Kompanii		

Relvastuse tähised

	Kerge	keskmine	raske
Kuulipilduja			
Granaadiheitja			
Tankitõrje granaadiheitja			

Tankitõrje raketiseade			
Tankitõrjekahur			
Haubits			
Miinipilduja			
Õhutõrjekahur			

Üksuste tingmärgid

Tingmärk	Liitlane	Vaenlane	Tingmärk	Liitlane	Vaenlane
Jalaväeüksus			Miinipilduja üksus		
Transpordivahendiga jalaväeüksus			Õhutõrjeüksus		
Jalaväeüksus soomukitel			Pioneerüksus		
Luureüksus			Sideüksus		
Tankitõrjeüksus			Meditsiiniüksus		
Suurtükiväeüksus			Staap		

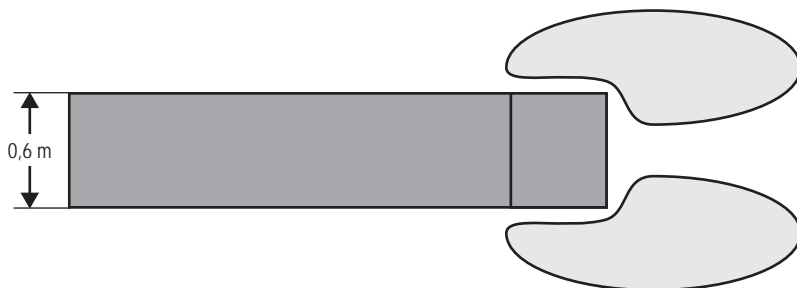
3. PIONEER

3.1 TULEPOSITSION

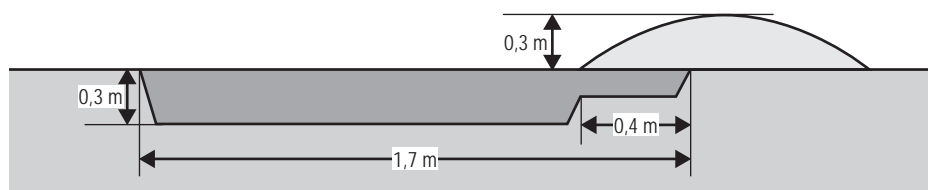
Sõduri tulepositsioon peab vastama järgmistele nõuetele:

- lai laskesektor,
- kindel tugi relvale,
- varjatud maa- ja õhuvaatluse eest,
- kaitstud käsituli relvade tule eest,
- varjatud liikumistee positsioonile.

TULEPOSITSIOONI VAADE PEALT

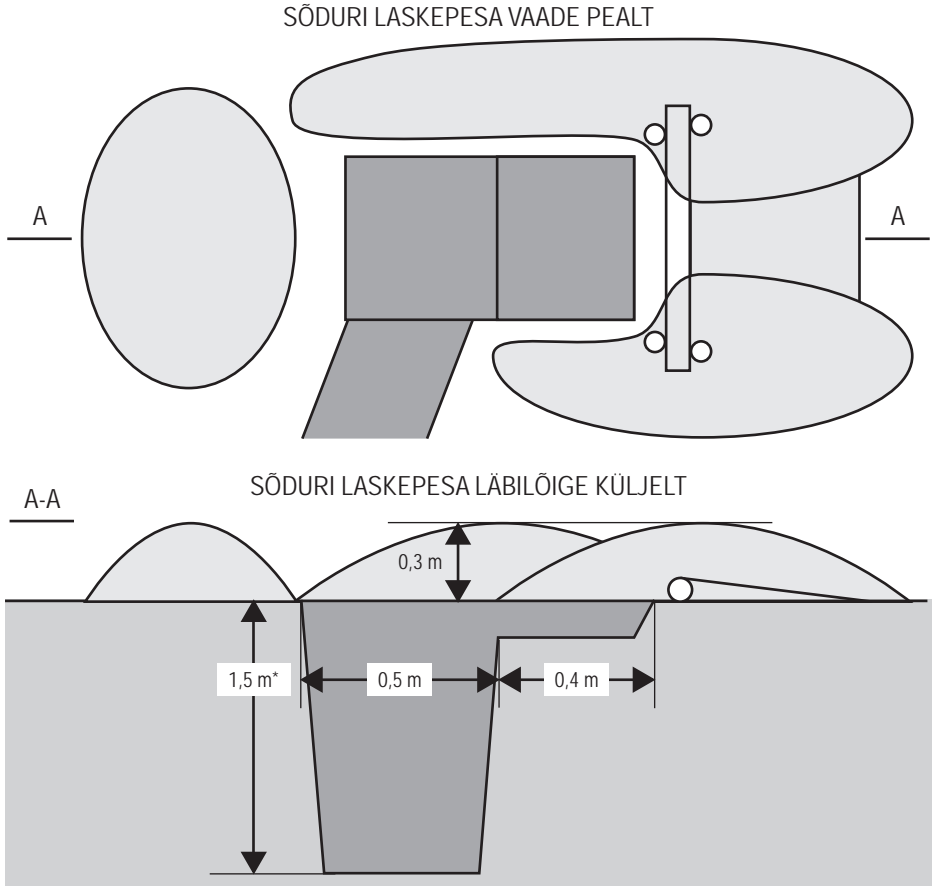
TULEPOSITSIOONI LÄBILÕIGE KÜLJELT

Pilt 3.1

Otsese vaenlase ohu korral või vaenlase tule all rühmitudes tuleb võimalikult kiiresti leida kaitse käsituli relvade tule eest. Selleks peab rajama lamades laskepasa (pilt 3.1). Üksteist kattes kuhjake enda ette pinnast, mille kaevate lamamiskohast. Eesmärk on varjuda ja tekitada enda ette kaitsevalli. Kaitsevalliks sobib väga hästi ka liivakott. Vaenlase tule raugedes tuleb esimesel võimalusel ehitada korralik sõduri laskepasa.

SÕDURI LASKEPESA EHITAMINE

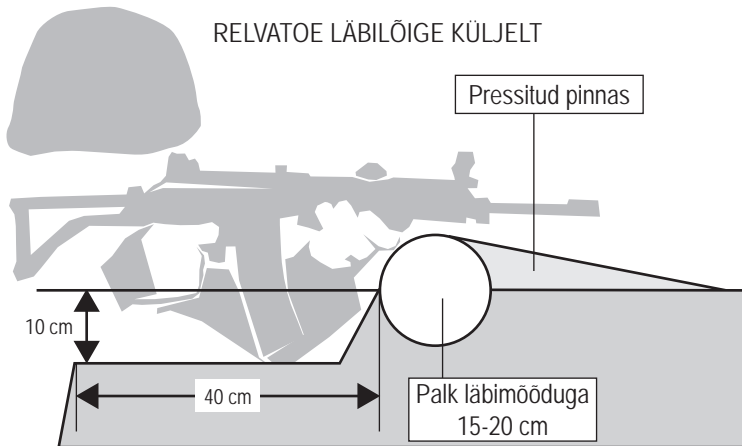
Pilt 3.2. *Toim. Laskepesa soovitatav sügavus sõltub võitleja pikkusest.

Laskepesa kaevamist peab varjama vastase maa- ja õhuvaatluse eest. Selleks tuleb varuda kiired maskeerimisvahendid, näiteks tihedad oksad, moondamisvõrk. Kui on aega, võib ehitada vastasepoolsele küljele ajutise varjeseina, mis ei tohi erineda ümbritsevast loodusest.

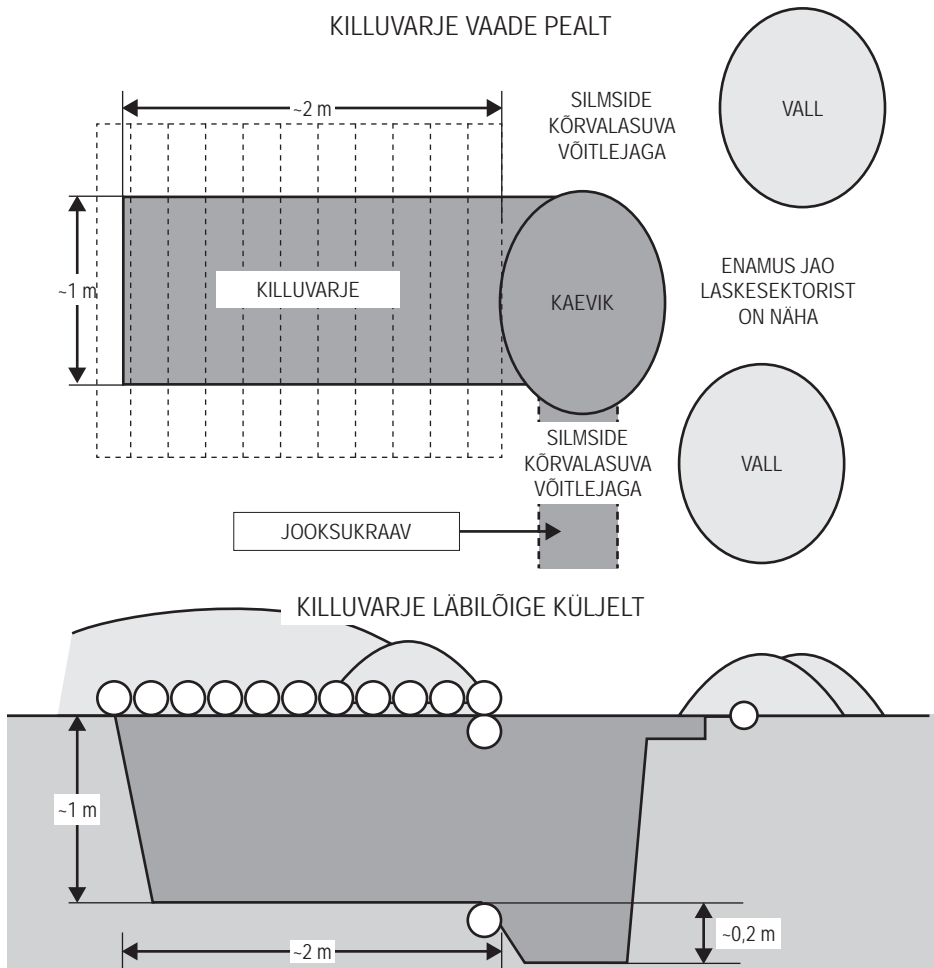
Kogu moondamiseks vajaminev materjal tuleb tuua oma positsioonide tagant. Kaevumise ajal tuleb moondada kõik tööde jäljed. Eriti suurt tähelepanu peab pöörama värskelt kaevatud pinnasele, laskepesa süvendile ja vallide kontuuridele.

LASKEPESA KAEVAMINE

- 1. etapp.** Tuleb märgistada laskepessa piirjooned ning eemaldada maakamar laskepessa süvendist ja vallide alalt (alates 5 m²).
- 2. etapp.** Tuleb lõigata ja eemaldada maakamar ning asetada see kaeviku taha telkmantlile – mitmekihiliselt ja nii, et murukihid on vastakuti.
- 3. etapp.** Tuleb kaevata laskepessa. Kaeviku kaitsevallid algavad süvendi servast 20 cm kauguselt. Esmalt peab rajama eesmised vallid. Vallide kogupaksuseks on 2–2,5 m. Vallid peavad kaitsma ja varjama laskuri täielikult. Seejärel tuleb rajada tagumine vall, mis varjab kiivri kontuuri. Kaeviku vallidesse matta kive, palke jms, et suurendada vallide vastupidavust.
- 4. etapp.** Ühes eesmistest vallidest tuleb rajada laskeplatvorm. Laskeplatvormi nõuded: laskeasendis oleva laskuri mõlemad küünarnukid peavad saama korralikult toetuda laskeplatvormile. Laskeplatvormi sügavust saab kindlaks määrata tööde edenedes, aeg-ajalt laskeasendit sisse võttes.
- 5. etapp.** Laskeplatvormi ette tuleb asetada relva toeks ja kuulide kaitseks vähemalt 20-sentimeetrise läbimõõduga tugipuu või liivakott. Relvatugi rajada enne eesmist valde. Relvatugi kaevata 50 protsendi ulatuses maa sisse.
- 6. etapp.** Vallide täiendamine kuni valmimiseni. Valmis vallid moondada eelnevalt eemaldatud maakamaraga. Esmalt moondatakse vastasepoolne külg (pilt 3.3).
- 7. etapp.** Viimistlus, moondamise täiendamine.

Pilt 3.3. Relvatoe võib valmistada puust, liivakotist või pressitud pinnasest.

Pilt 3.4

KILLUVARJE EHITAMINE

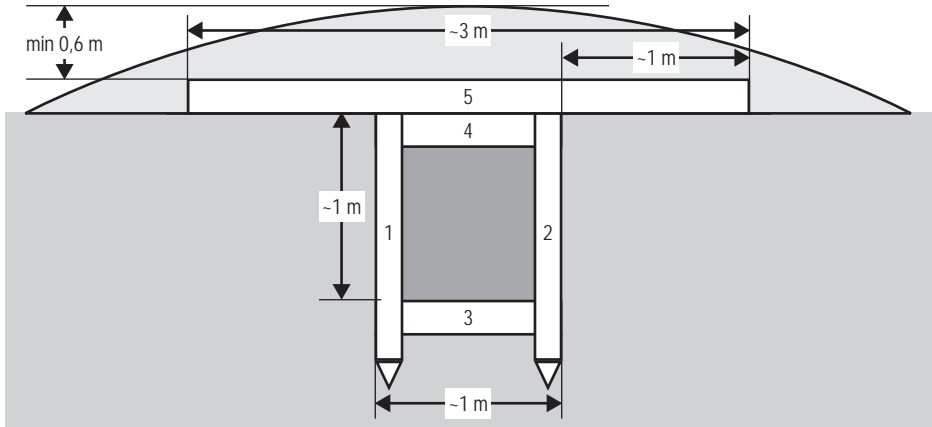
Üksikvõitleja laskepessa rajamine jätkub killuvarje ehitamisega. Killuvarje asukoht sõltub valitud laskepessa tüübist.

Nõuded. Killuvarjesse peab olema võimalik haavatu lebama paigutada. Killuvarjesse peab mahtuma kükakil sisse (ka TT ja KP relvad).

1. etapp. Märghista killuvarje piirjooned.

2. etapp. Kaeva killuvarje: laius 1 meeter, pikkus umbes 2 meetrit (pilt 3.4).

3. etapp. Valmista killuvarje lagi, kata see pinnasega. Paiguta sissepääsuvasse kaks tugitala, mis pildil 3.5 on märgitud numbritega 1 ja 2 (palkide läbimõõt vähemalt 15 cm).

Pilt 3.5

Et vältida pinnase ja plahvatuse survele tugitalade sissevajumist, toesta varje 70–80 cm pikkuste risttaladega, pildil 3.5 märgitud numbritega 3 ja 4 (läbimõõt vähemalt 15 cm).

Killuvarje lae ehitamine. Ehitamisel kasuta umbes 3 meetri pikkuseid ja vähemalt 15 cm läbimõõduga palke. Palgid aseta tihedalt üksteise vastu kogu killuvarje ulatuses (2 meetrit).

Kata killuvarje lagi pinnasega. Võimalusel mata killuvarje pinnasesse kive, kände ja muud taolist. Pinnasekihi paksus vähemalt 60 cm. Killuvarje lae pinnas peab täitma ühtlasi tagumise valli eesmärki.

4. etapp. Moonda killuvarje.

ERINEVATE MATERJALIDE KUULIKINDLUS

Käsitulirelva kuulide eest (kuni 7,62 mm) tagavad kaitse järgmise paksusega materjalid:

	0,015 m Teras
■	0,2 m Betoon
■	0,5 m Kivine maa
■	0,5 m Liivakotid
■	0,6 m Toores puu
■	1,0 m Tavaline pinnas
■	1,5 m Pressitud lumi
■	3,0 m Pressimata lumi

Pilt 3.6

3.2 MIINID

KÜLGMIIN M-14

Tehnilised andmed:

komplekti kaal max	3,5 kg
kaal, korpus	2,57 kg
lõhkeaine kaal (heksotool)	1,5 kg
soomustläbitavus -150	60 mm
sihiku kasutuskaugus	kuni 50 m
kastis	8 miini

Pilt 3.7. Vaade küljelt koos sihikuga, laeng suunatud vasakule.

Pilt 3.7a

Komplekt (pilt 3.7)

1. miin
2. sihik
3. kinnitusalus
4. detoneeriv nööre koos detonaatoriga
5. löökmehanism
6. kinnitusrihmad (2 tk)
7. kattekork

KAITSELAENG M-21S (pilt 3.8)

Tehnilised andmed:

kaitselaengu kaal max	1,69 kg
lõhkeaine kaal (heksotool)	700 g
haavleid (0,88 g × 6 mm)	449 tk
haavlite lennukiirus	1500 m/s

Pilt 3.8. Vaade eest, jalal

Pilt 3.8a.

Vaade tagant, jala pool liblikmutriga

Kasti kuulub 5 komplekti

1. kaitselaeng
2. elektriline initsieerimiseseade
3. kaitselaengu alus
4. detoneeriv nöörl koos detonaatoriga
5. elektridetonaator
6. mehaaniline löökmehhanism
7. naelad, haagid
8. nöörl
9. traat
10. elektrikaabel (50 m)

TANKITÖRJEMIIN TM-52B

Tehnilised andmed:

kaal	8,70 kg
diameeter	348 mm
kõrgus, korpus	70 mm
kõrgus survehargiga	148 mm
lõhkeaine	RDX/TNT
lõhkeaine kaal	8,0 kg

Laeng on kaetud vineeriga.

Pilt 3.9. TM-52B koos survehargi ja sütikuga TMS-47

Kirjeldus:

TM-52B on brisantset lõhkeainet sisaldav tankitõrjemiin. Miin koosneb miinikorpusest, survehargist ja sütikust TMS-47. Miinikorpus on tehtud õhukesest vineerist, mis on täidetud 8 kg lõhkeainega (RDX/TNT), sütikuava asub korpuse ülaosas. Miini lahingukorda viimiseks tuleb eemaldada survehark, asetada sütik sütikuavasse ning keerata survehark kohale tagasi.

Kui survehargi servale avadatakse 100 kg (1000 N) survet või survehargi keskele 200 kg (2000 N) survet, siis miin plahvatab.

TANKITÖRJEMIIN TM-5

Tehnilised andmed:

kaal	9,60 kg
diameeter	332 mm
kõrgus, korpus	76 mm
kõrgus survehargiga	161 mm
lõhkeaine	TNT
lõhkeaine kaal	9,5 kg

Pilt 3.10. TM-5 koos sütikuga TMS-5

Kirjeldus:

TM-5 on brisantset lõhkeainet sisaldav tankitõrjemiin. Miin on väga madala metallisisaldusega, mis raskendab selle leidmist metalliotsijaga. Miin koosneb sangaga varustatud lõhkeainelaengust ning sütikust. Sütik koosneb detonaatrist ja survehargist. Miinikorpus puudub ja pressitud TNT-st koosnev lõhkeainelaeng on kaetud värviga. Miini lahingukorda viimiseks tuleb eemaldada sütikuava kattedekork ning keerata sütik kohale. Kui survehargi servale avaldatakse 125 kg (1250 N) survet või survehargi keskele 250 kg (2500 N) survet, siis miin plahvatab.

4. KAITSEVAHENDID

4.1 TBK-KAITSEVAHENDID

Pilt 4.1

Pilt 4.2

Pilt 4.3

Pilt 4.4

Kaitsevahendite kasutamine tuuma-, bioloogilise ja keemiarelva vastu.

GAASIMASK

- Gaasimaski ehituse tõttu võib tema filtrit vahetada ainult saastumata keskkonnas. Ära kannata kontaktläätsi, kui kasutad gaasimaski.
- Kurn ei tohi vette sattuda, sest siis muutub see kasutuskõlbmatuks.

Gaasimaski kasutamine

- Sõdur peab suutma gaasimaski pähe panna ja tihendada 9 sekundi jooksul.
- Eemalda peast ja juustest kõik esemed, mis võivad maski paigaldamist takistada.
- **Hoia hinge kinni ja sulge silmad.**
- Esmalt suru gaasimaski lõug, seejärel terve nägu (pilt 4.1).
- Suru peopesaga väljalaskeventiilile (pilt 4.2).
- Hinga järsult välja, et eemaldada maski ja näo vahele jäänud toksilisi aineid.
- Kata kurna sisselaskeava ja hinga sisse (pilt 4.3). Kui mask tõmbub vastu nägu, on see õhukindlalt peas.
- Tõmba pearihmad üle pea (pilt 4.4).
- Jälgi, et kuklalapp jääks kukla keskele.
- Pinguta ükshaaval pöserihmasid. Jälgi, et kõik rihmad oleksid tihedalt vastu pead (pilt 4.5).

Pilt 4.5

Gaasimaski kokkupakkimine

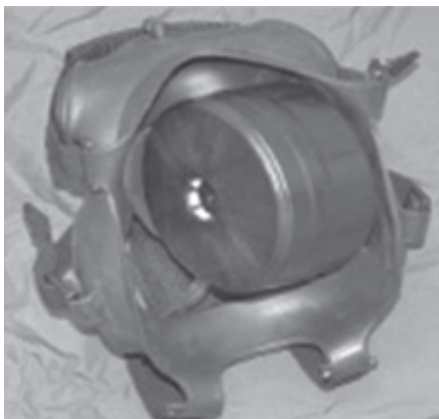
- Võta gaasimask peast ära. Aseta pearihmad maski esiküljele (pilt 4.6).
- Kurna võib kinnitada maski külge või panna maski sisse (pilt 4.7);
- Aseta gaasimask rakmetesse.

Gaasimaski puhastamine

- Saastunud õhu käes olnud gaasimaski osi puhasta degaseerimis-komplekti abil.
- Jälgi hoolikalt, et kaaslasel püsiks gaasimask õhukindlalt peas. Lase kaaslasel õhukindluse tagamiseks vajutada kahe sõrmega kõneseadmele.
- Puhasta kindad saasteainetest.
- Radioaktiivse saastuse korral puhasta samamoodi, puhastuskomplekti asemel kasuta kuuma seebivette kastetud käsna.
- Puhasta kindad saasteainetest.

Pilt 4.6

Pilt 4.7

ÜHEKORDNE TBK KAITSEÜLIKOND

Sõdur ühekordses TBK-kaitseülikonnas

Pilt 4.8

Ühekordne TBK-kaitseülikond pannakse selga lahingupaarilise abil:

- Võtke rakmetest ühekordne TBK-kaitseülikond, harutage pakendist lahti.
- Pange püksid jalga ja traksid üle õla (pilt 4.9).
- Lahingupaariline seob suka-paelad kinni (pilt 4.10).
- Pange selga kaitseülikonna ülemine osa (NB! Kummikinnaste olemasolul pange need kätte enne kaitseülikonna ülemise osa selga panemist; pilt 4.11).

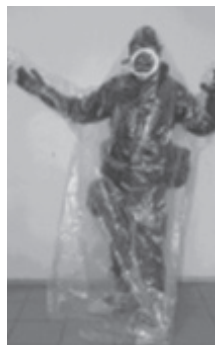

Pilt 4.9

- Lahingupaariline venitab kaitseülikonna näoosa ümber gaasimaski (NB! Gaasimask peab selleks etapiks juba peas olema, vt pilt 4.12).
- Asetage kummid ümber randmete.
- Asetage ka relvale kaitsev kileümbris.
- TBK-kaitseülikond võetakse seljast lahingupaarilise abiga.
- Abiline peab olema TBK-kaitseriietuses.
- Kaitseülikonna ülemine osa tõmmatakse pahupidi üle pea.
- Lahingupaariline aitab tõmmata sukad jalast, kusjuures sukad peavad jooksuma pahupidi.

Pilt 4.10

Pilt 4.11

Pilt 4.12

FILTREERIV TBK-KAITSEÜLIKOND

Riietumisel kasuta lahingupaarilise abi. Normatiivaeg 8 minutit.

- Pane jalga spetsiaalsed kummist jalatsid (pilt 4.13) ja püksid (pildid 4.14 ja 4.15) ning selga jakk.
- Kinnita kapuuts, tõmba lukk kinni ja pinguta kapuutsi nööri (pilt 4.16).
- Ühenda jakk (pilt 4.17), pinguta vöökohta- ja varrukanööre (pilt 4.18 ja pilt 4.19).

Pilt 4.13

Pilt 4.14

Pilt 4.15

Pilt 4.16

Pilt 4.17

Pilt 4.18

Pilt 4.19

Seljast ära võtmine

- Lase kaitseülikonna (pilt 4.20) nõõrid lõdvaks, tee lukk lahti.
- Lahingupaarilise selja taga seistes haara tema ja ki õlgadest ja tõmba jakk seljast (pilt 4.21).
- Aseta jakk maapinnale, sisemine (saastumata) pool ülespoole.
- Ava pükste mansetid ja traksid ning astu püksisäärte peale.
- Lase kaaslasel üks jalg korruga pükstest välja võtta. Aseta püksid jaki kõrvalle. Astu kaaslase saapakanna peale ja palu tal astuda jalaga jaki peale.
- Korda sama protseduuri teise kaitsekaapa äravõtmiseks.
- Lase kaaslasel kindad käest ära võtta, vajadusel aita teda ja jälgi, et ta ei puudutaks kinnaste välismist poolt paljaste kätega.

Pilt 4.20

Pilt 4.21

5. SIDE

5.1 RAADIOSIDE JA -JAAMAD

Kuuldekoodid

Tähestiku ja numbrite hääldamine

A - <i>Alfa</i> (al-fa)
B - <i>Bravo</i> (bra-vo)
C - <i>Charlie</i> (tšaa-li)
D - <i>Delta</i> (del-ta)
E - <i>Echo</i> (eko)
F - <i>Foxtrot</i> (foks-trot)
G - <i>Golf</i> (golf)
H - <i>Hotel</i> (ho-tel)
I - <i>India</i> (in-dia)
J - <i>Juliett</i> (džu-li-et)
K - <i>Kilo</i> (ki-lo)
L - <i>Lima</i> (li-ma)
M - <i>Mike</i> (maik)
N - <i>November</i> (no-vem-ber)
O - <i>Oskar</i> (os-kar)
P - <i>Papa</i> (pa-pa)
Q - <i>Quebeck</i> (ku-bek)
R - <i>Romeo</i> (ro-me-o)
S - <i>Sierra</i> (sier-ra)
T - <i>Tango</i> (tan-go)
U - <i>Uniform</i> (juni-form)
V - <i>Victor</i> (vik-tor)
W - <i>Whiskey</i> (vis-ki)
X - <i>X-ray</i> (iks-rei)
Y - <i>Yankee</i> (jän-ki)
Z - <i>Zulu</i> (zu-lu)
Õ - Õnne
Ä - Ärni
Ö - Ööbik
Ü - Ülle

Raadioside eelised:

- mobiilsus,
- ühendust on võimalik luua lühikese ajaga,
- piiramatu hulk korrespondente,
- varustuse hulk väike,
- ühendust on võimalik võtta kõikides suundades,
- side loomine ei sõltu maastiku läbitavusest, vaenlase tuli ei katkesta ühendust.

Raadioside miinuseks on:

- sõltuvus asukohast (mäed, hooned) ja ilmastiku-tingimustest (äike, päike),
- vastane saab raadiosidet pealt kuulata ja/või häirida,
- raadiosidevahendid on kallid,
- nõuab erialast väljaõpet,
- kõik raadiojaamad pole omavahel ühildatavad.

0	Null	<i>Zero</i> (si-rõu)*
1	Üks	<i>One</i> (oan)
2	Kaks	<i>Two</i> (tuu)
3	Kolm	<i>Three</i> (trii)
4	Neli	<i>Four</i> (foor(er))
5	Viis	<i>Five</i> (faiv)
6	Kuus	<i>Six</i> (siks)
7	Seitse	<i>Seven</i> (se-ven)
8	Kaheksa	<i>Eight</i> (eit)
9	Üheksa	<i>Nine</i> (nain(er))

* nulli puhul kasutatakse ka hääldust: õu

Kõneedastuskord

Raadioside pidamisel peab arvestama, et kasutatav keel ei pruugi olla operaatori emakeel. Seetõttu tuleb rääkida ruttamata ja selgelt, kasutades niipalju kui võimalik käesolevas eeskirjas esitatud raadioväljendeid.

Iga sõnum tuleb enne saatmist ette valmistada ja läbi lugeda, et saate ajal ei tekiks viivitusi.

Vastuvõtu lihtsustamiseks peab saade olema võimalikult lühike ja sisaldama olukorda kirjeldavaid tüüpsõnu.

Et kõne oleks arusaadav, peab arvestama järgnevaga:

1. Iga sõna ja number tuleb selgelt hääldada.
2. Tuleb säilitada ühtlane rääkimiskiirus, mis ei ületa sada sõna minutis.
3. Tuleb hoida hääle tugevus ja rütm muutumatuna ning seda ka halva kuuldavuse ning eetrihäirete puhul.
4. Enne ja pärast numbreid ja arve tuleb teha väike paus, see kergendab nende vastuvõttu.
5. Tuleb jälgida kõnetoru kaugust suust (hoida suule võimalikult lähedal).
6. Kui osutub vajalikuks pöörata pead mikrofonist eemale, tuleb kõne katkestada.

Enne saatele minekut veendutakse, et kasutataval sagedusel/kanalil on eeter vaba. Saatele minemiseks vajutatakse saatenuppu, -klahvi või -hooba (tangenti) kindlalt käiguulatuse lõpuni, pärast väikest pausi (ca 1 sek) alustatakse info edastamist.

Kõik teated tuleb edastada lühikeste osadena, korraga 3...6 sõnagruppi. Üks saateloleku aeg ei tohiks kesta üle seitsme sekundi, kuna vastuvõtja ei suuda enamasti suuremal hulgal teavet korraga meelde jätta või kirja panna.

Pärast iga edastatud sõnagruppi tuleb teha lühike kuuldepaus, et vastuvõtja saaks kinnitada kuuldu või paluda täpsustada neid sõnumi osasid, mida ta kuulis halvasti. Iga saate viimase sõna lausumise järel vabastatakse saatenupp/-hoob kohe. Tuleb jälgida, et saatenuppu ei vabastataks enne viimase sõna lõpetamist. Vastuvõttev radist kinnitab kuuldu ainult siis, kui ta on veendunud, et vastu võetud saatelõik on kindlasti õigesti kätte saadud ja/või kirja pandud.

Raadioside töörežiimid

Eesti Kaitseväge raadiovõrkudele on kehtestatud töörežiimid, mis määravad radiojaamadele saatele mineku piirangud.

Raadioside töörežiimid on järgmised:

Režiim 1 raadiovaikus	Kõik raadiovõrgu seadmed on kas välja lülitatud või ei edasta signaali automaatselt.
Režiim 2 piiratud raadiovaikus	Saatel võivad töötada ainult kaitsejõudude teavitusvõrgu ning luure-, tulejuhtimise ja õhuseire raadiovõrkude raadioseadmed.
Režiim 3 piiranguteta	Saatel võivad töötada kõik raadiovõrkude raadioseadmed.

Keelatud tegevused:

- Salastatud teavet on keelatud edastada raadio teel.
- Salastatud teavet võib edastada raadio teel ainult Eesti Vabariigi seadustes kehtestatud korrale.

Lisaks on raadio teel avatud tööviisis ning šifreerimata kujul keelatud edastada:

- ametiisikute sõjaväelisi auastmeid,
- ametinimetusi ja nimesid,
- üksuste, allüksuste ning staapide/juhtimispunktide tegelikke nimetusi ning numbreid,
- üksuste, allüksuste ja staapide/juhtimispunktide asukohtade tegelikke kohanimetusi ja liikumissuundi,
- andmeid, millest võib järeldada raadiojaama kuuluvust ühele või teisele väeosale või mille abil saab määrata kindlaks täidetavate ülesannete iseloomu,
- raadioandmeid,
- muid andmed, mis võivad vähendada sõbralike jõudude julgeolekut ja ohustada plaanide täitmist.

Keelatud on:

- raadioside töörežiimide rikkumine,
- isiklikud kõned raadiooperaatorite vahel,
- üleliigne häälestamine ja testimine ning saatevõimsuse kasutamine,
- informatsiooni edastamine kiirusega, mis ületab operaatori vastuvõtuvõimalusi.

Sõnumikategooriad

Sõnumikategooriatele on kehtestatud järgmised ajalised piirangud sõnumite edastamiseks:

VÄLK	nii kiiresti kui võimalik
KIIRE	30 minutit kuni 1 tund
EESÕIGUSEGA	1 kuni 6 tundi
HARILIK	alates 3 tunnist kuni järgmise päeva alguseni (rahuajal tööpäeva algus 08.00, sõjaajal päeva algus 00.00)

Standardväljakutse

Väljakutse sooritamisel tuleb kõigepealt osutada korrespondendile, kellele soovitakse ühendust luua. Selleks tuleb kasutada eelnevalt kokku lepitud korrespondendi kutsungit. Seejärel tuleb tutvustada väljakutsujat, kes soovib ühendust saada. Tutvustamine on vajalik, et raadiovõrgus olijad teaksid, kelle vahel raadioühendus luuakse. Väljakutsuja tutvustamisel tuleb samuti kasutada kutsungit. Väljakutsuja eristamiseks väljakutsutavast on soovitatav kasutada raadioväljendit SIIN (*THIS IS*). Väljakutse lõpetatakse raadioväljendiga KUULDEL (*OVER*).

Näide:

kirjeldus	väljakutsutav JA1 väljakutsutav MA5
eesti keeles	Juliet Alfa üks - (SIIN) - Mike Alfa viis - KUULDEL
inglise keeles	<i>Juliet Alfa one - (THIS IS) - Mike Alfa five - OVER</i>

Väljakutsele vastamine

Väljakutsutav jaam peab kõigile väljakutsetele kohe vastama. Esimesel vastamisel esitlevad kõik väljakutsutud jaamad end oma kutsungiga. Kui kahe korrespondendi vahelise sideühenduse kvaliteet on hea, siis on neil lubatud loobuda kutsungi ütlemisest pärast enese esmakordset esitlemist, kui sellega seoses ei teki segadust eetris. Väljakutsele vastamine lõpetatakse raadioväljendiga KUULDEL (*OVER*).

Näide:

kirjeldus	väljakutsutav JA1 väljakutsutav MA5
eesti keeles	(SIIN) - Juliet Alfa üks - KUULDEL
inglise keeles	<i>(THIS IS) - Juliet Alfa one - OVER</i>

Kõneedastuse lõpetamine

Kõneedastus lõpetatakse iga kord pärast väljakutse sooritamist, info edastamist või teabe edastamist takistava põhjuse ilmnemisel.

Kõneedastuse lõpetamisel kasutatavad raadioväljendid:

- KUULDEL (*OVER*) - lõpetatakse kõne ning oodatakse vastust.
- OOTA (*WAIT*) - korrespondent pannakse ootele, et jätkata mõne sekundi pärast. Pikema pausi puhul lisatakse raadioväljendi taha arv, mitu minutit peab korrespondent vastuse saamiseks ootama, nt OOTA 5 (*WAIT 5*). Sellisel juhul on oote kehtestaja kohustatud ise ühendust võtma.
- KÕIK (*OUT*) - lõpetatakse sideseanss. Tavaliselt on lõpetajaks väljakutsuja.

Näide:

kirjeldus	Sideseansi lõpetus väljakutsutav JA1 väljakutsutav MA5
eesti keeles	(SIIN) – Mike Alfa viis – KÕIK
inglise keeles	(THIS IS) – Mike Alfa five – OUT

kirjeldus	Ootele panemine väljakutsutav JA1 väljakutsutav MA5
eesti keeles	(SIIN) – Juliet Alfa üks – OOTA kolm – KÕIK
inglise keeles	(THIS IS) – Juliet Alfa one – WAIT three – OUT

Kui väljakutsutav jaam ei vasta või vastab, aga väljakutsuja ei kuule, siis lõpetab väljakutsuja väljakutse raadioväljendiga EI KUULNUD KÕIK (*NOTHING HEARD OUT*).

Raadiosidekontroll

Raadiosidekontrolli teostatakse raadiosideühenduste kontrollimiseks ja kvaliteedi määramiseks sidekoormuse ajutisel puudumisel. Raadioside kontrolli teostatakse sidet organiseeriva ülema määratud raadiosidekontrolli läbiviimise korra alusel. Raadiosidekontrolli võib teha nii standardväljakutse järel kui ka koos väljakutsega. Raadiosidekontrolli läbiviimiseks kasutatakse raadioväljendit SIDEKONTROLL (*RADIO CHECK*).

Raadiosidekontrolli käigus kasutatakse järgmisi signaali tugevust ja kõne arusaadavust kirjeldavaid tunnuseid:

Signaali tugevus		
eesti keeles	inglise keeles	selgitus
VIIELE	LOUD	Vali
NELJALE	GOOD	Hea
KOLMELE	WEAK	Kuuldavus on raskendatud.
KAHELE	VERY WEAK	Kuuldavus on väga raskendatud.
ÜHELE	NOTHING HEARD	Ei kuule midagi.

Kõne arusaadavus		
eesti keeles	inglise keeles	selgitus
VIIELE	CLEAR	Selge
NELJALE	READABLE	Arusaadav
KOLMELE	DISTORTED	Arusaadavus on raskendatud.
KAHELE	WITH INTERFERENCE	Häired eetris, arusaadavus on raskendatud.
ÜHELE	NOT READABLE	Eetrisse minek on kuuldav, kuid kõne on arusaamatu.

Raadioside kontrolli läbiviimisel edastavad korrespondendid vastastikku, mille on signaali tugevus ja kõne arusaadavus.

Näide:

kirjeldus	JA1 vastab sidekontrollile.
eesti keeles	(SIIN) – Juliet Alfa üks – VIIIELE NELJALE – KUULDEL
inglise keeles	(THIS IS) – Juliet Alfa one – LOUD and READABLE – OVER

kirjeldus	MA5 lõpetab.
eesti keeles	(SIIN) – Mike Alfa viis – NELJALE NELJALE – KÕIK
inglise keeles	(THIS IS) – Mike Alfa five – GOOD and READABLE – OUT

Lühiteade ehk taktikaline teade

Lühiteateid ehk taktikalisi teateid kasutatakse raadiokõnelustes taktikalises olukorras.

Otse info saatja ja saaja peetud raadiokõneluste käigus viiakse läbi juhtimisprotseduure ning seetõttu on info edastamise kiirus väga oluline. Raadiokõneluste sõnumite sisu ei jäädvustata sõnumiblanketile.

Ametliku sisuga sõnumeid (mida tuleb arhiveerida) on keelatud edasi anda raadiokõnelustega. Sellised teated tuleb edastada kasutades struktuursõnumi vormi või mööda teisi sidekanaleid. Lühiteate võib edastada standardväljakuutse järel või koos väljakutsega.

Lühiteated koosnevad:

- väljakutsest (ühe kutsungiga, mitme kutsungiga või kasutades ühiskutsungit);
- teksti osast ehk sisust;
- kõneedastuse lõpetamisest.

Lühiteatele vastamine:

1. Väljakutsele vastamine võib koosneda nii vastusest kui ka vastuvõtu kinnitamisest.
2. Vastuvõttu kinnitatakse raadioväljendiga SAIN (*ROGER*), mis annab teada, et vastuvõttev korrespondent sai talle edastatud teabe kätte arusaadavalt.

Näide:

kirjeldus	Väljakutse väljakutsutav JA1 väljakutsuja MA5
Väljakutse eesti keeles	Juliet Alfa üks - (SIIN) - Mike Alfa viis - Ettekanne olukorrast - KUULDEL
Väljakutse inglise keeles	<i>Juliet Alfa one - (THIS IS) - Mike Alfa five - Situation check - OVER</i>
Vastuse andmine	(SIIN) - Juliet Alfa üks - Olukord muutusteta - KUULDEL
Vastuse andmine inglise keeles	<i>(THIS IS) - (Juliet Alfa one) - No change - OUT</i>
Vastuvõtu kinnitamine	(SIIN) - (Mike Alfa viis) - SAIN - KÕIK
Vastuvõtu kinnitamine inglise keeles	<i>(THIS IS) - (Mike Alfa five) - ROGER - OUT</i>

Koordinaatide edastamine raadioetris:

- Koordinaate on keelatud edastada avatud režiimis, välja arvatud taktikalises olukorras, kus koordinaatide edastamise kiirus on tähtsam kui salastatus.
- Koordinaate edastatakse ühekohaliste arvudena.
- Kaarditähiste olemasolul tuleks neid kasutada.
- Enda ja sõbralike jõudude asukoha määramiseks kasutatakse koodpunkti-süsteemi.

5.2 TRAATSIDE

Traatside eelised:

- raskem pealt kuulata kui raadio-sidet,
- raske avastada,
- ei sõltu ilmastikust,
- vahendid odavad,
- ei nõua eriti erialaseid teadmisi ja oskusi,
- kõik traatsidevahendid on ühildatavad.

Traatside miinused:

- mobiilsuse puudumine;
- suur tööjõukulu ühenduse loomisel;
- varustuse hulk on suur;
- maskeerimata kaabel on kergesti avastatav;
- kõnelustest osavõtjate hulk piiratud.

Traatside on sideviis, mille puhul vahetatakse informatsiooni kaablite kaudu. Traatsidet kasutatakse telefon- ja andmesideks ning raadiojaamade kaugjuhtimiseks.

Traatside jaguneb funktsionaalselt:

- välitraatsideks, mis on mõeldud ajutiseks kasutamiseks välitingimustes;
- statsionaarseks traatsideks, mida kasutatakse rahuaja tingimustes ning eelkõige pika aja jooksul.

Välikaabelliini rajamine jaguneb järgmisteks etappideks:

- ettevalmistavad tööd,
- välikaabelliini mahapanek ja maskeerimine,
- teedest, veetakistustest ja muust taolisest üleminekute valmistamine,
- kaablite omavaheline ühendamise,
- välikaabelliini kontrollimine.

Metsades ja teistel varjatud aladel pannakse välikaabelliin maapinnale. Lahinguväljal ja lahingutehnika liikumise piirkonnas, samuti sidekeskuste turvatsoonis kaevatakse välikaabelliinid maa sisse (min sügavus 20 cm). Kui maapinnale ja maa sisse pole võimalik panna, võib vajadusel välikaabelliini riputada takistustest üleminekute tegemiseks kohalikele esemetele. Kaitsekraavides ja ühenduskäikudes pannakse välikaabelliin seintele ning kinnitatakse tikkude või harkidega, kaitsekraavide või ühenduskäikude ristumiskohtades aga paigutatakse see põrandasse süvendatud kraavi ning kaetakse laudadega (või käepäraste materjalidega).

Soisel või niiskel maastikul riputatakse välikaabelliin keppidele, pöösastele või kõrgematele mätastele ning kinnitatakse tikkude või harkidega, et tõkestada kaabli vettevajumist.

Võimaliku lumetuisu või jäite moodustumise ohu korral riputatakse kaabel puudele (põõsastele) või õhuliini postidele. Külmade saabudes tuleb hoiduda kaabli panekust märjale pinnasele või maasse kaevamisest, et kaabel kinni ei külmuks.

Kaabli üles riputamiseks võib kasutada sideliini poste. Kaabli riputuskõrgus peab olema vähemalt kolme meetri kõrgusel maapinnast ning samas pool meetrit õhuliini alumisest traadist allpool. Kaabli kinnitamine hõivatud isolaatortite külge konksude ja traadiga on keelatud. Samuti on keelatud riputada ja kinnitada kaablit elektriliini mastidele või postidele.

Välikaabelliinide rajamiseks moodustatakse tavaliselt kahest kuni kuuest kaitsevälelasest koosnev liinimeeskond. Liinitöödel peavad sidemehed olema relvastatud ja alati valmis lahinguks vastasega.

Liinimeeskondade töökord ja liinide paigaldustingimused võivad olla erinevad, kuid igal juhul peavad liinitööd olema tehtud tähtjaks ja tehniliselt õigesti.

Välikaabelliinide rajamisega ja teenindamisega seotud töid tuleb teostada võimalikult varjatult.

Varjatus saavutatakse õige kaablisuuna valiku ja kaabli oskusliku paigutusega maastikul, kasutades maastiku ebatasasusi ja kohapealsete esemete maskeerimisomadusi. Erilist tähelepanu tuleb pöörata liinide maskeerimisele sidosõlmede turvatsoonis.

Välikaabelliinide rajamist planeeritakse kaartidel ja planeeritav marsruut vaadatakse vajadusel üle maastikul. Vajamineva kaabli võimalik pikkus saadakse mõõtes vahemaa kaardil, arvestades maastikureljeefi, üleminekuid teedest, veekogudest jms. Üldiselt arvestatakse kaardil mõõdetud pikkusele juurde 15–25 protsenti.

Keskmites tingimustes päeval ajal kulub kolme kilomeetri kaabelliini mahapanekuks umbes üks tund. Kaabelliinide mahapaneku aeg pimedal ajal ja öösel pikeneb ligikaudu kaks korda.

Välikaabelliini rajamisel tuleb kaabel kinnitada kohalikele esemetele iga 100 meetri järel.

Välrikaabelliin tuleb rajamisel märgistada lipikutega järgmiselt:

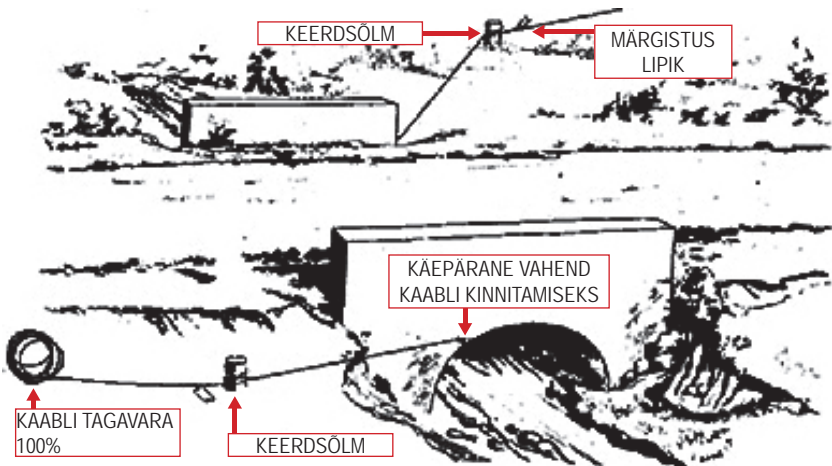
- kohe ühenduskarbit, krossist väljudes;
- 50 meetrit pärast ühenduskilbist väljumist;
- enne ja pärast üleminekut, kui korraga paigaldatakse mitu välrikaabelliini;
- lipikule märgitakse vastav tähis, mis tähistab ühendatavat abonent;
- lipikute tähist peavad olema märgitud traatsideskeemil;
- lipikute tähistest ei tohi vastane aru saada, mis abonentiga on tegemist. Kahe pooli ühendamiseks pannakse välrikaabel läbi tühja kaablipooli, ühenduskohad isoleeritakse ja maskeeritakse hoolikalt.

Kaablitross tuleb valida maastikul sirgjooneliselt nii, et kaabli mahapanek ja teenindamine oleksid võimalikult lihtsad, samas jälgides maskeerimise reegleid. Võimalusel tuleb vältida liigniiskeid, soiseid ja tiheda liiklusega alasid. Välrikaabelliini ristumine elektriliinidega peab olema võimalikult täisnurga all ja kaugel mastidest (postidest).

Asustatud paikades tuleb võimaluse korral ära kasutada olemasolevad statsionaarseid telefonivõrke ning samal ajal alustada dubleerivate ühenduste ehitamist välrikaabli abil.

Takistustest üleminekute ehitamise reeglid

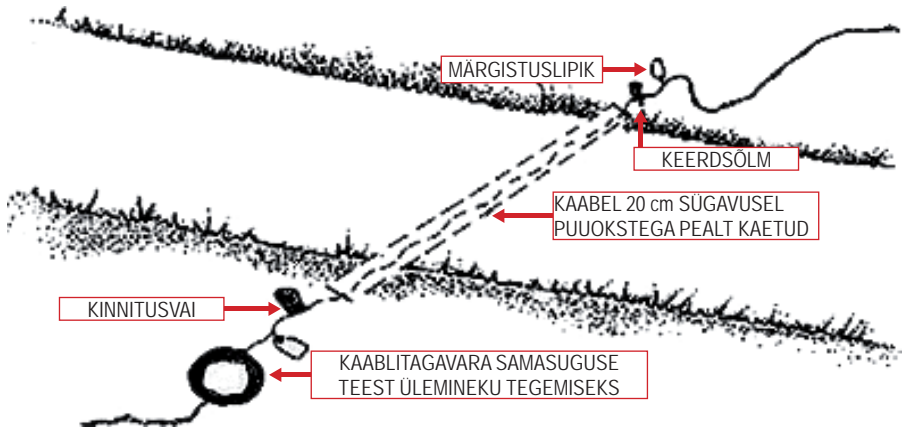
Teedest üleminekuteks on soovitatav kasutada selleks olemasolevaid truupe ja sildu.

Pilt 5.1

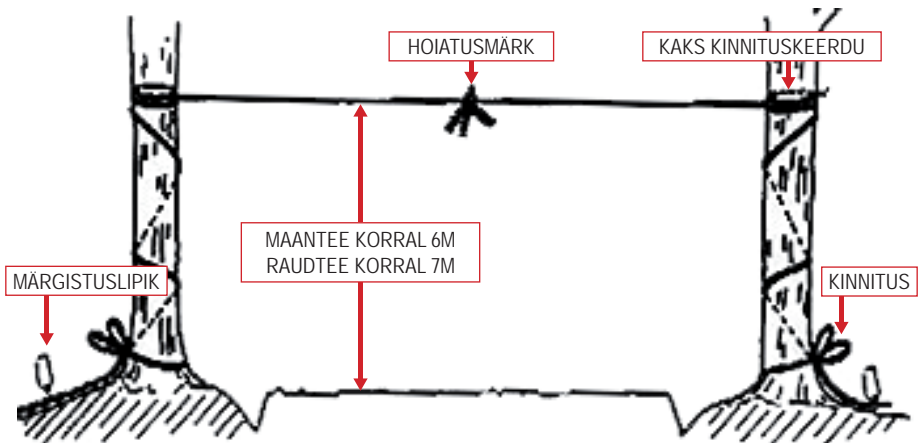
Kui selleks puudub võimalus, tuleb kaevata vähemalt 20 cm sügavune kraav, eemaldada teravad esemed, asetada välrikaabel kraavi, jälgida, et välrikaabel ei oleks pingul, katta kaabel puust roigastega ja kraav ajada kinni. Kaabel tuleb

kinnitada vaiadega maasse või kohalike esemete külge (mitme välikaabli korral tuleb mõlemal pool üleminekut viie kuni kümne meetri kaugusel teeservast abonendi koht märgistada lipikutega). Enne üleminekut asuv täielik (sajaprot-sendiline) kaablitagavara tuleb maskeerida. Kaevamise jäljed maskeeritakse korralikult. Üldkasutatavatest teedest ülemineku tegemiseks saadetakse 100 meetri kaugusele mõlemasse suunda üks mees julgestuseks.

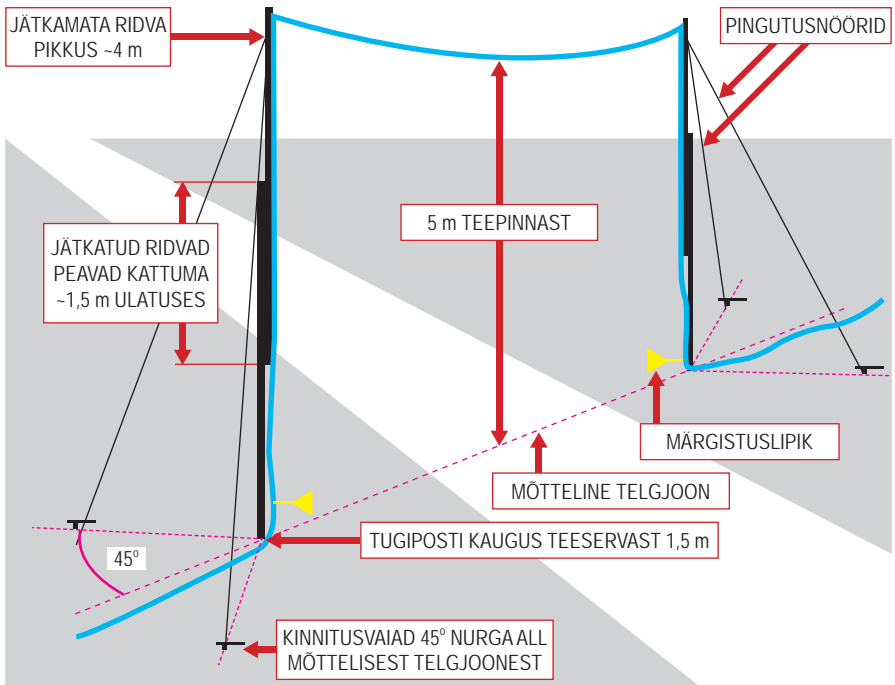

Pilt 5.2

Kõvakattega teedest ülemineku tegemiseks, kui läheduses ei ole sildu ega truupe, viiakse kaabelliin üle tee õhuliinina. Kõrgus teepinnast peab olema vähemalt viis meetrit, kaabelliin tuleb korralikult kinnitada ja märgistada (rahuajal).

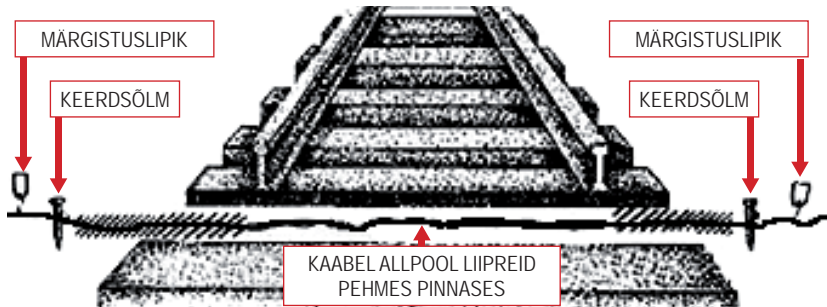
Pilt 5.3

Pilt 5.4

Kaabelliini viimisel üle raudtee kasutatakse sildu või truupe. Kui selleks puudub võimalus, siis tehakse vähemalt seitsme meetri kõrgusele maapinnast õhu-liin kõrgusega või viiakse kaabelliin raudteerööbaste alt läbi. Elektriraudtee puhul kasutatakse ainult sildu, truupe või raudtee alt läbikaevamist.

Kaabelliin kinnitatakse korralikult, märgistatakse (kui tehakse mitme kaabelliini üleminekut) ja jäetakse sajabrotsendiline kaablivaru. Enne üleminekut alustatakse alati uue rulli lahtikerimist. Ühenduskoht tehakse vähemalt 50 meetri kaugusele raudteetammist sinna külge, kust alustatakse kaabelliini mahapanekut.

Pilt 5.5

Tiikidest ja järvedest minnakse ümber, jõgede ja ojade ületamisel kasutatakse sildu või tehakse õhuliin, kui liini pikkus ei ole üle 50 meetri. Läbi veekogude viiakse kaabelliin ainult äärmisel vajadusel. Kaablile kinnitatakse raskused võrdsete vahedega, vältimaks raskuse liikuma hakkamist kaablil, ja lastakse veekogu põhja. Kaabelliin kinnitatakse korralikult ja jäetakse sajaprotsendiline kaablivaru. Kaabelliini vettepanekul peab jälgima, et vette ei satuks paranduste, jätkukohtade ja isolatsioonirebenditega välikaabel.

Pilt 5.6

Välikaabelliini paigaldusmeeskonna töökorraldus

Välikaabelliini paigaldamiseks moodustatakse kaitsevällest liinimeeskond, mille suurus olenevalt kaabelliini pikkusest, maastiku iseärasustest ja ilmastikutingimustest võib olla kaks kuni viis kaitsevällest.

Enne välikaabelliini mahapanekut meeskonnaülem:

- täpsustab paigaldamise marsruudi, tingimused kaardil ja/või maastikul;
- määrab vajadusel lisakaablirollide asukohad;
- kontrollib välitelefoni, kaabli, kaablikerimisrakmete, vajalike tööriistade, isikkoosseisu varustuse ning relvastuse olemasolu ja korrasolekut;
- annab käsu kaabelliini mahapanekuks.

Kaabelliini mahapaneku alguspunktis näitab meeskonnaülem kinnitajale esimese kinnituskoha. Telefonikeskjaama sidemees ühendab kaabli kaabliboksiga, kinnitab märgistuslipiku kaabelliinile ja jääb keskjaama valvesse. Samasugune märgistuslipik kinnitatakse uuesti 50 meetri pärast. Kui telefonikeskjaam ei ole veel üles seatud, siis kaabel kinnitatakse 20–30 meetri kaugusele arvestatavast telefonikeskjaama asukohast, jättes sinna 40–50-meetrise kaablivaru. Tööde lõpetamisest kannab meeskonnaülem ette ülemale, kes andis korralduse kaabelliini paigaldamiseks.

Tühi kaablipool kinnitatakse kaabelliini külge ja jäetakse maha, olles selle eelnevalt hoolikalt maskeerinud. Enne järgmise rulli lahtikerimist ühendatakse liinile uus rull ja tehakse selle lõpust sidekontroll. Pärast seda alustatakse uue rulli lahtikerimist.

Esimene sidekontroll tehakse esimese kaablrulli ühendamisel, järgmised sidekontrollid toimuvad iga uue jätku tegemise järel. Sidekontrolli tehes teatab kontrollija oma meeskonna kokkuleppelise numbri, mitmes kaablrull on ühendatud, kontrollib kuuldavust ja laseb tagasi helistada.

Kui sidekontroll ei õnnestunud, siis kontrollitakse:

- ühenduskohta,
- rulli.

Meeskonnaliikmete tegevus kaabelliini mahapanekul maapinnale

Meeskonnaülem:

- vastutab õige suuna eest,
- juhib meeskonna tegevust,
- vajadusel käib mahapanekumarsruudil raskusi tekitavad kohad eelnevalt läbi,
- määrab vaatlussuuna ette.

Kerija:

- liigub ettenäidatud suunas,
- valib mahapanekuraja,
- kerib kaablit lahti,
- määrab vaatlussuuna paremale.

Kinnitaja:

- hoolditseb, et kaabel ei jääks liiga pingule ja on korralikult maha asetatud,
- kinnitab kaabli,
- maskeerib,
- määrab vaatlussuuna vasakule.

Ühendaja:

- teeb ühenduse ehk jätku,
- asetab uue kaablrulli kerija rakmetele,
- maskeerib.

Kontrollija:

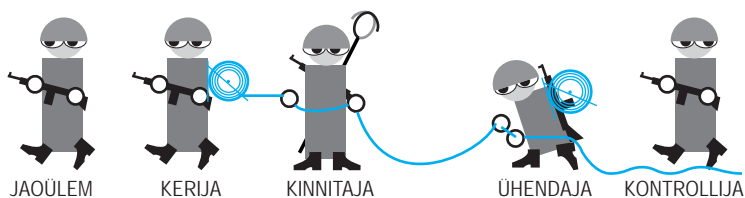
- jälgib töö kvaliteeti,
- parandab vajadusel maskeeringut,
- teeb sidekontrolli,
- määrab vaatlussuuna taha.

Meeskonnaliikmed asuvad lagedal alal üksteisest kümne, metsas viie ning pimedal ajal ja äärmuslikes tingimustes silmside kaugusel. Meeskonnaliikmete tegutsevad õhuliini pannes praktiliselt samamoodi kui kaabelliini mahapanekul. Oma tavalisele tegevusele lisaks pingutab ühendaja kaabelliini.

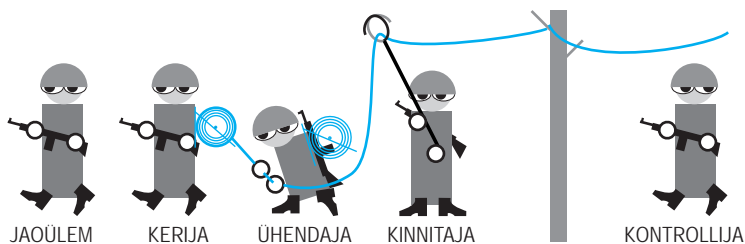
Kerija valib sobiva marsruudi, et iga 30–40 meetri järel oleks võimalik kaabelliin kinnitada.

Kahekordne kinnitus tehakse iga 200 meetri järel. Kinnituste tegemiseks liigub kerija ümber puu ja kinnitaja kinnitab kaabelliini vastava lati abil. Ühendaja hoolitseb, et kaabel on sobiva pinge all. Paremaks kinnitamiseks toetatakse latti vastu puud pool meetrit allpool kinnitust.

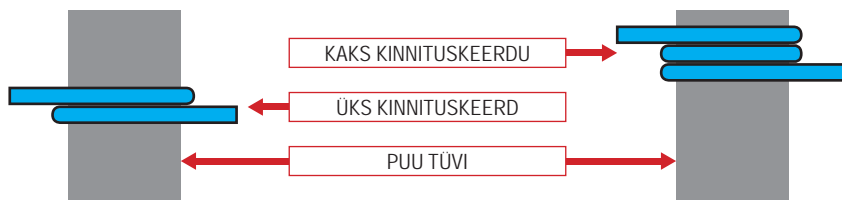
Uue kaablrulli ühendamiseks tehakse üleval kahekordne kinnitus, kahe kuni kolme ringiga tuuakse kaabel maapinnale, seotakse puu külge, tehakse jätk, seotakse uuesti puu külge, kahe kuni kolme ringiga tõstetakse kaabelliin vajalikule kõrgusele ja kahekordse kinnituse järel jätkatakse liikumist.

Pilt 5.6a. Meeskonna järjekord kaabli mahapanekul

Pilt 5.7. Meeskonna järjekord õhuliini vedamisel

Pilt 5.8. Iga 200 meetri järel tehakse kaks kinnituskeerdu

5.3 ALTERNATIIVSIDE

5.3.1 KULLERSIDE

Kullerside on sidepidamisviis, mille puhul informatsioon edastatakse kulleriga ehk käskjalaga.

Kullerite ülesandeks on kirjalike, erakorralistel juhtudel suusõnaliste käskude ja korralduste ning mahukate dokumentide edasitoimetamine. Kullerid võivad liikuda kas jala, ratsa, jalg- või mootorrataste, autode, lennubahendite või veesõidukitega.

Kõigi kaitseväelaste kohuseks on kullerit tema ülesande täitmisel abistada, eriti kui viimase liiklusvahend on muutunud kasutuskõlbmatuks.

Vahemaa, mille kuller suudab läbida teatud ajavahemikul, on piiratud jalgsikulleri puhul üldjuhul kuni ühekilomeetriste vahedega, ratta- ja ratsakulleril kuni kümnekilomeetriste vahedega. Kui teade on vaja edastada kaugemale, siis organiseeritakse vajadusel kullerite ahel kahe- või enamameheliste vahetuspostidega.

5.3.2. TSIVIILSIDE

Rahuajal kasutatakse mobiil- ja peilersidet igapäevases teenistuses. Mobiil- ja peilersidevahenditega on keelatud edastada ükskõik millist saladusastet omavat informatsiooni.

Sõjaajal on mobiilside kasutamine keelatud, sest see võimaldab väga lihtsalt asukohta määrata.

Mobiiltelefonsidet võib kasutada hädaabile ja politseile helistamiseks.

5.3.3 SIGNAALSIDE

Signaalsideks nimetatakse sidepidamisviisi, kus teave edastatakse eelnevalt kokkulepitud märguannetega käepäraste vahendite abil.

Signaalide tähendused tuleb alati enne kokku leppida, need peavad olema lihtsad, kergesti meelde jäävad ja üksteisest eristatavad. Allüksuse isikkoosseis peab teadma ja täitma ainult enda üksuse signaale.

Signaalside jaguneb edastusviisi järgi:

- heliliseks ehk akustiliseks,
- nähtavaks ehk visuaalseks.

Helisidevahendite hulka kuuluvad vileid, sireenid, ruuporid, kellad, mürsuhülsid jms. Need sidevahendid on eriti kasulikud udus ja pimeduses, täiendades teisi võimalusi.

Helisidevahendeid kasutatakse käskluste edastamiseks ja sõjaväelaste häireolukorda viimiseks õhu-, gaasi- või muu rünnakuohu puhul.

Vastase läheduses võib kasutada linnu- ja loomahäälte jäljendamist vastavalt varem kokkulepitud signaalidele. Spetsiaalseid vilesid ja ruuporeid kasutatakse eelkõige õhurünnakute ja gaasirünnakute eel nii tsiviilelanikkonna kui sõjaväelaste häireolukorda viimiseks.

Valgustussidevahendite hulka kuuluvad valgustusraketid, trasseerivad mürsud ja kuulid, suits, bengaalituli, signaalprojektorid, laternad ja lambid. Valgustusraketi signaale tuleb tihti muuta, vastasel juhul võib vaenlane aru saada nende tähendusest.

Punase raketi kasutamine rahuajal ilma mõjuva põhjuseta on keelatud.

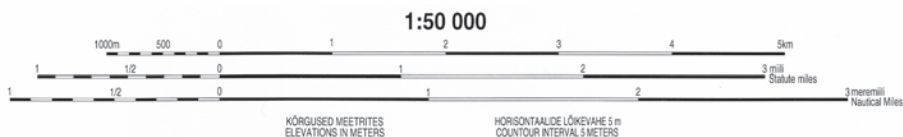

Mõõtkava on arv, mis näitab, kui palju kordi kaardil esitatud maastikuala on väiksem samast maastikualast tegelikkuses.

Mõõtkava esitatakse:

- arvmõõtkavana,
- suhtarvuna (1:50 000),
- murdarvuna (1/50 000),
- selgitava tekstina (ühele sentimeetrile kaardil vastab 500 meetrit maastikul),
- joonmõõtkavana (pilt 6.3).

Kaitsevæes kasutatavad kaardid on mõõtkavas 1:50 000. See tähendab, et ühele sentimeetrile kaardil vastab 50 000 sentimeetrit ehk 500 meetrit maastikul.

Pilt 6.3 (Toim. Pildil olev mõõtkava on illustratiivne)

KAARDI IDENTIFITSEERIMINE

Selleks, et leida teatud alade kohta vajalikke kaardilehti nõutavas mõõtkavas kasutatakse identifitseerimisandmeid.

Identifitseerimisandmed asuvad kaardilehe ülemises parempoolses servas.

Kaardi identifitseerimisandmed on:

- väljaande ehk trükinumber.
- kaardi seerianumber,
- kaardilehe number,

TOPOGRAAFILISED LEPPEMÄRGID

Kaardil kujutatakse maastikul esinevaid objekte ja nähtusi joonte, märkide, teksti ja värvide abil.

Leppemärgid jagunevad järgmiselt:

Joonleppemärgid.	Näiteks maanteed, rajad, raudteed, elektriliinid.
Pindleppemärgid.	Veekogud – sinine, taimkate – roheline, reljeef – pruun, lagedad alad – valge, hoonestatud alad – punane, inimkätega tehtud objektid – must.
Mõõtkavata leppemärgid.	Näiteks geodeetiline punkt, kirik, maja.

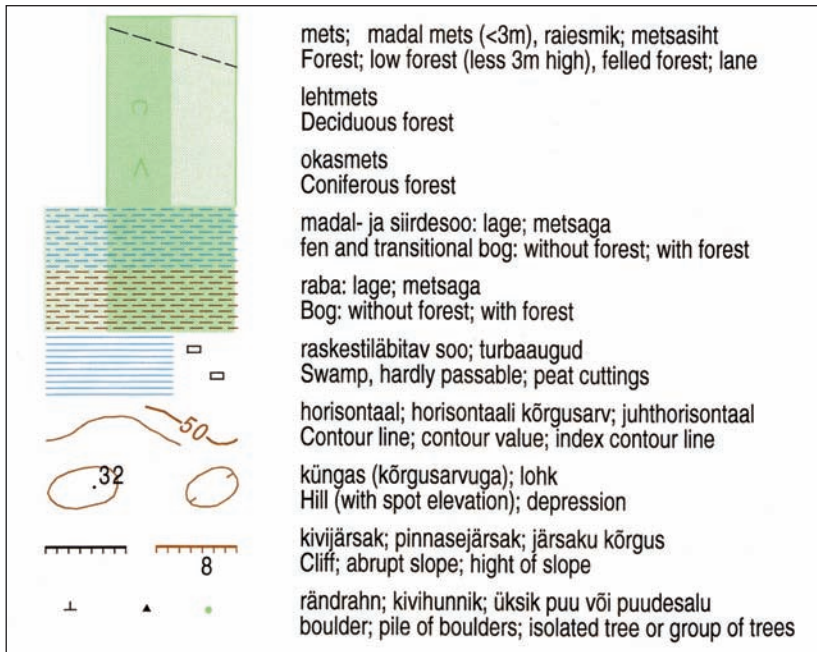
Lisaks kasutatakse **selgitavaid kirjeid**, mis võimaldavad saada rohkem informatsiooni kohalike objektide ja reljeefi täpsusest või suurusest.

	automagistraal Dual lane highway
	kahe ja enamrealine kõvakattega tee Two or more lane wide hard surface road
	üherealine kõvakattega tee One lane wide hard surface road
	kahe ja enamrealine kruuskattega tee Two or more lane wide loose surface road
	üherealine kruuskattega tee; tagasipööramise koht One lane wide loose surface road; turn over place
	pinnastee Track
	jalgtee Trail
	maanteenumbrid: eurotee number; riigimaantee number Route markers: European route marker; national route marker
	raudtee Railroad
	kahe- ja enamrööpmeline raudtee Double or multiple railroad

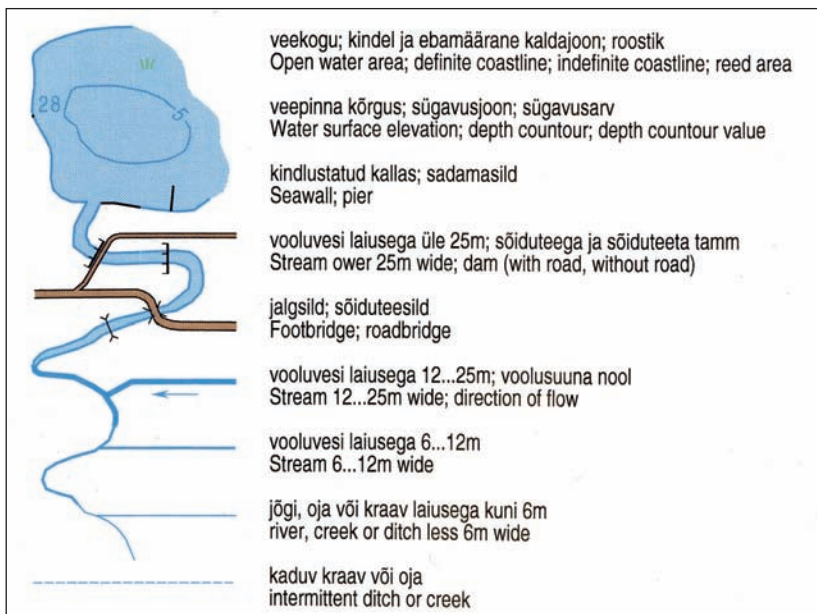
Pilt 6.4

	tee tammil ja kaevises Road on fill and in cut
	maapealne torujuhe Pipeline above ground
	maa-alune torujuhe Pipeline below ground
	elektriliin <=15kV Power line <=15kV
	elektriliin >15kV (Z:35...110kV, ZZ: 220kV, ZZZ: 330kV) Power line >15kV (Z:35...110kV, ZZ: 220kV, ZZZ: 330kV)
	riigipiir State boundary
	maakonnapiir County boundary
	vallapiir Parish boundary
	kaitseala piir Reserve boundary
	riigi geodeetilise võrgu punkt; punkti kõrgus National geodetic net control point with spot elevation

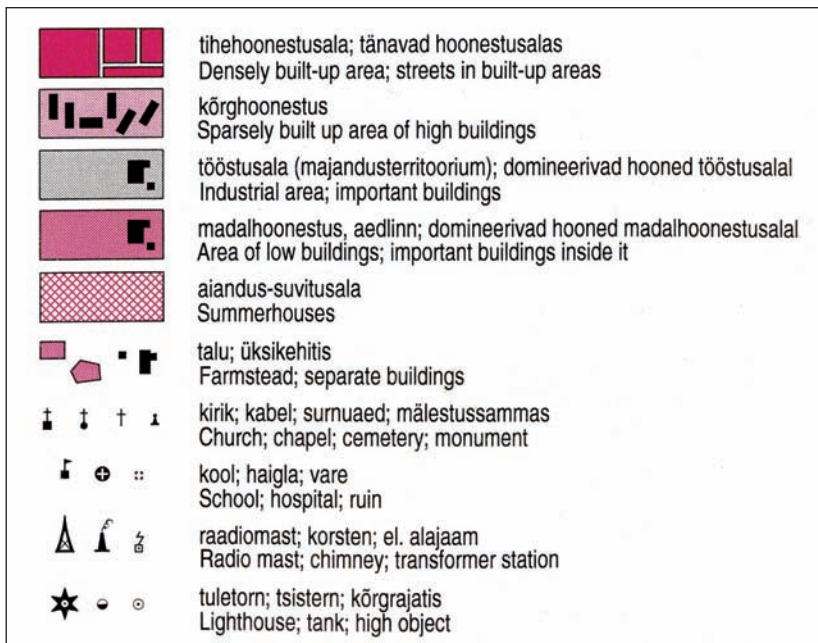
Pilt 6.5

Pilt 6.6

Pilt 6.7

Pilt 6.8

KILOMEETERVÕRK JA KOORDINAADID

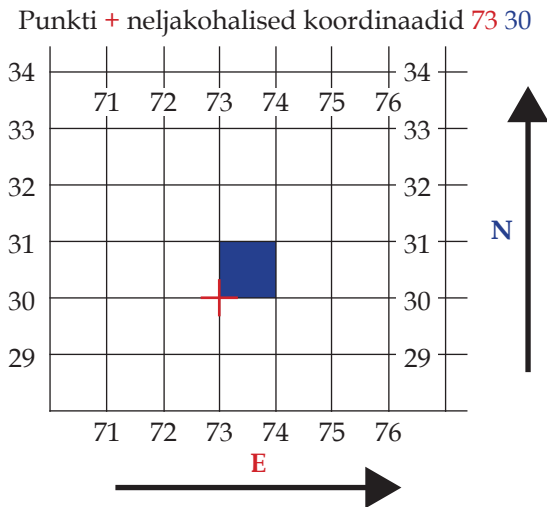
Kilomeetervõrguks nimetatakse kahte paralleelsete joonte kogumit, millest ühed jooksevad lõunast põhja ja teised läänest itta. Need jooned on nummerdatud kindla süsteemi järgi. Vertikaaljoonte numbrid näitavad idapikkust (E) ja horisontaaljoonte numbrid põhjalaiust (N) (pilt 6.21).

Pilt 6.21

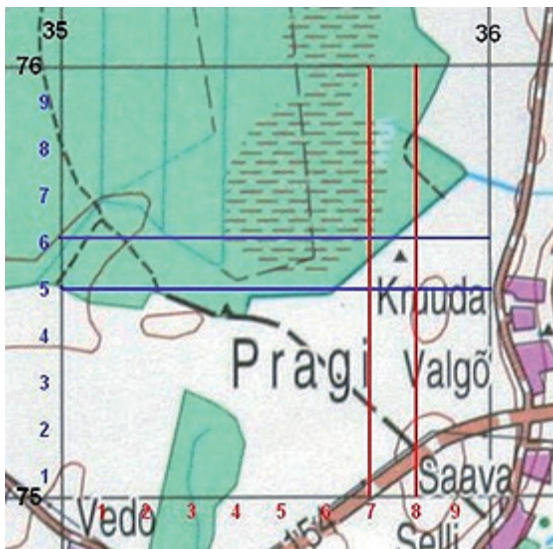
Koordinaate kasutatakse mingi punkti või objekti tasapinnalise asukoha määramiseks kaardil. Koordinaatide määramisel võetakse enne idapikkus ja seejärel põhjalaius.

Neljakohalised koordinaadid annavad punkti asukoha ühe kilomeetri täpsusega. Neljakohalised koordinaadid koosnevad kahest idapikkuse ja kahest põhjalaiuse numbrist (pilt 6.10).

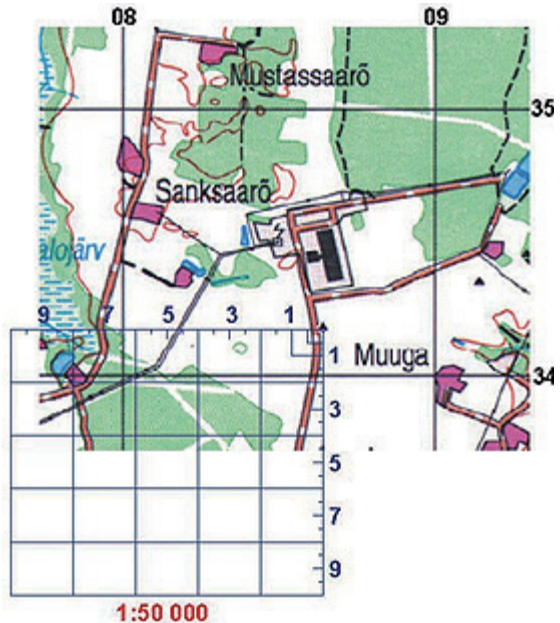
Pilt 6.22

Kuuekohalised koordinaadid annavad punkti asukoha saja meetri täpsusega. Kuuekohalised koordinaadid koosnevad kolmest idapikkuse ja kolmest põhjalaiuse numbrist (pilt 6.23). Joonisel näidatud kivi-hunniku kuuekohalised koordinaadid on E357 N755.

Pilt 6.23

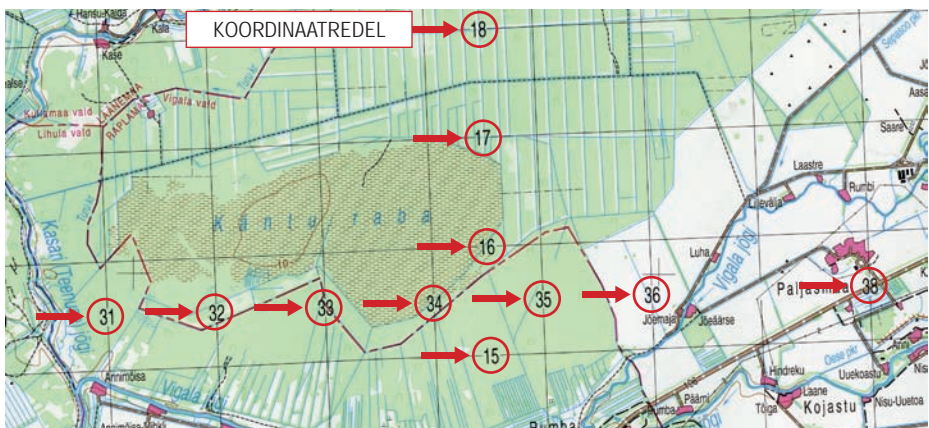
Kaheksakohalised koordinaadid annavad punkti asukoha kümne meetri täpsusega. Kaheksakohalised koordinaadid koosnevad neljast idapikkuse ja neljast põhjalaiuse numbrist (pilt 6.12). Joonisel näidatud kivi-hunniku kaheksakohalised koordinaadid on E 0865 N 3417.

Pilt 6.24

Koordinaatredel ja sajakilomeetri võrguruudu tunnus

Iga kümne kilomeetri tagant on kilomeetervõrgu must vertikaal- ja horisontaaljoon jämedam. See moodustab 10x10 ruutkilomeetriseid ruute. Jämedamate horisontaaljoonte juurde on kirjutatud iga kümne kilomeetri järel horisontaalide väärtused. Iga kaardilehe keskele kirjutatakse vertikaaljoonte numbrid. See moodustab nn **koordinaatredeli**, mida kasutatakse siis, kui kaart on kokku volditud.

Pilt 6.25

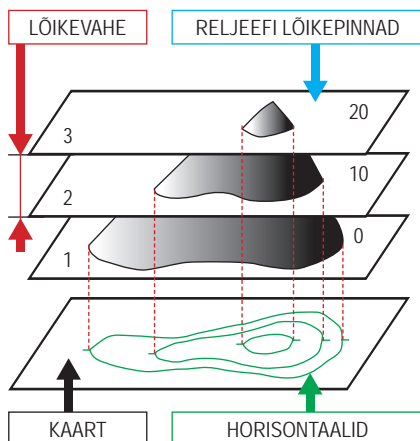
NATO standardi järgi peab iga numbrikoordinaadi ette lisama veel sajakilomeetri võrguruudu tunnuse, mis koosneb kahest tähest. Need kirjutatakse kaardi alaserva ristkoordinaatide lugemise blokki. Igale kaardile on märgitud sajakilomeetri võrguruudu tunnus ning selle kasutamishühend.

Näide: ME 12345678.

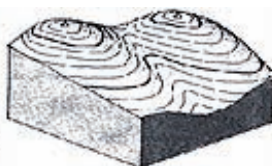
Kui koordinaate edastatakse teise UTM tsooni, siis peab lisama veel UTM tsooni tunnuse. Näide: 35V ME 12345678.

Reljeef ja horisontaalid

Horisontaaliks nimetatakse suletud kõverjoont, mis ühendab merepinnast ühel ja samal kõrgusel asetsevad objekte (pilt 6.26). Horisontaalid jagunevad põhihorisontaalideks, poolhorisontaalideks, veerandhorisontaalideks. Horisontaalidel kasutatakse veel kõrgusarve, mis näitavad horisontaali kõrgust merepinnast. Vahet järjestikku asuvate horisontaalide vahel nimetatakse reljeefi lõikevaheks (pilt 6.13). Kahe põhihorisontaali lõikevahe Eesti alal on viis meetrit. Horisontaalide mustri järgi on võimalik ära tunda maapinna reljeefi (pilt 6.14).

Pilt 6.26

Pilt 6.27

MAASTIKUPUNKTI KÕRGUSE MÄÄRAMINE KAARDIL

Maastikupunkti kõrgus kaardil määratakse horisontaalide kõrgusarvude ja lõikevahe järgi.

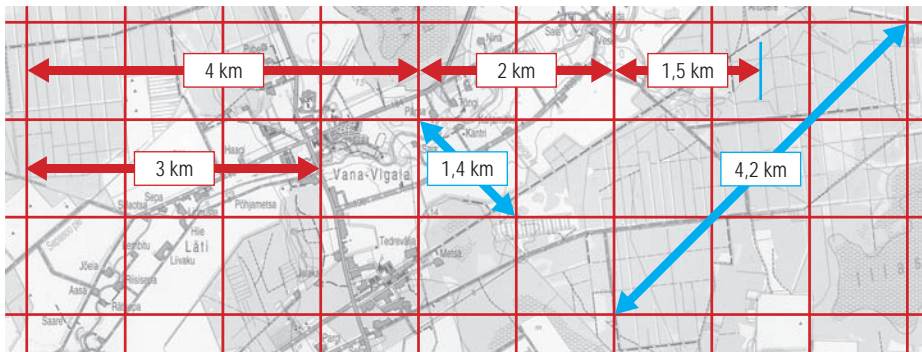
Joonisel on punkti 1 kõrgus merepinnast 100 m, punkti 2 kõrgus 95 m ja punkti 3 kõrgus 92,5 m (pilt 6.28).

Pilt 6.28

MAASTIKUPUNKTIDE VAHELISE KAUGUSE MÕÕTMINE KAARDIL

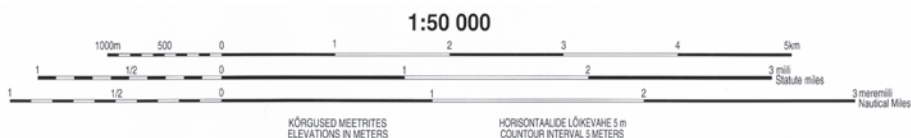
Sirgjooneline kaugus on lühim tee kahe punkti vahel ehk nn kaugus linnulennult. Kaugust hinnatakse silma järgi (ruudustik pildil 6.30) ja mõõdetakse erinevate vahenditega (joonlaud, sirkel) (pilt 6.30).

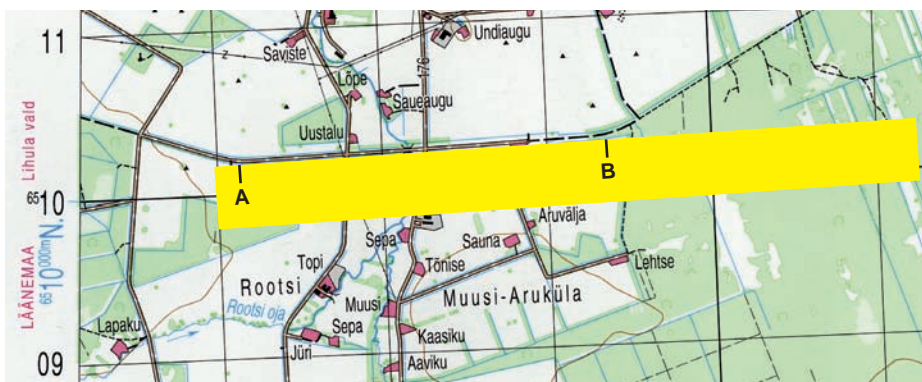
Pilt 6.30 (Toim. Distsantsid pildil on mõõtkava 1:50 000 järgi)

Köverjooneline kaugus on vahemaa kahe punkti vahel, mis mõõdetakse vastavalt kõverjoonelisele liikumisteedele. Kaugust mõõdetakse mitmesuguste vahenditega (sirkel, kurvimeeter).

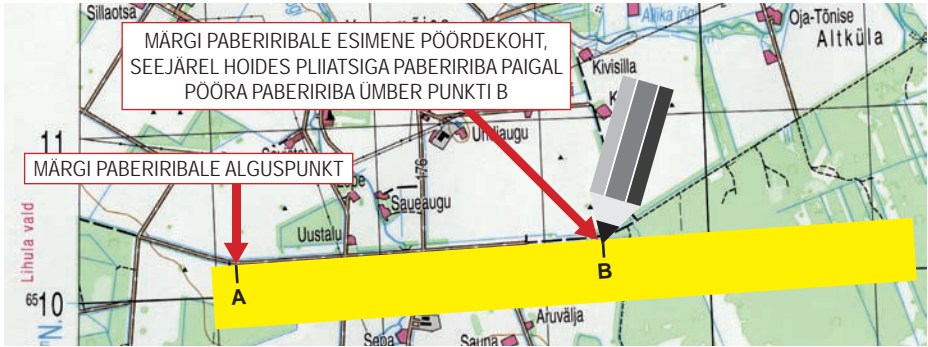
Paberiga kauguste mõõtmine

Pilt 6.31 (Toim. Pildil olev mõõtkava on illustratiivne)

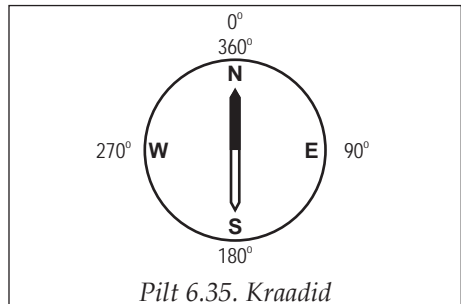
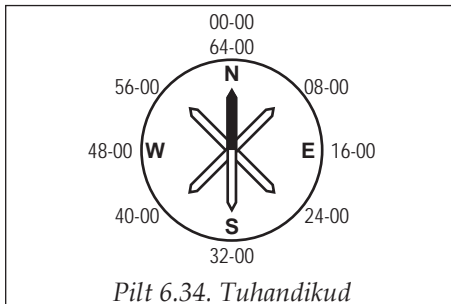
Pilt 6.32

Pilt 6.33

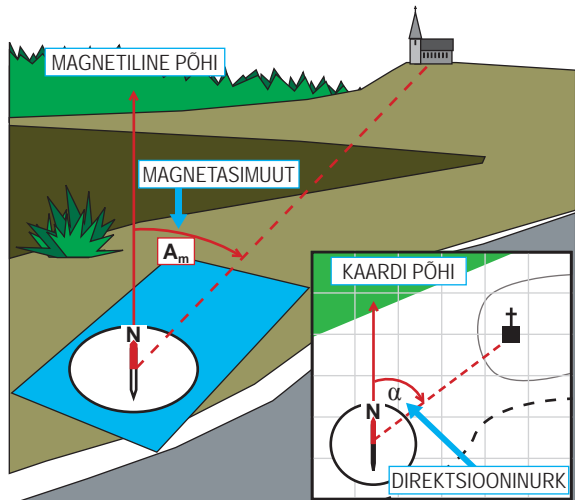
Asimuudid

Kaitseväs kasutatakse nurkade mõõtmiseks tuhandiksüsteemi, kus täisringis on 6400 tuhandikku (64-00). $1^\circ \approx 18$ tuhandikku (00-18).

Magnetasimuudiks nimetatakse magneetilise põhjasuuna ja mõõdetava suuna vahelist nurka. Magnetasimuuti mõõdetakse maastikul (pilt 6.36).

Direktsiooninurk on kaardivõrgustiku põhjasuuna ja kaardil määratud vajaliku suuna vaheline nurk. Direktiooninurka mõõdetakse kaardil (pilt 6.36).

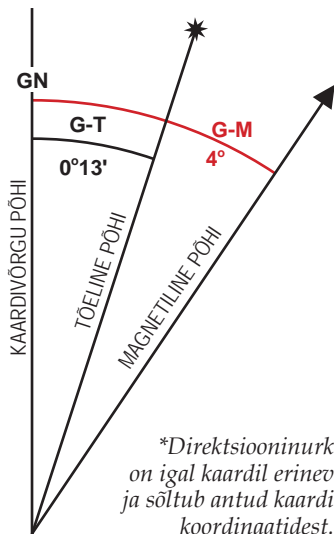

Pilt 6.36. Vaade maastikule ja kaardile

Suunaparandiks nimetatakse kilomeeter-võrgu põhjasuuna ja magneetilise põhjasuuna erinevust. Arvutamiseks vajaliku suunaparandi saab kaardi legendist.

**Magnetasiimuudi teisendamisel
direktsiooninurgaks
LIIDAME SUUNAPARANDUSE**

**Direktsiooninurga teisendamisel
magnetasiimudiks
LAHUTAME SUUNAPARANDUSE**

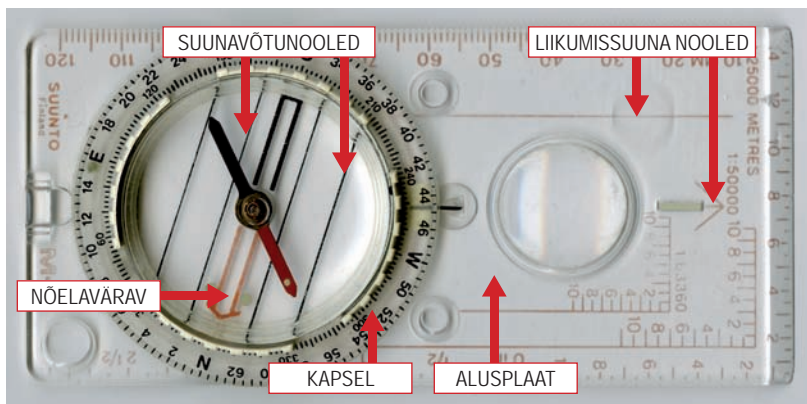

*Direktsiooninurk on igal kaardil erinev ja sõltub antud kaardi koordinaatidest.

Pilt 6.37 (*Toim.)

KOMPASS

Kompassi kasutatakse kaardi orienteerimiseks, ilmakaarte määramiseks ja vajalikus suunas liikumiseks. Ära kasuta kompassi metalli läheduses. Kompassi osad on välja toodud järgmisel pildil:

Pilt 6.38

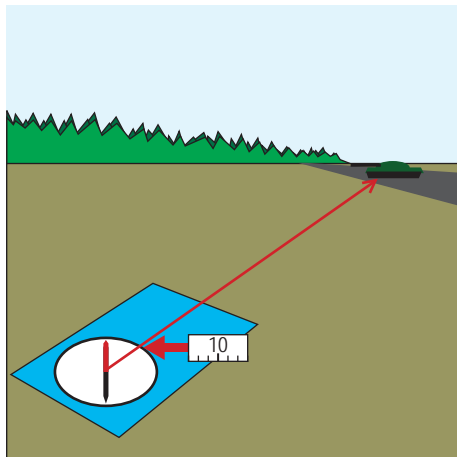
Musta metalli mõju kompassinõelale meetrites

Kõrgepingeliinid	200m
Tankid, suurtükid	50 m
Veoad, muud väiksemad transpordivahendid	20 m
Käsitulirelvad, lõikurtraat	3 m

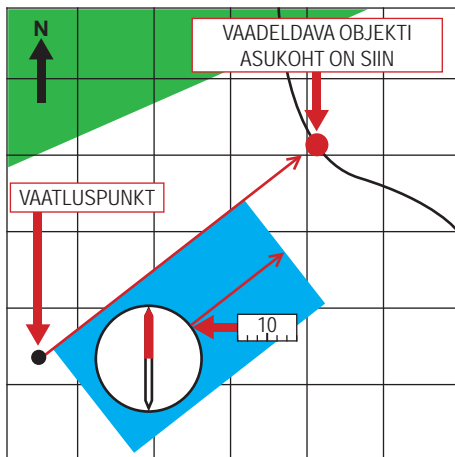
OBJEKTI ASUKOHA MÄÄRAMINE

Joonlõikumine

Saab kasutada mis tahes joonorientiiri puhul.

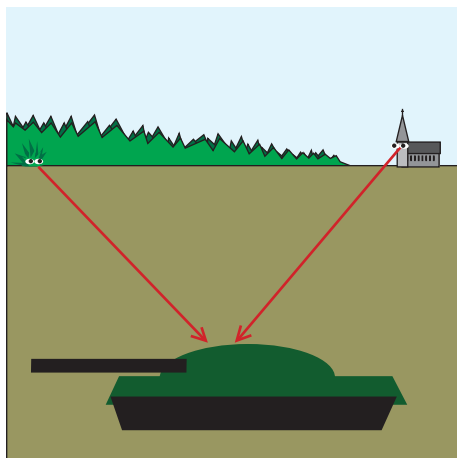
Pilt 6.40

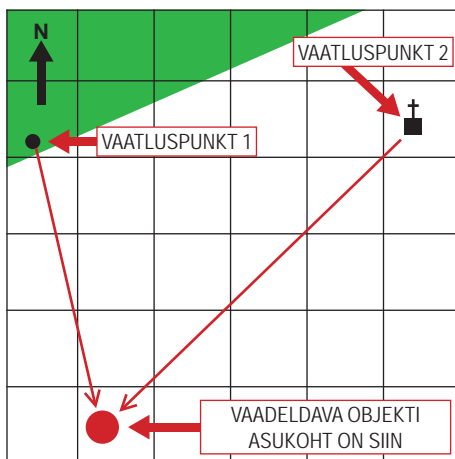
Pilt 6.40a

Lõikumine ehk liitvaatlus

Objekti asukoha määramiseks tuleb mõõta suunda kahest või enamast vaatluspunktist.

Pilt 6.41

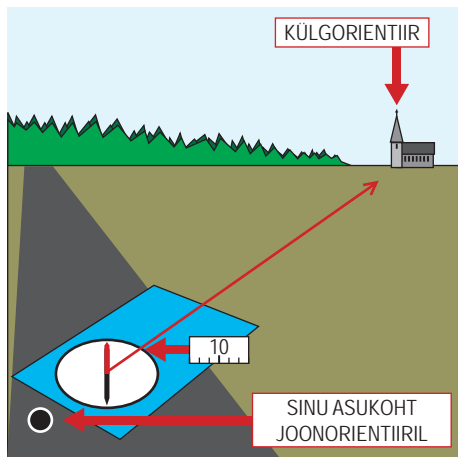

Pilt 6.41a

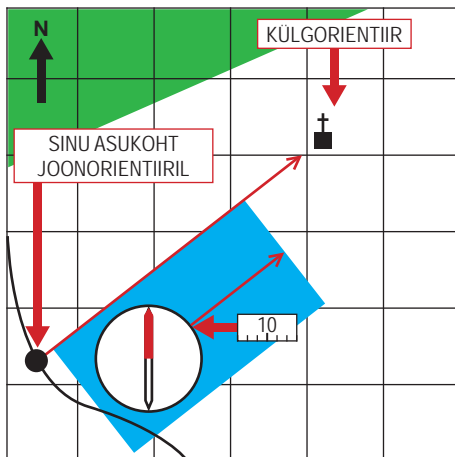
OMA ASUKOHA MÄÄRAMINE

Sälkimine külgorientii ri järgi

Saab kasutada mistahes joonorientii ri puhul.

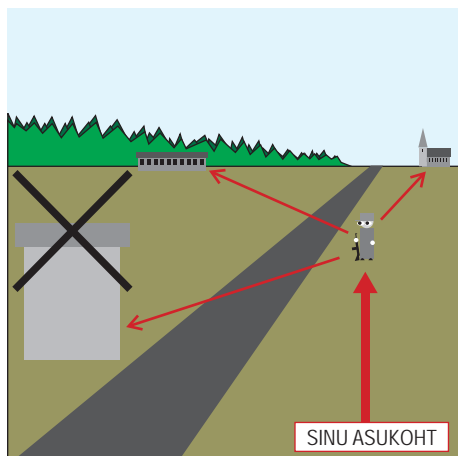

Pilt 6.42

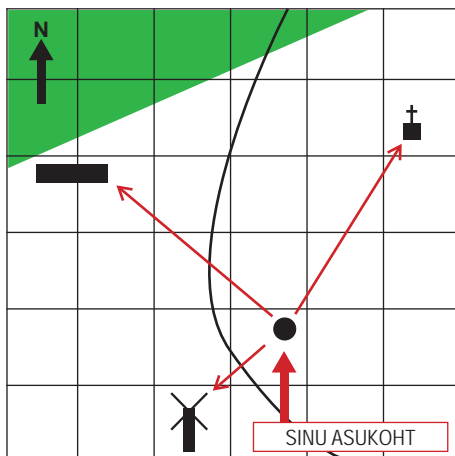

Pilt 6.42a

Sälkimine kolme orientii ri järgi

Pilt 6.43

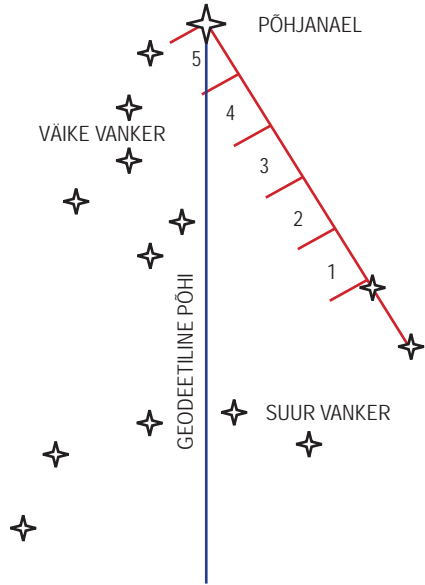
Pilt 6.43a

ILMAKAARE MÄÄRAMINE ILMA KOMPASSITA

- **Põhjanael asub alati põhjasuunal.**

(Pilt 6.45) Pilvitu taeva puhul on seda öösiti kerge leida Suure Vankri järgi. Põhjanaela suund ühtib tõelise põhjakaarega.

- **Sammal ja samblikud** katavad puude, kivide ja kändude põhjakülgi. Kui sammal kasvab kogu puutüvel, siis põhjaküljel, eriti tüve alaosas juurte alguses, on seda rohkem.
- **Puude koor** on põhjaküljel harilikult krobelisem ja tumedam kui lõunaküljel, eriti iseloomulik on see kasele.
- **Sipelgapesa** asub üldjuhul lähedal oleva puu või kännu lõunaküljel, pesa lõunakülg on harilikult laugem kui põhjakülg.

Pilt 6.45

- **Kirikud.** Vene õigeusu kiriku risti alumise põikpuu kõrgem ots on suunatud põhja. Nii luteri kui ka vene õigeusu kirikutel on peatorn harilikult kiriku läänepoolses, altar aga idapoolses otsas.
- **Suurte metsade sihid** on üldjuhul põhja-lõuna või ida-lääne suunalised, kvartalid aga nummerdatakse läänest itta.
- **Käekella ja päikese abiga.** Selleks on vaja osutitega kella või tuleb kell maapinnale joonistada.
  1. Täpsuse saamiseks on vaja oodata täistundi.
  2. Suuna tunni osuti päikese poole.
  3. Tõmba mõtteline joon tunni ja minuti osuti vahele.Kell 12.00 on päike enam-vähem lõunas. Suuna täpsustamiseks võib arvestada ajaolu, et keskmine kohalik päikeseaeg erineb Eesti aladel kohalikust vööndiajast kuni 33 minutit, seega annab see suuna hälbeks kuni 8°. Samas, ühes suunas minekul ei oma see mingit tähtsust.

7. HÜGIEEN JA ESMAABI

HÜGIEEN

Sõjaolukorras suureneb nakkustest põhjustatud haigusjuhtude hulk. Selle põhjuseks on halvenenud hügieeningimused.

Kasutada tuleb kõiki võimalusi, et tagada:

Isiklik hügieen:

- Pese nägu ja aja habet iga päev.
- Pese hambaid vähemalt kaks korda päevas.
- Pese keha iga päev, pöörates erilist tähelepanu kaenlaalustele ja kubemele.
- Pese käsi enne sööki ja pärast tualeti kasutamist.
- Hoi a jalad puhtana, hoolitse küünte eest.
- Vaheta aluspesu ja sokke regulaarselt.
- Kuivata oma riided võimalikult kiiresti.

Toidu- ja veehügieen:

- Kasuta ainult väeosa väljastatud toiduaineid.
- Puhasta toidunõud kohe peale söömist.
- Ära jäta avatud konserve lahti seisma.
- Pane toidujäätmed selleks ette nähtud kohta.
- Joo ainult joogikõlblikuks tunnistatud vett.

ESMAABI

Esmalt hoolitse eluohtrlikus seisundis kannatanute eest.

Eluohtrlikus seisundis on kannatanu:

- kellel on suur verejooks;
- kes on lämbumisoorus (nt teadvusekaotus, pea- või rindkerevigastus, mürgistus).

Abi, mida saab anda kohapeal:

- Peata suur väline verejooks.
- Kontrolli teadvust.
- Vabasta hingamisteed.

Esmaabi välise suure verejooksu puhul:

- Avalda haavale otsest survet (pilt 7.1).
- Pane kannatanu lamama ja tee haavale surveside, kasutades esmalt kannatanu enda esmaabisidet (pildid 7.2–7.4).

Ainult siis, kui verejooks ei lakka, aseta jäsemele žgutt.

Pilt 7.1

Pilt 7.2

Pilt 7.3

Pilt 7.4

Esmaabi jäseme amputatsiooni korral:

- Aseta esmalt allesjäänud jäsemele žgutt (pilt 7.5).
- Tee kõndile katteside.
- Amputeerunud kehaosa saada kannatanuga kaasa (pilt 7.6).

Pilt 7.5

Pilt 7.6

Esmaabi luumurdude korral:

- Lahtise luumurru korral peata verejooks.
- Lahasta jäse (pilt 7.7).
- Kata soojalt.

Pilt 7.7.

Abi hingamistakistuse korral:

- Puhasta suuõõs ja neel oksest, verest, limast, murdunud hammastest ja muust.
- Kui kannatanu hingab iseseisvalt, pane ta külili ja painuta pea kuklasse.
- Vabasta kannatanu varustusest.

Kannatanu asendid

Pilt 7.8. Teadovuseta kannatanu asend

Pilt. 7.9. Rindkerehaavaga kannatanu asend

Pilt 7.10. Kõhuhaavaga kannatanu asend

Pilt 7.11. Šokiseisundis kannatanu asend

Pilt 7.12. Lülisambavigastusega kannatanu asend

Külmakahjustuste ennetamine:

- Kanna ilmastikuoludele vastavat vormi nii: avarad riided mitmes kihis, väline kiht tuulekindel.
- Hoia riided kuivad.
- Vaheta regulaarselt sokke ja aluspesu.
- Söö ja joo piisavalt – külmas viibimine nõuab rohkem energiat ja vedelikku.
- Jälgi kaaslasi tekkida võivate külmakahjustuste suhtes.
- Tee harjutusi suurtele lihasgruppidele (üldise alajahtumise vältimiseks).

Esmaabi külmakahjustuste korral:

- Juhi kannatanu tuulevarjulisse kohta.
- Vabasta kannatanu märgadest riietest.
- Ära hõõru kahjustatud piirkonda.
- Ära soojenda kahjustatud piirkonda otse elava tule paistel.
- Soojenda kahjustatud piirkonda kehasoojusega – nägu palja käega, külmunud labakäsi kaenla all, külmunud labajalga kaaslase kaenla all.
- Anna sooja juua.

Kuumakahjustuse tekkimist soodustavad tegurid:

- kõrge välistemperatuur,
- füüsiline koormus,
- vähene vedeliku tarbimine,
- kitsas riietus,
- katmata pea,
- väsimus.

Kuumakahjustuste ennetamine:

- Viibi võimalusel varjus.
- Joo rohkelt vedelikku.
- Jälgi, et uriin oleks helekollane.

Esmaabi kuumakahjustuse korral:

- Vii kannatanu varjulisse kohta.
- Vabasta varustusest ja pigistavatest riietest.
- Anna juua.

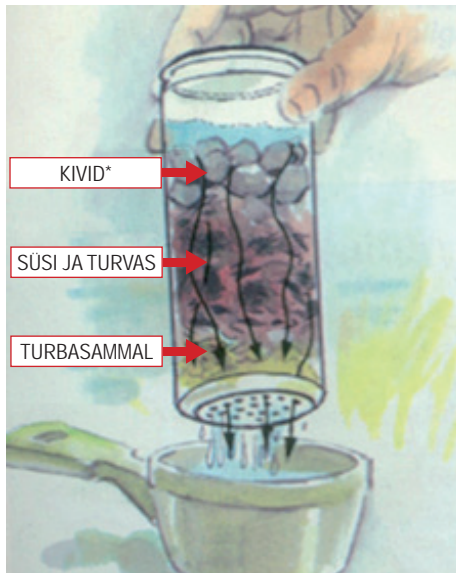
Esmaabi põletuse korral:

- Kustuta põlevad riided.
- Eemalda riided, mis pole haava külge kleepunud.
- Söövitavate ainete korral loputa rohke veega.
- I ja II astme põletuse korral jahuta põletuspinda veega.
- Tee põletuspinnale katteside.
- Anna rohkelt juua.

Vee puhastamine

Kui võimalik, siis tarvita ainult väeosa pakutavat vett. Kui seda võimalust ei ole, siis leia võimalikult puhas veevõtukoht ning pärast vee filtreerimist kasuta ka steriliseerivaid veepuhastustablette, mis muudavad vee joogikõlblikuks. Keetmine on hädaabinõu ja peab kestma vähemalt kümme minutit.

*Toim. Kui kive, puusütt ja turvast käepärast pole, ajab asja ära ka mitmekordselt kokku lapatud tihe riie ja ära lõigatud põhjaga plastikpudel. Igal juhul tuleb sellist vett keeta, sest baktereid pole võimalik välja filtreerida.

Pilt 7.13.

8. TAKTIKALINE VASTANE "PUNANE"

A

Motolaskurrühm P-2002

(8 võitlejaga jaod, tüüpstruktuur)

Isikkoosseis	30
Transport	3 BTR-80/MT-LB/ BMP-2
Relvastus	16 AK-74 3 AKS-74-U 3 RPK-74 3 RPG-7V 4 SVD 1 PKM 4 PM

B

Motolaskurjagu P-2002

(tüüpstruktuur, 8 võitlejat näidisenä jagu BTR-l)

Isikkoosseis	8
Transport	BTR-80 / MT-LB / BMP-2
Relvastus	4 AK-74 1 AKS-74-U 1 RPK-74 1 RPG-7V 1 SVD 1 PM 2 GP-25

Juhtkond (6)

Rühmaülem	Rühmaülema abi
Snaiper	Laskur-sanitar
Kuulipildur	Kuulipilduri abi

Laskurkoosseis

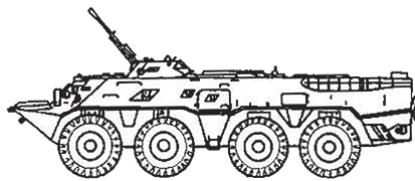
Jaoulem	Vanemlaskur
Snaiper	Kuulipildur
Granaadiheitur	Granaadiheituri abi

Motolaskurjagu (8)

Soomuki meeskond

Juht	Sihetur-operaator
------	-------------------

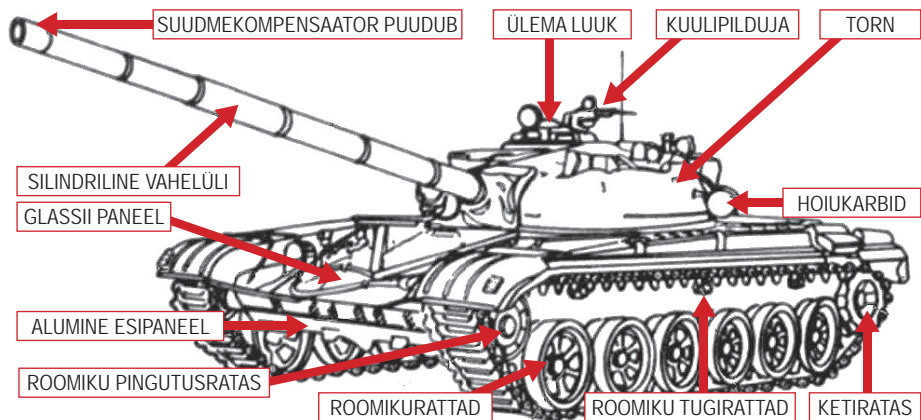
7.14. BTR-80/MT-LB/BMP-2

TAKTILISE VASTASE "PUNANE" PÕHILISTE SOOMUKITE JA TANKI-DE JOONISED, NENDE ÄRATUNDMINE

TEHNIKA IDENTIFITSEERIMINE

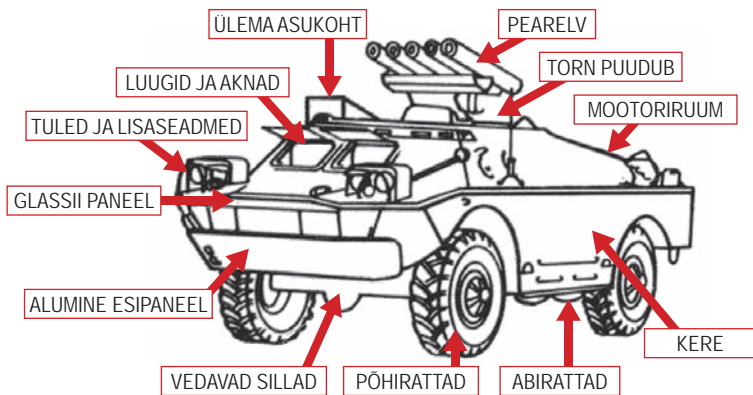
1		2	3	4	5
Veermik		Korpus	Torn	Pearelv	Ülema asukoht
roomiksõidukid	ratassõidukid				

Roomikmasina identifitseerimisel vaadeldavad osad

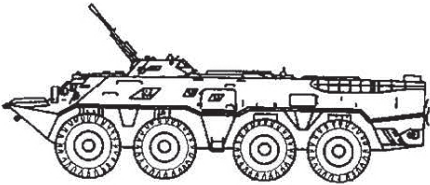
7.15. Roomiklahingutehnika identifitseerimine

Ratassõiduki identifitseerimisel vaadeldavad osad

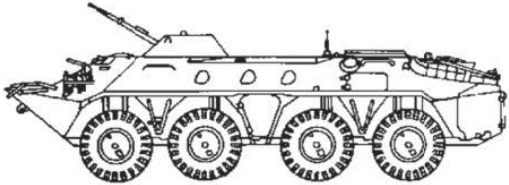

7.16. Ratassõidukite identifitseerimine

Soomustransportöörid

BTR-80		
Meeskond ja reisijad	3+7	
Pearelv	14,5 mm raskekuulipilduja KPVT (laskekaugus 2000 m)	
Lisarelvastus	7,62 mm kuulipilduja PKVT (laskekaugus 1000 m)	
Jõuallikas	260 hj diiselmootor KamAZ-7403	

BTR-60		
Meeskond ja reisijad	3+14	
Pearelv	14,5 mm raskekuulipilduja KPVT (laskekaugus 2000 m) või vanemad tüübid	
Lisarelvastus	7,62 mm kuulipilduja PKT (laskekaugus 1000 m) või vanemad tüübid	
Jõuallikas	kaks 115 hj 6 silindrilist mootorit GAZ-49	

BTR-70		
Meeskond ja reisijad	3+7	
Pearelv	14,5 mm raskekuulipilduja KPVT (laskekaugus 2000 m)	
Lisarelvastus	7,62 mm kuulipilduja PKT (laskekaugus 1000 m)	
Jõuallikas	kaks 120 hj 6 silindrilist mootorit ZMZ-4905	

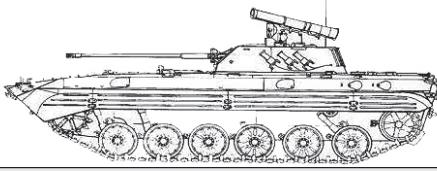
MT-LB		
Meeskond ja reisijad	2+11	
Pearelv	7,62 mm kuulipilduja PKT (laskekaugus 1000 m)	
Jõuallikas	240 hj V-8 diiselmootor YAMAZ-238	

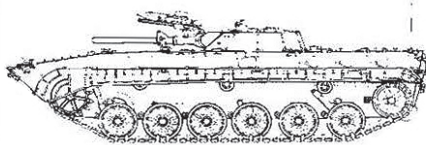

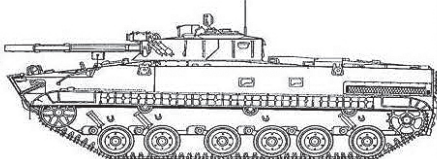
Motolaskurrühma tulejõud (BTR)

5,45 mm automaat AK-74			x12	jao relvad	
Tankitõrje-granaadiheitja RPG-7V			x3		
5,45 mm kergekuulipilduja RPK-74			x3		
7,62 mm snaipripüss SVD			x1		
7,62 mm snaipripüss SVD			x1	rühma relvad	
7,62 mm raskekuulipilduja PKM			x1		
7,62 mm pardakuulipilduja PKT			x3	3x BTR-80 pardarelvad	
14,5 mm raskekuulipilduja KPVT			x3		
2000 m		1000 m	800 m	500 m	

Jalaväe lahingumasinad

BMP-2		
Meeskond ja reisijad	3+7	
Pearelv	30 mm automaatkahur 2A42 (2000 m) lahingkomplekt 500 lasku	
Lisarelvastus	7,62 mm kuulipilduja PKT paaris (1000 m)	
Tankitõrje	AT-4 (2000 m) või AT-5 (4000 m)	
Jõuallikas	300 hj diiselmootor UTD20/3	

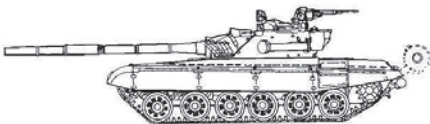
BMP-1		
Meeskond ja reisijad	3+8	
Pearelv	73 mm kahur 2A28 (1000 m) lahingkomplekt 40 lasku	
Lisarelvastus	7,62 mm kuulipilduja PKT paaris (1000 m)	
Tankitõrje	AT-3 (1000 m) AT-4 (2000 m) või AT-5 (4000 m)	
Jõuallikas	300 hj diiselmootor UTD20/3	

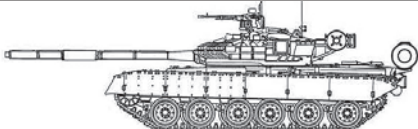
BMP-3		
Meeskond ja reisijad	3+7	
Pearelv	100 mm automaatkahur 2A70 (1200 m) lahingkomplekt 40 lasku	
Lisarelvastus	30 mm automaatkahur 2A72 (2000 m) ja kolm 7,62 mm kuulipildujat PKT (1000 m)	
Tankitõrje	AT-10 (4000 m, läbi peakahuri)	
Jõuallikas	500 hj diiselmootor UTD29M	

Motolaskurrühma tulejõud (BMP)

5,45 mm automaat AK-74				x12	jao relvad
Tankitõrje-granaadiheitja RPG-7V				x3	
5,45 mm kergekuulipilduja RPK-74				x3	
7,62 mm snaipripüss SVD				x3	rühma relvad
7,62 mm snaipripüss SVD				x1	
7,62 mm raskekuulipilduja PKM				x1	3x BMP-2 parda- relvad
7,62 mm pardakuulipilduja PKT				x3	
30 mm automaatkahur 2A42				x3	
Tankitõrjekompleks AT-5				x3	
4000 m		2000 m	1000 m	800 m	500 m

Tankid

T-72		
Meeskond	3	
Pearelv	125 mm kahur 2A46 (kuni 5000 m), lahingkomplekt 40 lasku	
Lisarelvastus	12,7 mm seniitkuulipilduja NSVT, lahingkomplekt 500 lasku. 7,62 mm kuulipilduja PKMT (1000 m), lahingkomplekt 3000 lasku	
Tankitõrje	AT-8 (4000 m), lahingkomplekt 5 lasku	
Jõuallikas	780 hj diiselmootor 5DTF	
Kiirus	kuni 60 km/h	

T-80		
Meeskond	3	
Pearelv	125 mm kahur 2A46-1/2 (100-6000 m), lahingkomplekt 45 lasku	
Lisarelvastus	12,7 mm seniitkuulipilduja NSVT, lahingkomplekt 500 lasku. 7,62 mm kuulipilduja PKT (1000 m), lahingkomplekt 1250 lasku	
Tankitõrje	AT-8 (4000 m), lahingkomplekt 6 lasku	
Jõuallikas	1000 hj multikütusega gaasiturbiin GDT-1000T	
Kiirus	kuni 70 km/h teel, 48 km/h maastikul	

Tanki pardarelvade tulejõud

7,62 mm raskekuulipilduja PKMT		x1	T-72 pardarelvad
TT süsteem AT-8		x1	
125 mm kahur 2A46		x1	
7,62 mm raskekuulipilduja PKT		x1	T-80 pardarelvad
TT süsteem AT-8		x1	
125 mm kahur 2A46-1/2		x1	
6000 m		4000 m	1000 m

9. LISAD

9.1 EESTI KAITSEVÄE EMBLEEMID JA MÄRGID

EESTI KAITSEVÄGI
ESTONIAN DEFENCE FORCES

Eesti Kaitsevägi

*Kaitsejõudude
Peastaap*

Maavägi

Maaväe Staap

1. Jalaväebrigaad

*1. Jalaväebrigaadi
tagalapataljon*

2. Jalaväebrigaad

*Kuperjanovi
jalaväepataljon*

Kalevi jalaväepataljon

Scoutspataljon

Viru jalaväepataljon

Staabi- ja sidepataljon

Vahipataljon

Suurtükiväegrupp

Õhutõrjepataljon

Pioneeripataljon

Kaitseväe Keskpolügoon

Merevägi

Merevägi

Mereväebaas

Miinilaevade Divisjon

Õhuvägi

Õhuväe Staap

Lennubaas

Õhuseiredivisjon

Muud

Toetuse väejuhatus

*Toetuse väejuhatuse
logistikapataljon*

*Toetuse väejuhatuse
tervisekeskus*

*Kaitseväe Ühendatud
Õppeasutused
Lahingukool*

*Kaitseväe Ühendatud
Õppeasutused*

*Kaitseväe Ühendatud
Õppeasutused
Kõrgem Sõjakool*

Sõjaväepolitsei

Ajateenija sõdurieksami märk

9.2 EESTI KAITSEVÄE AUASTMETUNNUSED

Auaste on kaitseväelasele antav nimetus, mis sõltub tema sõjaväelisest väljaõppest, haridusest, tegevteenistuse staažist ja väeliigist. Iga järgmise auastme teenimiseks on vaja omandada teatud hulk kogemusi ja teadmisi.

Iga auastme tunnuse all on märgitud NATO sõjaväelise auastme kood. OF tähistab ohvitseri auastet ja OR tähistab ülejäänud auastmeid.

Õhuväe auastmetunnused erinevad maaväe omadest sinise alusvärvi poolest.

Maavägi

Kõrgemad ohvitserid

Vanemohvitserid

Nooremohvitserid

	Kindral	OF-9	
	Kindralleitnant	OF-8	
	Kindralmajor	OF-7	
	Brigaadikindral	OF-6	
	Kolonel	OF-5	
	Kolonelleitnant	OF-4	
	Major	OF-3	
	Kapten	OF-2	
	Leitnant	OF-1	
	Nooremleitnant	OF-1	
	Lipnik	OF-1	

Vanemallohvitserid

Nooremallohvitserid

Sõdurid

	Ülenveebel	OR-9	
	Staabi-veebel	OR-9	
	Vanemveebel	OR-8	
	Veebel	OR-7	
	Nooremveebel	OR-6	
	Vanemseersant	OR-5	
	Seersant	OR-4	
	Nooremseersant	OR-3	
	Kapral	OR-2	
	Reamees	OR-1	

Õhuvägi

Kõrgemad ohvitserid

Vanemohvitserid

Nooremohvitserid

	Kindral	OF-9	
	Kindralleitnant	OF-8	
	Kindralmajor	OF-7	
	Brigaadikindral	OF-6	
	Kolonel	OF-5	
	Kolonelleitnant	OF-4	
	Majoor	OF-3	
	Kapten	OF-2	
	Leitnant	OF-1	
	Nooremleitnant	OF-1	
	Lipnik	OF-1	

Vanemallohvitserid

Nooremallohvitserid

Sõdurid

	Ülenveebel	OR-9	
	Staabi-veebel	OR-9	
	Vanemveebel	OR-8	
	Veebel	OR-7	
	Nooremveebel	OR-6	
	Vanemseersant	OR-5	
	Seersant	OR-4	
	Nooremseersant	OR-3	
	Kapral	OR-2	
	Reamees	OR-1	

Merevägi

Kõrgemad ohvitserid

Vanemohvitserid

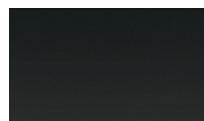
Nooremohvitserid

	Admiral	OF-9
	Vitseadmiral	OF-8
	Kontradmiraal	OF-7
	Kommando	OF-6
	Mereväe kapten	OF-5
	Kaptenleitnant	OF-4
	Kaptenmajor	OF-3
	Vanemleitnant	OF-2
	Leitnant	OF-1
	Nooremleitnant	OF-1
	Lipnik	OF-1

Vanemallohvitserid

Nooremallohvitserid

Sõdurid

	Ülemveebel	OR-9
	Staabitveebel	OR-9
	Vanemveebel	OR-8
	Veebel	OR-7
	Nooremveebel	OR-6
	Vanemmaat	OR-5
	Maat	OR-4
	Nooremmaat	OR-3
	Vanemmadrus	OR-2
	Madrus	OR-1

Maaväe, õhuväe ja mereväe mütsimärgid

Maaväe meeskaitseväelase tava- ja õhtuvormimütsil olev mütsimärk

Maaväe kaitseväelase suve- ja talvemütsil ja naiskaitseväelase tavavormi mütsil olev mütsimärk

Õhuväe meeskaitseväelase tava- ja õhtuvormi mütsil ning talvemütsil olev mütsimärk

Õhuväe naiskaitseväelase tavavormi mütsil ja talvemütsil ning kaitseväelase suvemütsil olev mütsimärk

Mereväe ohvitseri tava- ja õhtuvormi mütsil ja talvemütsil olev mütsimärk

Mereväe kaadrikaitseväelase tava- ja õhtuvormi mütsil ja talvemütsil olev mütsimärk

9.3 EESTI VABARIIGI HÜMNI SÕNAD

“Mu isamaa, mu õnn ja rõõm”

muusika: Fredrik Pacius

sõnad: Johann Voldemar Jannsen

Mu isamaa, mu õnn ja rõõm,
kui kaunis oled sa!
Ei leia mina iial teal
see suure, laia ilma peal,
mis mul nii armas oleks ka,
kui sa, mu isamaa!

Sa oled mind ju sünnitand
ja üles kasvatand;
sind tänan mina alati
ja jään sull' truuiks surmani,
mul kõige armsam oled sa,
mu kallis isamaa!

Su üle Jumal valvaku,
mu armas isamaa!
Ta olgu sinu kaitseja
ja võtku rohkest õnnista,
mis iial ette võtad sa,
mu kallis isamaa!

9.4 KEHALISTE VÕIMETE KONTROLLTESTI NORMATIIVID

Tabel 1. Toenglamangus käte kõverdamine (MEHED)

Korduste arv	vanus										Korduste arv
	17-21	22-26	27-31	32-36	37-41	42-46	47-51	52-56	57-61	62+	
75			100								75
74			99								74
73		100	98	100							73
72		99	97	99							72
71		98	96	98							71
70		97	95	97	100						70
69	100	95	94	96	99						69
68	99	94	93	95	98						68
67	97	93	92	94	97						67
66	96	92	91	93	96						66
65	94	91	89	92	95						65
64	93	90	88	91	94	100					64
63	92	89	87	90	93	99					63
62	90	87	86	89	92	98					62
61	89	86	85	88	91	97					61
60	88	85	84	87	90	96					60
59	86	84	83	86	89	94					59
58	85	83	82	85	88	93					58
57	83	82	81	84	87	92	100				57
56	82	81	80	83	86	91	99				56
55	81	79	79	82	85	90	98				55
54	79	78	78	81	84	89	96	100			54
53	78	77	77	80	83	88	95	99			53
52	77	76	76	79	82	87	94	98			52
51	75	75	75	78	81	86	93	97	100		51
50	74	74	74	77	79	84	92	96	99		50
49	72	73	73	76	78	83	91	95	98		49
48	71	71	72	75	77	82	89	94	97	100	48
47	70	70	71	74	76	81	88	93	95	99	47
46	68	69	69	73	75	80	87	92	94	98	46
45	67	68	68	72	74	79	86	91	93	96	45
44	66	67	67	71	73	78	85	90	92	95	44
43	64	66	66	70	72	77	84	89	91	94	43
42	63	65	65	69	71	76	82	88	90	93	42
41	61	63	64	68	70	75	81	87	89	92	41
40	60	62	63	67	69	74	80	86	87	91	40
39	59	61	62	66	68	73	79	85	86	89	39
38	58	60	61	65	67	72	78	84	85	88	38
37	57	59	60	64	66	71	76	83	84	87	37
36	56	58	59	63	65	70	75	82	83	86	36
35	55	57	58	62	64	69	74	81	82	85	35
34	54	56	57	61	63	68	73	80	81	84	34
33	53	55	56	60	62	67	72	79	79	82	33
32	52	54	55	59	61	66	71	78	78	81	32
31	51	53	54	58	60	65	69	77	77	80	31
30	50	52	53	57	59	64	68	76	76	79	30
29	49	51	52	56	58	63	67	75	75	78	29
28	48	50	51	55	57	62	66	73	74	76	28
27	47	49	50	54	56	61	65	72	73	75	27
26	46	48	49	53	55	60	64	71	72	74	26
25	45	47	48	52	54	58	62	70	71	73	25
24	44	46	47	51	53	56	61	69	70	72	24
23	43	45	46	50	52	54	60	68	69	71	23
22	42	44	45	48	51	52	58	67	68	70	22
21	41	43	44	46	50	50	56	66	67	69	21
20	40	42	43	44	48	48	54	65	66	68	20
19	38	41	42	42	46	46	52	63	65	67	19
18	36	40	41	40	44	44	50	62	64	66	18
17	34	38	40	38	42	42	48	61	63	65	17
16	32	36	38	36	40	40	46	60	62	64	16
15	30	34	36	34	38	38	44	58	61	63	15
14	28	32	34	32	36	36	42	56	60	62	14
13	26	30	32	30	34	34	40	54	58	61	13
12	24	28	30	28	32	32	38	52	56	60	12
11	22	26	28	26	30	30	36	50	54	58	11
10	20	24	26	24	28	28	34	48	52	56	10
Korduste arv	17-21	22-26	27-31	32-36	37-41	42-46	47-51	52-56	57-61	62+	Korduste arv

Tabel 2. Toenglamangus káte kõverdamine (NAISED)

Korduste arv	vanus										Korduste arv	
	17-21	22-26	27-31	32-36	37-41	42-46	47-51	52-56	57-61	62+		
50			100									50
49			99									49
48			98									48
47			96									47
46		100	95									46
45		99	94	100								45
44		97	93	99								44
43		96	92	97								43
42	100	94	90	96								42
41	99	93	89	95								41
40	97	92	88	93	100							40
39	95	90	87	92	99							39
38	93	89	85	91	97							38
37	91	88	84	89	96	100						37
36	90	86	83	88	94	98						36
35	88	85	82	87	93	97						35
34	86	83	81	85	91	95	100					34
33	84	82	80	84	90	94	98					33
32	83	81	79	83	88	92	97					32
31	81	79	78	81	87	90	95	100				31
30	79	78	77	80	85	89	93	98				30
29	77	77	76	79	84	87	92	96				29
28	76	75	75	78	82	86	90	95	100			28
27	74	74	74	77	81	84	88	93	98			27
26	72	72	73	76	79	82	87	91	96			26
25	70	71	72	75	78	81	85	89	94	100		25
24	69	70	71	73	76	79	83	87	92	98		24
23	67	68	70	72	75	78	82	85	90	96		23
22	66	67	68	71	73	76	80	84	88	93		22
21	65	66	67	70	72	74	79	82	86	91		21
20	63	64	66	69	71	73	77	80	84	89		20
19	62	63	65	67	70	71	75	78	82	87		19
18	60	61	64	65	69	70	73	76	81	84		18
17	57	60	63	64	67	68	72	75	80	82		17
16	55	57	62	63	65	67	70	73	78	80		16
15	53	55	61	62	64	66	68	71	76	78		15
14	51	53	60	61	63	65	67	69	74	76		14
13	48	51	58	60	61	64	65	67	72	73		13
12	45	48	55	58	60	63	63	65	70	71		12
11	42	45	52	55	58	62	62	64	68	69		11
10	39	42	49	52	55	61	61	62	66	67		10
9	36	39	46	49	52	60	60	61	64	64		9
8	33	36	43	46	49	57	57	60	62	62		8
7	30	33	40	43	46	54	55	57	60	60		7
6	27	30	37	40	43	51	52	55	57	58		6
5	24	27	34	37	40	48	50	53	55	56		5
Korduste arv	17-21	22-26	27-31	32-36	37-41	42-46	47-51	52-56	57-61	62+	Korduste arv	

Tabel 3. Istesse tõus selililamangust käed kukla taga sõrmseongus (MEHED/NAISED)

Korduste arv	vanus										Korduste arv
	17-21	22-26	27-31	32-36	37-41	42-46	47-51	52-56	57-61	62+	
80			100								80
79			99								79
78		100	98								78
77		99	97								77
76	100	97	96								76
75	98	96	95								75
74	97	95	95	100							74
73	95	93	94	99							73
72	94	92	93	98							72
71	93	91	92	97	100						71
70	91	89	91	96	99						70
69	90	88	90	95	98						69
68	88	87	89	94	97						68
67	87	84	88	93	96	100					67
66	85	84	87	92	95	99					66
65	84	83	86	91	94	98	100				65
64	83	81	85	90	93	99	99				64
63	81	80	84	89	92	96	98	100			63
62	80	79	83	88	91	95	97	99			62
61	78	77	82	87	90	94	96	98	100		61
60	77	76	81	86	89	93	95	97	99		60
59	75	75	80	85	88	92	94	96	98	100	59
58	74	73	79	84	87	91	93	95	97	99	58
57	73	72	78	83	86	90	92	94	96	98	57
56	71	71	77	82	85	89	91	93	95	97	56
55	70	69	76	81	84	88	90	92	94	96	55
54	68	68	75	80	83	87	89	91	93	95	54
53	67	67	74	79	82	86	88	90	92	94	53
52	66	65	73	78	81	85	87	89	91	93	52
51	65	64	72	77	80	84	86	88	90	92	51
50	64	63	71	76	79	83	85	87	89	91	50
49	63	62	70	75	78	82	84	86	88	90	49
48	62	60	69	74	77	81	83	85	87	89	48
47	61	59	68	73	76	80	82	84	86	88	47
46	60	58	67	72	75	79	81	83	85	87	46
45	58	57	66	71	74	78	80	82	84	86	45
44	57	56	65	70	73	77	79	81	83	85	44
43	56	55	64	69	72	76	78	80	82	84	43
42	55	54	63	68	71	75	77	79	81	83	42
41	54	53	62	67	70	74	76	78	80	82	41
40	53	52	61	66	69	73	75	77	79	81	40
39	51	51	60	65	68	72	74	76	78	80	39
38	50	50	59	64	67	71	73	75	77	79	38
37	49	49	58	63	66	70	72	74	76	78	37
36	48	48	57	62	65	69	71	73	75	77	36
35	47	47	56	61	64	68	70	72	74	76	35
34	46	46	55	60	63	67	69	71	73	75	34
33	45	45	54	59	62	66	68	70	72	74	33
32	44	44	53	58	61	65	67	69	71	73	32
31	43	43	52	57	60	64	66	68	70	72	31
30	42	42	51	56	58	63	65	67	69	71	30
29	41	41	50	55	57	62	64	66	68	70	29
28	40	40	49	54	56	61	63	65	67	69	28
27	39	39	48	53	55	60	62	64	66	68	27
26	38	38	47	52	54	59	61	63	65	67	26
25	37	37	46	51	53	58	60	62	64	66	25
24	36	36	45	50	52	57	59	61	63	65	24
23	35	35	44	49	51	56	58	60	62	64	23
22	34	34	43	48	50	55	57	59	61	63	22
21	33	33	42	47	49	54	56	58	60	62	21
20	32	32	41	46	48	53	55	57	59	61	20
19	31	31	40	45	47	52	54	56	58	60	19
18	30	30	39	43	46	51	53	55	57	59	18
17	29	29	38	41	45	50	52	54	56	58	17
16	28	28	37	39	43	48	50	52	54	56	16
15	27	27	36	37	41	46	48	50	52	54	15
14	26	26	34	35	39	44	46	48	50	52	14
13	25	25	32	33	37	42	44	46	48	50	13
12	24	24	30	31	35	40	42	44	46	48	12
11	23	23	28	29	33	38	40	42	44	46	11
10	22	22	26	27	31	36	38	40	42	44	10
Korduste arv	17-21	22-26	27-31	32-36	37-41	42-46	47-51	52-56	57-61	62+	Korduste arv

Tabel 4. 3200 meetri jooks (MEHED)

AEG (min/ sek)	vanus										AEG (min/ sek)
	17-21	22-26	27-31	32-36	37-41	42-46	47-51	52-56	57-61	62+	
13:00	100	100									13:00
13:06	99	99									13:06
13:12	97	98									13:12
13:18	96	97	100								13:18
13:24	94	96	99								13:24
13:30	93	94	98								13:30
13:36	92	93	97								13:36
13:42	90	92	96								13:42
13:48	89	91	95								13:48
13:54	88	90	94								13:54
14:00	86	89	92	100							14:00
14:06	85	88	91	99							14:06
14:12	83	87	90	98							14:12
14:18	82	86	89	97							14:18
14:24	81	84	88	96							14:24
14:30	79	83	87	95							14:30
14:36	78	82	86	94							14:36
14:42	77	81	85	93	100						14:42
14:48	75	80	84	92	99						14:48
14:54	74	79	83	91	98						14:54
15:00	72	78	82	90	97						15:00
15:06	71	77	81	89	96	100					15:06
15:12	70	76	79	88	95	99					15:12
15:18	68	74	78	87	94	98					15:18
15:24	67	73	77	86	93	97					15:24
15:30	66	72	76	85	92	96	100				15:30
15:36	64	71	75	84	91	95	99				15:36
15:42	63	70	74	83	90	94	98				15:42
15:48	61	69	73	82	89	93	97				15:48
15:54	60	68	72	81	88	92	96				15:54
16:00	59	67	71	80	87	91	95	100			16:00
16:06	57	66	70	79	86	90	94	99			16:06
16:12	56	64	69	78	85	89	93	98	100		16:12
16:18	54	63	68	77	84	88	92	97	99		16:18
16:24	53	62	66	76	83	87	91	96	98	100	16:24
16:30	52	61	65	75	82	86	90	95	97	99	16:30
16:36	50	60	64	74	81	85	89	94	96	98	16:36
16:42	49	59	63	73	80	84	88	93	95	97	16:42
16:48	48	58	62	72	79	83	87	92	94	96	16:48
16:54	46	57	61	71	78	82	86	91	93	95	16:54
17:00	45	56	60	70	77	81	85	90	92	94	17:00
17:06	43	54	59	69	76	80	84	89	91	93	17:06
17:12	42	53	58	68	75	79	83	88	90	92	17:12
17:18	41	52	57	67	74	78	82	87	89	91	17:18
17:24	39	51	56	66	73	77	81	86	88	90	17:24
17:30	38	50	55	65	72	76	80	85	87	89	17:30
17:36	37	49	54	64	71	75	79	84	86	88	17:36
17:42	35	48	52	63	70	74	78	83	85	87	17:42
17:48	34	47	51	62	69	73	77	82	84	86	17:48
17:54	32	46	50	61	68	72	76	81	83	85	17:54
18:00	31	44	49	60	67	71	75	80	82	84	18:00
18:06	30	43	48	59	66	70	74	79	81	83	18:06
18:12	28	42	47	58	65	69	73	78	80	82	18:12
18:18	27	41	46	57	64	68	72	77	79	81	18:18
18:24	26	40	45	55	63	67	71	76	78	80	18:24
18:30	24	39	44	54	62	66	70	75	77	79	18:30
18:36	23	37	43	53	61	65	69	74	76	78	18:36
18:42	21	35	42	52	60	64	68	73	75	77	18:42
18:48	20	33	41	51	59	63	67	72	74	76	18:48
18:54	19	31	39	50	58	62	66	71	73	75	18:54
19:00	17	29	38	49	57	61	65	70	72	74	19:00
19:06	16	27	37	48	55	60	64	69	71	73	19:06
19:12	14	25	36	47	54	59	63	68	70	72	19:12
19:18	13	23	35	46	53	58	62	67	69	71	19:18
19:24	12	21	33	45	52	57	61	66	68	70	19:24
19:30	10	19	31	44	51	56	60	65	67	69	19:30
19:36	9	17	29	43	50	55	59	64	66	68	19:36
19:42	8	15	27	42	49	54	58	63	65	67	19:42

19:48	6	13	25	41	48	53	57	62	64	66	19:48
19:54	5	11	23	40	47	52	56	61	63	65	19:54
20:00	3	10	21	39	46	51	55	60	62	64	20:00
20:06	2	9	19	37	45	50	54	59	61	63	20:06
20:12	1	8	17	35	44	49	53	58	60	62	20:12
20:18		7	15	33	43	48	52	57	59	61	20:18
20:24		6	13	31	41	47	51	56	58	60	20:24
20:30		5	11	29	39	45	50	55	57	59	20:30
20:36		4	10	27	37	43	49	54	56	58	20:36
20:42		3	9	25	35	41	47	53	55	57	20:42
20:48		2	8	23	33	39	45	52	54	56	20:48
20:54		1	7	21	31	37	43	51	53	55	20:54
21:00			6	19	29	35	41	49	52	54	21:00
21:06			5	17	27	33	39	47	51	53	21:06
21:12			4	15	25	31	37	45	50	52	21:12
21:18			3	13	23	29	35	43	49	50	21:18
21:24			2	11	21	27	33	41	48	49	21:24
21:30			1	10	19	25	31	39	47	48	21:30
21:36				9	17	23	29	37	45	47	21:36
21:42				8	15	21	27	35	43	46	21:42
21:48				7	13	19	25	33	41	45	21:48
21:54				6	11	17	23	31	39	44	21:54
22:00				5	10	15	21	29	37	43	22:00
22:06				4	9	13	19	27	35	42	22:06
22:12				3	8	11	17	25	33	40	22:12
22:18				2	7	10	15	23	31	39	22:18
22:24				1	6	9	13	21	29	37	22:24
22:30					5	8	11	19	27	35	22:30
22:36					4	7	10	17	25	33	22:36
22:42					3	6	9	15	23	31	22:42
22:48					2	5	8	13	21	29	22:48
22:54					1	4	7	11	19	27	22:54
23:00						3	6	10	17	25	23:00
23:06						3	5	9	15	23	23:06
23:12						2	4	8	13	21	23:12
23:18						1	3	7	11	19	23:18
23:24							3	6	10	17	23:24
23:30							2	5	9	15	23:30
23:36							1	4	8	13	23:36
23:42								3	7	11	23:42
23:48								3	6	10	23:48
23:54								2	5	9	23:54
24:00								1	4	8	24:00
24:06									3	7	24:06
24:12									3	6	24:12
24:18									2	5	24:18
24:24									1	4	24:24
24:30										3	24:30
24:36										3	24:36
24:42										2	24:42
24:48										1	24:48
AEG	17-21	22-26	27-31	32-36	37-41	42-46	47-51	52-56	57-61	62+	AEG

Tabel 5. 3200 meetri jooks (NAISED)

AEG (min/ sek)	vanus										AEG (min/ sek)	
	17-21	22-26	27-31	32-36	37-41	42-46	47-51	52-56	57-61	62+		
15:36	100											15:36
15:42	99											15:42
15:48	98											15:48
15:54	96											15:54
16:00	95											16:00
16:06	94	100										16:06
16:12	93	99										16:12
16:18	92	98										16:18
16:24	90	97										16:24
16:30	89	96										16:30
16:36	88	90										16:36
16:42	87	89										16:42
16:48	85	88										16:48
16:54	84	87										16:54
17:00	83	86										17:00
17:06	82	85										17:06
17:12	81	84										17:12
17:18	79	83										17:18
17:24	78	82										17:24
17:30	77	81	100									17:30
17:36	76	80	99									17:36
17:42	75	79	98									17:42
17:48	74	78	97									17:48
17:54	72	77	96									17:54
18:00	71	76	95									18:00
18:06	70	75	94									18:06
18:12	68	74	93									18:12
18:18	67	73	92									18:18
18:24	66	72	91									18:24
18:30	65	71	90	100								18:30
18:36	64	70	90	99								18:36
18:42	62	69	89	98								18:42
18:48	61	68	88	97								18:48
18:54	60	67	87	96								18:54
19:00	59	66	86	95								19:00
19:06	58	65	85	94								19:06
19:12	56	64	84	93								19:12
19:18	55	63	83	92								19:18
19:24	54	62	82	91								19:24
19:30	53	61	81	90	100							19:30
19:36	52	60	80	90	99							19:36
19:42	50	59	80	89	98							19:42
19:48	49	58	79	88	97							19:48
19:54	48	57	78	87	96							19:54
20:00	47	56	77	86	95							20:00
20:06	45	55	76	85	94							20:06
20:12	44	54	75	84	93							20:12
20:18	43	53	74	83	92							20:18
20:24	41	52	73	82	91							20:24
20:30	39	51	72	81	90	100						20:30
20:36	37	50	71	80	89	99						20:36
20:42	35	49	70	80	88	98	100					20:42
20:48	33	47	70	79	87	97	99					20:48
20:54	31	45	69	78	86	96	98	100				20:54
21:00	29	43	68	77	85	94	97	99				21:00
21:06	27	41	67	76	84	93	96	98	100			21:06
21:12	25	39	66	75	83	92	94	97	99			21:12
21:18	23	37	65	75	82	91	93	96	98	100		21:18
21:24	21	35	64	74	81	90	92	94	97	99		21:24
21:30	19	33	63	73	80	89	91	93	96	98		21:30
21:36	17	31	62	72	79	88	90	92	94	97		21:36
21:42	15	29	61	71	78	87	89	91	93	96		21:42
21:48	13	27	60	70	77	86	88	90	92	94		21:48
21:54	11	25	59	70	76	84	87	89	91	93		21:54
22:00	10	23	58	69	75	83	86	88	90	92		22:00
22:06	9	21	57	68	74	82	84	87	89	91		22:06
22:12	8	19	56	67	73	81	83	86	88	90		22:12
22:18	7	17	55	66	72	80	82	84	87	89		22:18

22:24	6	15	54	65	71	79	81	83	86	88	22:24
22:30	5	13	53	65	70	78	80	82	84	87	22:30
22:36	4	11	52	64	69	77	79	81	83	86	22:36
22:42	3	10	51	63	68	76	78	80	82	84	22:42
22:48	2	9	50	62	67	74	77	79	81	83	22:48
22:54	1	8	49	61	66	73	76	78	80	82	22:54
23:00		7	48	60	65	72	74	77	79	81	23:00
23:06		6	47	59	64	71	73	76	78	80	23:06
23:12		5	45	58	63	70	72	74	77	79	23:12
23:18		4	43	57	62	69	71	73	76	78	23:18
23:24		3	41	55	61	68	70	72	74	77	23:24
23:30		2	39	53	60	67	69	71	73	76	23:30
23:36		1	37	51	58	66	68	70	72	74	23:36
23:42			35	49	56	64	67	69	71	73	23:42
23:48			33	47	54	63	66	68	70	72	23:48
23:54			31	45	52	61	64	67	69	71	23:54
24:00			29	43	50	60	63	66	68	70	24:00
24:06			27	41	48	58	61	64	67	69	24:06
24:12			25	39	46	56	60	63	66	68	24:12
24:18			23	37	44	54	58	61	64	67	24:18
24:24			21	35	42	52	56	60	63	66	24:24
24:30			19	33	40	50	54	58	61	64	24:30
24:36			17	30	38	48	52	56	60	63	24:36
24:42			15	27	36	46	50	54	58	61	24:42
24:48			13	24	34	44	48	52	56	60	24:48
24:54			11	21	32	42	46	50	54	58	24:54
25:00			10	18	30	40	44	48	52	56	25:00
25:06			9	15	28	39	42	46	50	54	25:06
25:12			8	13	26	37	40	44	48	52	25:12
25:18			7	11	24	35	39	42	46	50	25:18
25:24			6	10	22	33	37	40	44	48	25:24
25:30			5	9	20	31	35	39	42	46	25:30
25:36			4	8	18	29	33	37	40	44	25:36
25:42			3	7	16	27	31	35	39	42	25:42
25:48			2	6	14	25	29	33	37	40	25:48
25:54			1	5	12	23	27	31	35	39	25:54
26:00				4	10	21	25	29	33	37	26:00
26:06				3	9	19	23	27	31	35	26:06
26:12				2	8	17	21	25	29	33	26:12
26:18				1	7	15	19	23	27	31	26:18
26:24					6	13	17	21	25	29	26:24
26:30					5	11	15	19	23	27	26:30
AEG	17-21	22-26	27-31	32-36	37-41	42-46	47-51	52-56	57-61	62+	AEG

9.5 KUTSE ÕPPEKOGUNEMISELE (näidis)

Eesti kodaniku kohus on olla ustav põhiseaduslikule korrale ning kaitsta Eesti iseseisvust (EV põhiseadus § 54).

I

1. KOGUNEMISKOHTA ILMUMISEL PEAB KAASAS OLEMA (kaitseministri 02.09.2005 määrus nr 25):

- 1) isikut tõendav dokument;
- 2) juhiloa (olemasolul);
- 3) õppekogunemise kutse;
- 4) isikliku hügieeni tarbed;
- 5) aastaajale vastav riietus ning jalanõud;
- 6) õmblusnõel ja õmblusniit;
- 7) teenistusrelv (olemasolul);
- 8) taskumuga;
- 9) tulesüütamisvahendid;
- 10) saapahooldusvahendid;
- 11) raha ja kirjatarbed omal äranägemisel;
- 12) kaitseväge poolt väljastatud isiklik varustus (olemasolul).

II

2. Reservväelane on kohustatud teatama Kaitseressursside Ametile oma hariduse, perekonnaseisu ja töökoha muutumisest, samuti raskest haigusest, kehalisest puudest ja teistest asjaoludest, mis oluliselt mõjutavad tema kõlblikkust kaitseväeteenistuseks (kaitseväeteenistuse seadus §128 lg 1 p 4).
3. Eesti territooriumi vastu suunatud sõjalise rünnaku korral on sõjaaja ametikohale määratud reservväelane kohustatud ilmuma eelnevalt teatavaks tehtud kogunemiskohta, ootamata ära sellekohast korraldust (kaitseväeteenistuse seadus §137 lg 1').
4. Takistavate asjaolude korral kogunemiskohta ilmumisel on reservväelane kohustatud viivitamatult ilmuma elukohajärgsesse või lähimasse kaitseringkonna (erikaitsepiirkonna) staapi, välisriigis viibiv reservväelane - Eesti Vabariigi saatkonda või konsulaati (kaitseväeteenistuse seadus §144 lg 2).
5. Informatsioon ja kontaktid www.mil.ee/reserv

Sõjaaja üksuse kood:	22												
KUTSE ÕPPEKOGUNEMISELE													
Isikukood:	3	7	5	0	2	3	1	6	6	6	6		
Auaste, eesnimi, perekonnanimi:	reamees MARKO REBANE												
Sõjaaja ametikoha nimetus:	laskur				SAK: <small>(sõjalise eritila arvestuse kood)</small>	L	I	O	U	R	O	L	1
KAITSEVÄETEENISTUSE SEADUSE ALUSEL OLETE KUTSUTUD ÕPPEKOGUNEMISELE KAITSEVÄES AJAVAHEMIKUL 12. JUUNI 2008 - 15. JUUNI 2008.													
KOHUSTAN TEID ILMUMA 12. JUUNI 2008 KELL 12.00 KOGUNEMISKOHTA: Pärnu linn, Tammsaare 70													
<i>(pitser)</i>											Dokumendi ID 05060425893793		
kutsuja ametinimetus, nimi ning kontaktandmed													
EESTI VABARIIGI TÕÕLEPINGU SEADUSE KOHASELT PEATUB TÕÕLEPING AJAKS, MIL TÕÕTAJA VÕTAB OSA ÕPPEKOGUNEMISEST.													
Kaitseväeteenistuse seaduse alusel on õppekogunemisele ilmumise eiramine karistatav													

9.6 MOBILISATSIOONIKÄSK (näidis)

Eesti kodaniku kohus on olla ustav põhiseaduslikule korrale ning **kaitsta Eesti iseseisvust**. Kui muid vahendeid ei leidu, on igal Eesti kodanikul õigus osutada põhiseadusliku korra vägivaldsele muutmisele omaalgatuslikku vastupanu (EV põhiseadus § 54).

I

1. KOGUNEMISKOHTA ILMUMISEL PEAB KAASAS OLEMA (kaitseministri 02.09.2005 määrus nr 25):

- 1) isikut tõendav dokument;
- 2) juhiloa (olemasolul);
- 3) isikliku hügieeni tarbed;
- 4) aastaajale vastav riietus ning jalanõud;
- 5) õmblusnõel ja õmblusniit;
- 6) teenistusrelv (olemasolul);
- 7) taskunuga;
- 8) tulesüütamisvahendid;
- 9) saapahooldusvahendid;
- 10) kahe päeva toit;
- 11) raha ja kirjatarbeid omal äranägemisel;
- 12) kaitseväge poolt väljastatud isiklik varustus (olemasolul).

Väimähusel või olemasolul:

- 13) õppekogunenise kutses;
- 14) kompass (olemasolul);
- 15) magamiskott (olemasolul);
- 16) teenistusrelv (olemasolul).

II

2. Reservväelane on kohustatud teatama Kaitseressursside Ametile oma hariduse, perekonnaseisu ja töökoha muutmisest, samuti raskest haigusest, kehalisest puudest ja teistest asjaoludest, mis oluliselt mõjutavad tema kõlblikkust kaitseväeteenistuseks (kaitseväeteenistuse seadus §128 lg 1 p 4).

3. Eesti territooriumi vastu suunatud sõjalise rünnaku korral on sõjaaja ametikohale määratud reservväelane kohustatud ilmuma eelnevalt teatavaks tehtud kogunemiskohta, ootamata ära sellekohast korraldust (kaitseväeteenistuse seadus §137 lg 1¹).

4. Takistavate asjaolude korral kogunemiskohta ilmumisel on reservväelane kohustatud viivitamatult ilmuma elukohajärgsesse või lähimasse kaitseringkonna (erikaitsepiirkonna) staapi, välisriigis viibiv reservväelane - Eesti Vabariigi saatkonda või konsulaati (kaitseväeteenistuse seadus §144 lg 2).

5. Informatsioon ja kontaktid www.mil.ee/reserv

Sõjaaja üksuse kood:	22
MOBILISATSIOONIKÄSK	
Isikukood:	3 7 5 0 2 3 1 6 6 6 6
Auaste, eesnimi, perekonnanimi: reamees MARKO REBANE	
Sõjaaja ametikoha nimetus:	laskur SAK: L I O U R O L 1
Olete kutsutud tegevteenistusse ja kohustatud ilmuma 31.02.2007 kella 12.00 väeosa kogunemiskohta aadressil: Pärnu linn, Tammsaare 70	
(pitser) Dokumenti ID 05060425893793	
kutsuja ametinimetus, nimi ning kontaktandmed	
Karistusseadustiku alusel on mobilisatsioonikäsu põhjendamatu täitmata jätmine karistatav	

9.7 TEATIS SÕJAAJA AMETIKOHALE MÄÄRAMISEST (näidis)

Eesti kodaniku kohus on olla ustav põhiseaduslikule korrale ning kaitsta Eesti iseseisvust (EV põhiseadus § 54).

I KOGUNEMISKOHTA ILMUMISEL PEAB KAASAS OLEMA (kaitseministri 02.09.2005 määrus nr 25):

- 1) isikust tõendav dokument;
- 2) juhiloa (olemasolul);
- 3) isikliku hügieeni tarbed;
- 4) aastaajale vastav riietus ning jalanõud;
- 5) õmblusnõel ja -niit;
- 6) teenistusrelv (olemasolul);
- 7) taskumüga;
- 8) tulestiitamisvahendid;
- 9) saapahooldusvahendid;
- 10) kahe päeva toit;
- 11) raha ja kirjatarbe oma äranägemisel;
- 12) kaitseväge poolt väljastatud isiklik varustus (olemasolul).

Võimalusel või olemasolul:

- 13) õppekogunemise kutse;
- 14) kompass (olemasolul);
- 15) magamiskott (olemasolul);
- 16) teenistusrelv (olemasolul).

II

2. Reservväelane on kohustatud teatama Kaitseressursside Ametile oma hariduse, perekonnaseisu ja töökohta muutumisest, samuti rasket haigusest, kehalisest puudest ja teistest asjaoludest, mis oluliselt mõjutavad tema kõlblikkust kaitseväeteenistuseks (kaitseväeteenistuse seadus §128 lg 1 p 4).

3. Eesti territooriumi vastu suunatud sõjalise rünnaku korral on sõjaaja ametikohale määratud reservväelane kohustatud ilmuma eelnevalt teatavaks tehtud kogunemiskohta, ootamata ära sellekohast korraldust (kaitseväeteenistuse seadus §137 lg 1^h).

4. Takistavate asjaolude korral kogunemiskohta ilmumisel on reservväelane kohustatud viivitamatult ilmuma elukohajärgsesse või lähimasse kaitseringkonna (erikaitsepiirkonna) staapi, välisriigis viibiv reservväelane - Eesti Vabariigi saatkonda või konsulaati (kaitseväeteenistuse seadus §144 lg 2).

5. Informatsioon ja kontaktid www.mil.ee/reserv

Sõjaaja üksuse kood:	22
TEATIS SÕJAAJA AMETIKOHALE MÄÄRAMISEST	
Isikukood:	3 7 5 0 2 3 1 6 6 6 6
Auaste, eesnimi, perekonnanimi: reamees MARKO REBANE	
Sõjaaja ametikoha nimetus:	laskur SAK: L I O U R O L 1 <small>(sõjalise eriala arvestuse kood)</small>
Peale vastava käsu saamist sõjalise valmisoleku tõstmisel või mobilisatsiooni väljakuulutamisel olete kutsutud tegevteenistusse ja kohustatud ilmuma kästud aja või hiljemalt 12 tunni jooksul väeosa kogunemiskohta aadressil:	
Pärnu linn, Tammsaare 70	
<i>(pitsser)</i>	Dokumendi ID 05060425893793
Karistusseadustiku alusel on mobilisatsioonikäsu põhjendamatu täitmata jätmine karistatav	

